

L 80-3

219

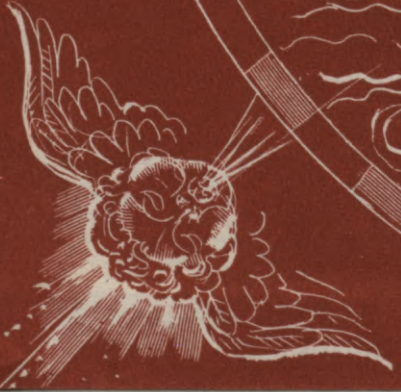

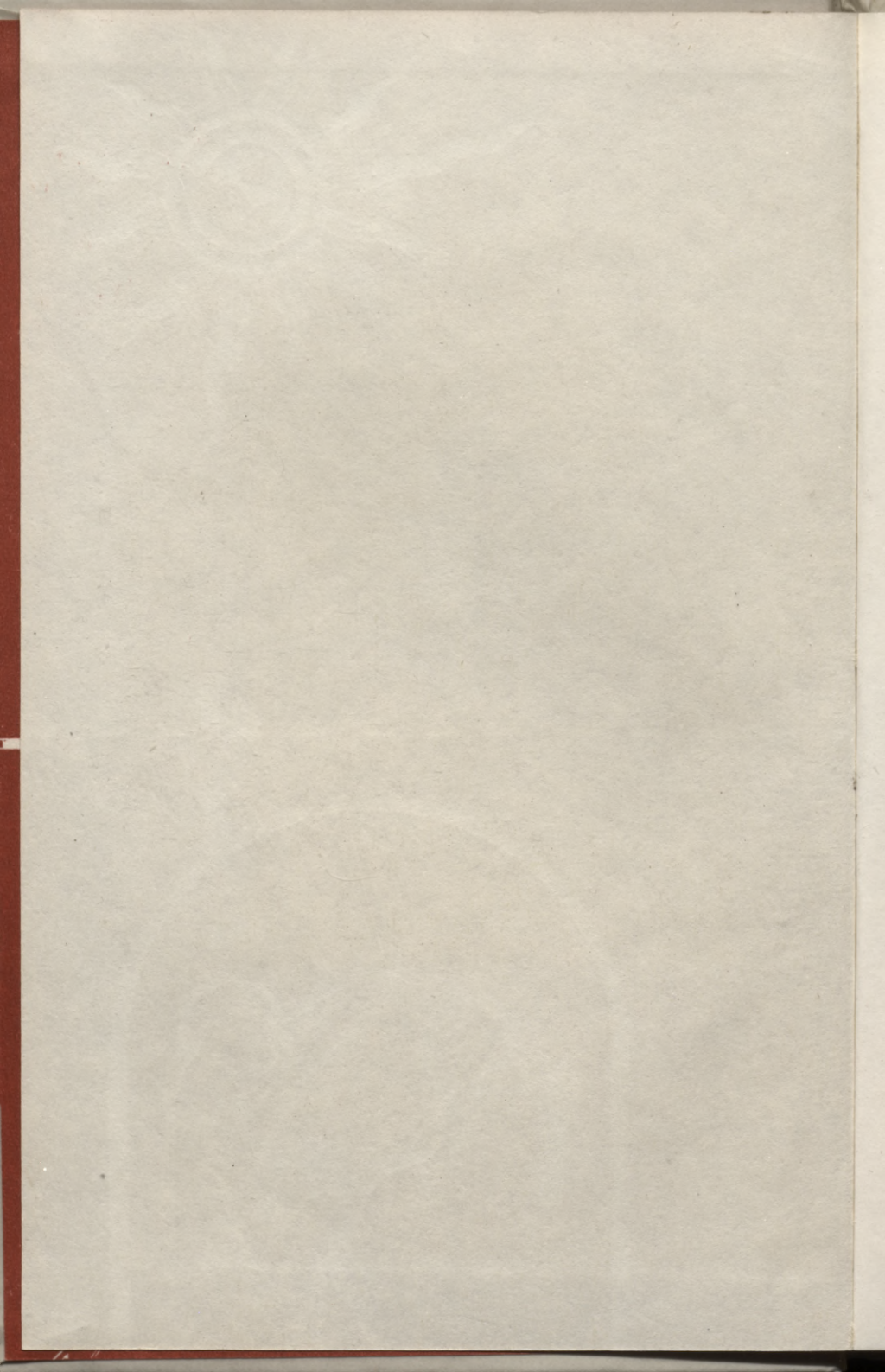
Kampanella

SAULES PILSĒTA

PAGĀTNES
DOMĀTĀJU
DARBI

Tommaso
Campanella
Civitas
solis

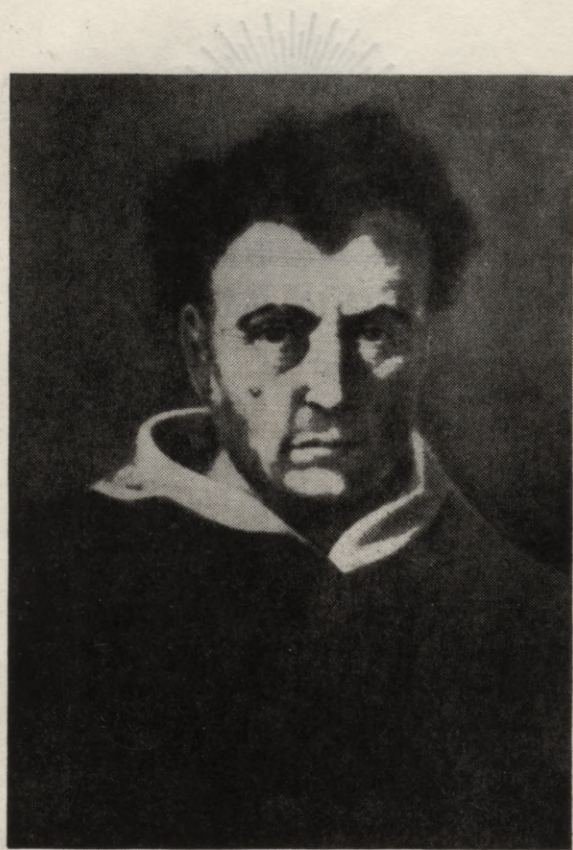

SĒRIJA „AVOTS”

Latvian

Kampanella

80-3
219

Контрольный экземпляр

L
369

Kampanella

SAULES PILSĒTA

RĪGA «ZVAIGZNE» 1980

0306089551

Vija Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~80-30.008~~

1 F
87.3
Ka 354

Кампанелла

ГОРОД СОЛНЦА

Издательство Академии наук СССР

Москва 1954

Издательство «Звайгзне»

Рига 1980

На латышском языке

Перевод с русского Валерия Мелдериса

Художник Виестурс Грантс

No krievu valodas tulkojis *Valērijs Melderis*.

Mākslinieks *Viesturs Grants*.

Astronomijas un astroloģijas terminu atveidojumu
pārbaudījis *Leonids Roze*.

Kampanella

SAULES PILSETA

Vāku zīm. *A. Grinbergs*. Redaktors *N. Antēns*. Māksl. redaktore
A. Lubgāne. Tehn. redaktore *B. Briede*. Korektore *T. Magone*.

ИБ № 1255

Nodota salikšanai 18.02.80. Parakstīta iespiešanai 24.04.80. Formāts
84×108/32. Ofseta papīrs. Literatūras garnitūra. Augstspiedums, 3 fiz.
iespiedl., 5,04 uzsk. iespiedl., 4,04 izdevn. l. Metiens 8000 eks. Pasūt.
Nr. 371. Cena 45 kap. Izdevniecība «Zvaigzne», 226013, Rīgā, Gorkija
ielā 105. Izdevn. Nr. 5338/SP-109. Iespiesta Latvijas PSR Valsts izdev-
niecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas tipogrā-
fijā «Ciņa», 226011, Rīgā-PDP, Blaumaņa ielā 38/40.

Kampanella T.

1 F Saules pilsēta. No krievu valodas tulkojis V. Mel-
deris. — R.: Zvaigzne, 1980. — 96 lpp. — (Sērija
«Āvots»).

Agrīnā utopiskā komunisma pārstāvis Tommazo Kampanella savā
grāmatā «Saules pilsēta» sīki atainojis utopisku sabiedrību, kurā nav
privātīpašuma, kurā visi cilvēki strādā un dzīvo pārticīgi, konsekventi
ievērodami vispārpieņemto reglamentu.

Šim darbam bija liela nozīme zinātniskā komunisma un vispārējās
cilvēces domas attīstībā; tas paredzēts plašam lasītāju lokam.

K 10501 — 135
M802(11)—80 71.80.0302010000

87.3
Ka 354

© Tulkojums latviešu valodā.
«Zvaigzne», 1980

KAMPANELLA

APCERE PAR VIŅA DZĪVI

Džiāns Domeniko Kampanella, kurš klosterī pieņēma vārdu Toms (*Thomas*), ir dzimis 1568. gada septembrī Stenjano ciematā, Stilo pilsētas tuvumā, Kalabrijas novadā, kas tajā laikā atradās spāņu pakļautībā. Kampanellas lielās spējas izpaudās jau bērnībā — trīspadsmit gadu vecumā viņš rakstīja dzejoļus. Savu sākotnējo izglītību Kampanella ieguva dominikāņu mūka vadībā. Pie šā mūka viņš studēja loģiku un, dominikāņa ietekmēts, piecpadsmit gadu vecumā iestājās klosterī. Vēlāk Kampanellas plašā un sarežģītā pasaules uztvere novērsa viņu no klostera šaurajām sienām, taču jaunībā Kampanella idealizēja klostera kārtību, kurā viņam pēc tam ne reizi vien nācās vilties. Kampanellas lēmums iestāties klosterī bija pretrunā ar viņa tēva gribu, kurš vēlējās savu dēlu sūtīt uz Neapoli pie radnieka jurista apgūt tiesību zinātni.

Plakanikas dominikāņu klosterī Nikastro tuvumā Kampanella nodevās filozofijas un ticības mācības apgūšanai, galvenokārt iedziļinādamies divu sholastiskās gudrības pīlāru — Alberta Magnusa (1193—1280) un Akvīnas Toma (1225—1274) darbos un vienlaikus iepazīdamies ar sholastikas garā apstrādātiem Aristoteļa sacerējumiem. Lai pabeigtu izglītošanos, Kampanella tika nosūtīts uz Sandžordžo.

Šeit esot noticis atgadījums, kas iezīmējis pavērsiena punktu Kampanellas dzīvē. Franciskāņu mūki Kozencā noorganizējuši disputu, kurā no dominikāņu puses bijis jāpieņem kādam padzīvojušam mūkam, bet viņš saslēmis

un viņa vietā nosūtījuši Kampanellu. Ļoti jaunais mūks, gandrīz zēns, no kura neviens nav gaidījis prasmi uzstāties mācītu vīru strīdā, tik daiļrunīgi oponentis sāvam pretiniekam, tik pārliecinoši un spoži sagrāvis visus viņa argumentus un pierādījumus, ka ticis atzīts par uzvarētāju. Pārsteigtie klausītāji, redzēdami tik negaidītu disputa iznākumu, sākuši spriest, ka Kampanellā esot ieplūdis Telezio* gars.

Acīm redzot, šis panākums spēcīgi iedarbojās uz Kampanellu un rosināja viņā darbības alkas. Jauno mūku vairs neapmierināja viduslaiku autoritātes, kas valdīja klosteros; viņš sāka apšaubīt pašu Aristoteli, kura mācība tika pasniegta caur viduslaiku komentētāju prizmu. Bet līdz tam viņam nezināmā Telezio slava spieda Kampanellu ar visu tam piemītošo kaismi nodoties Telezio sacerējumu apgūšanai. (Viens no Kampanellas biogrāfiem norāda, ka viņš nevis lasījis, bet gan «rijis» grāmatas: «*Libros voravit potius quam legit.*») Par šo viņa dzīves periodu līdz mūsdienām ir saglabājusies paša Kampanellas liecība, kurā minēts: tā kā viņš neesot spējis apmierināties ar vispāratzītajām autoritātēm, tad viņš pievērsies patstāvīgai Platona, Plīnija, Galēna, stoīku un Demokrita sekotāju un galvenokārt Telezio uzskatu apgūšanai, vienlaikus pievērsdamies arī tiešajai pašas dabas kā zināšanu pirmavota izpētei. Iedziļināšanās Telezio sacerējumos atklāja viņam jaunus un plašus horizontus un rosināja viņu jaunā veidā formulēt esamības un izziņas problēmas.

Kozencā notiekošie dispuți Kampanellu neapmierināja, bet sava piekrišana Telezio uzskatiem viņam bija jāslēpj, baidoties no klostera vadības vajāšanām. Kampanella tā arī personiski neiepazinās ar to filozofu, kura mācība neizdzēšami ietekmēja visu viņa tālāko darbību. Savu sajūsmu par Telezio Kampanella varēja izteikt tikai

* *Telezio* (1509—1588) — itāļu zinātnieks un filozofs, sholastiskā aristotelisma nikns pretinieks un dabas tiešas pētišanas piekritējs. Par zināšanu ieguves galveno ceļu Telezio uzskatīja praksi. Savu filozofisko uzskatu ziņā viņš bija tuvu materiālismam. Savas metodes būtību Telezio ir izklāstījis darbā «*De natura rerum iuxta propria principia*». Dabas pētišanai viņš nodibināja brīvu akadēmiju — *Academia Telesiana*.

1588. gadā, stāvot pie viņa šķirsta. Pašam Kampanellam šajā laikā vēl nebija pat divdesmit gadu.

«Nav brīnums,» raksta Kampanellas biogrāfs Kiprians, «ka visā mūku kārtā kūsāja neiedomājams naidis pret Kampanellu, tā Telezio sekotāju, kura sacerējumi ieņēma redzamāko vietu baznīcas aizliegto grāmatu sarakstā (*Index librorum prohibitorum*), pret Kampanellu, kas sacēlās pret Aristoteli, kura mācību mūki vērtēja augstāk par Kristus mācību.»*

Par Kampanellas pirmā darba izdošanas iemeslu kļuva neievērojamā itāļu filozofa un jurista Jēkaba Antonija Martas grāmatas «Aristoteļa cietoksnis pret Bernardino Telezio principiem» parādīšanās 1587. gadā. Pie šīs grāmatas Marta strādāja veselus desmit gadus. Kampanella septiņu mēnešu laikā sarakstīja pret šo grāmatu vērstu sacerējumu (*Philosophia sensibus demonstrata*), kura priekšvārdā izteica domu, ka daba ir jāizskaidro, balstoties uz sajūtu datiem. Šo domu viņš attīstīja arī pašā darbā, atklāti sliecoties uz sensuālismu. Kampanella pamatīgi un sīki atspēkoja sava pretinieka uzskatus, parādot ne tikai savas plašās zināšanas literatūrā, bet arī to, ka ir spējīgs veikt patstāvīgus pētījumus. Savas grāmatas nobeigumā viņš piedraudēja nekavējoties sarakstīt jaunu atspēkojumu, ja Marta vēlreiz uzdrošinātos uzstāties pret Telezio.

Ar šo savu pirmo zinātnisko darbu Kampanella ieradās Neapolē, kur to izdeva 1591. gadā. Šeit viņš nodzīvoja divus gadus un rakstīja jaunu sacerējumu (*De sensu rerum*), kurā jau novērsās no Telezio mācības, aizraujoties ar tā saucamās «naturālās maģijas» un astroloģijas pētīšanu, kuru pretinieks bija Telezio. Šis darbs tika sarakstīts acīmredzamā Neapoles zinātnieka Porta ietekmē, kurš bija autors grāmatai par naturālo maģiju un dabas «noslēpumu» pētīšanas akadēmijas (*Academia secretorum naturae*) dibinātājs. Savukārt citā turpat Neapolē sarakstītajā darbā Kampanella atkal virzījās aiz sava skolotāja, tādējādi pierādīdams, ka viņa sarežģītā pasaulē uztvere šajā periodā iekļāvusi visai pretrunīgas idejas.

Kampanellas brīvdomība izpaudās ne tikai sacerējumos, bet arī rīcībā: savu nodarbību laikā viņš, nelūgdams

* Sk. Vita Th. Campanellae autore Ern. Sal. Cypriano... Amstelodami apud Wetstenios, 1722.

pāvesta atļauju un ignorēdams tādēļ draudošo izslēgšanu no baznīcas, izmantoja klostera bibliotēkas grāmatas. Šādas ricības rezultātā Kampanella tika nosūdzēts, apcietināts un nosūtīts uz Romu, kur viņam pirmo reizi nācās iepazīties ar inkvizīciju. Šoreiz tas viņam tomēr beidzās labi un, kaut gan aizdomas netika izgaisinātas, viņš tika atbrīvots.

Pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma Kampanella pavadīja nākamos gadus, klejodams pa Itāliju. Caur Florenci un Boloņu viņš devās uz Venēciju un Paduju, kur apmetās Svētā Augustīna klosterī un izvērta aktīvu zinātnisko darbību, atjaunojot arī savu sacerējumu rokrakstus, kurus viņam atņēma un nodeva inkvizīcijai Boloņas dominikāņu klostera priors. Tomēr arī tur Kampanellas ienaidnieki nepārtrauca viņa vajāšanu, un pret viņu tika ierosinātas divas jaunas prāvas. Ja pirmā (sakarā ar apsūdzību par ordeņa ģenerāļa apvainošanu) beidzās samērā viegli, tad otrā bija ievērojami nopietnāka un tai varēja būt tālejošas sekas: pret Kampanellu tika izvirzīta apsūdzība par to, ka viņš ir sacerējuma «Par trīs krāpniekiem» (*De tribus impostoribus*) autors, un par to, ka viņš nav nosūdzējis kādu jūdaisma piekritēju, kas noliedzis Kristu kā pestītāju. Šīm apsūdzībām vēl pievienojās denunciacija, kurā Kampanellam tika piedēvēta pret Kristu vērsta satīra dzejā, kas parādot to, ka viņš esot Demokrita piekritējs utt. Iespējams, ka pirmās apsūdzības bezjēdzīgums (Kampanellu apvainoja tādas grāmatas sarakstīšanā, kura parādījās jau ilgi pirms viņa dzimšanas) palīdzēja Kampanellam atkal izgrozīties, taču ticamāk, ka viņa atbrīvošanu veicināja ietekmīgi aizbildņi. Tiesneši bija labvēlīgi jāietekmē arī abiem jaunajiem Kampanellas sacerējumiem: «Par kristīgo monarhiju»* un «Par baznīcas valdīšanu». Šajos darbos viņš uzstājās kā reformācijas kustības pretinieks un pāvesta varas piekritējs. Kampanella pierādīja, ka pāvestam savā pakļautībā jāapvieno visi kristieši un jāklūst ne tikai par baznīcas, bet arī par valsts galvu. «Uz šo reliģisko un politisko vienību,» saka Lafargs, «Kampanella tiecās tikai tāpēc, lai izbeigtu nesaskaņas un nodibinātu mieru un labklājību uz zemes.» Šie Kampanellas centieni atbilstoši tā laika apstākļiem bieži vien izpaudās teoloģiskās formās, un tāpēc katolis-

* Šis sacerējums nav saglabājies līdz mūsdienām.

kās baznīcas piekritēji viņu dažkārt varēja uzskatīt par īstenticīgu katoli.

Atsācis savu darbību, Kampanella ne tikai turpināja filozofisku sacerējumu veidošanu, bet arī uzstājās kā politiska darba «Itāļu hercogiem veltītās runas» autors. Šajā darbā viņš aicināja pakļauties spāņu varai un tādējādi izveidot vispasaules monarhiju, kurā Itālijai pāvesta vadībā būtu dominējošā loma. Tiklab šajās «Runās», kā arī vēlāk sarakstītajā grāmatā «Par spāņu monarhiju» Kampanella izklāstīja savas domas par vienotas vispasaules valsts radīšanu. Šīs idejas gala rezultātā, kā viņam šķita, bija vērstas pret visām pastāvošajām valdībām, konkrēti arī pret Spāniju, lai gan viņš paredzēja tai hegemoniju pasaules mērogā kā viskristīgākajai valstij pasaulē.

1597. gadā, divdesmit deviņu gadu vecumā, Kampanella pameta Romu un, nodzīvojis pusotru gadu Neapolē, atgriezās dzimtajā Stilo, izmantodams ieganstu, ka viņš esot slims un noguris pēc visiem saviem klejojumiem. Tomēr nekādi klejojumi un likstas nespēja salauzt viņa nerimstošo enerģiju. Balstoties uz pareģojumiem un astroloģiskajiem paredzējumiem, Kampanella uzskatīja, ka pienācis laiks vispasaules mēroga apvērsumam, un domāja, ka Kalabrijā viņš viegli izraisīs spāņu jūga nomākto iedzīvotāju sacelšanos. Visai iespējams, ka Kampanellas idejas par spīti viņa centieniem piemēroties auditorijai, klausītājiem, kuriem viņš pareģoja drīzu pasaules galu un zelta laikmeta iestāšanos, nebija pilnībā izprotamas. Taču doma par sacelšanos pret nīstamo valdību noteikti varēja rast dzīvu atbalsi tautā.

Dedzīgais sludinātājs izvērta plašu aģitāciju. Kampanellas rīcībā bija viņa tuvākajam līdzdalībniekam mūkam Dionisijam Poncio līdzīgie «vārda cilvēki», kā arī «rīcības cilvēki», kuru vidū īpaši izcēlās Mauricio di Rinaldi, kurš kopā ar Kampanellu nostājās sazvērētības priekšgalā. Sazvērestībā bija iesaistīti gan mūki, kas sludināja sacelšanos visā Kalabrijā, gan muižnieki, kurus neapmierināja Spānijas kundzība, gan Kalabrijas laupītāji un pat turki, uz kuru floti īpaši cerēja sazvērnieki. Šo floti komandēja musulmanismā pārgājušais itālis — pašā Sinans Cikala.

Sacelšanās bija jāsāk 1599. gada 10. septembrī. Tomēr atradās divi nodevēji, kuri brīdināja spāņu varas iestādes.

Sazvērniekus notvēra. Daļu no tiem sodīja ar nāves sodu, daļu ieslodzīja cietumos. Turku flote, kura noteiktajā laikā ieradās pie Kalabrijas krastiem, nevienu vairs neatrada. Pats Kampanella pārgērbies mēģināja bēgt uz Sicīliju, taču viņu notvēra un, izpildot pāvesta gribu, nosūtīja uz Neapoles cietumu.

No nāves soda Kampanellu glāba tas, ka līdztekus apsūdzībai politiskajā noziegumā viņš tika apsūdzēts arī ķecerībā un spriedumu šajā lietā nevarēja pieņemt spāņu varas iestādes: tam bija nepieciešama pāvesta sankcija. Līdz ar to Kampanellam gan izdevās izvairīties no nāves soda, tomēr viņš tika pakļauts tik briesmīgai spīdzināšanai un tik stingram cietuma režīmam, ka, nerunājot jau par fiziskajām ciešanām, kuras viņš pārcieta, ir jābrīnās par to neparasto gribasspēku, kas viņu neatstāja gadsimta ceturksni ilgajā ieslodzījuma laikā. Pēc viņa paša liecības, kas rodama priekšvārdā* «Uzvarētajam ateismam» (*Atheismus triumphatus*), viņš bijis ieslodzīts piecdesmit cietumos un septiņas reizes ticis pakļauts nežēlīgai spīdzināšanai, turklāt pēdējā spīdzināšana ilgusi gandrīz četrdesmit stundas. Pēc šās spīdzināšanas saplosīto un noasiņojošo Kampanellu iemetuši bedrē. Par šo notikumu Kampanella vēstī arī savos dzejoļos un «Saules pilsetā»: «... Viņi (solāriji — *Red.*) neapstrīdami pierāda, ka cilvēks ir brīvs, un saka, ka, ja jau četrdesmit stundu ilgas visnežēlīgākās spīdzināšanas laikā, kurai ienaidnieki pakļāva kādu viņu godāto filozofu, nebija iespējams no viņa pratināšanā dzirdēt nevienu vārdiņu, kurā viņš atzītu to, ko no viņa vēlējās izdabūt, tāpēc ka viņš savā dvēselē izlēma klusēt, tad jau tādēļ arī zvaigznes, kas iedarbojas iztālēm un maigi, nav spējīgas piespiest mūs rīkoties pret mūsu izlēmumu.»

Tādējādi Kampanellas mēģinājums pāriet no vārdiem uz savu ideju praktisku realizēšanu beidzās tragiski — viņš tika notiesāts un pavadīja savus labākos dzīves gadus cietumos, pārejot no vienas ieslodzījuma vietas uz otru.

Par spīti visām mocībām, kuras Kampanellam nācās pārciest, viņa radošā darbība neapsika. Jau pirms tam, kad smago ieslodzījuma apstākļu mikstināšana deva

* Šis priekšvārds bija «Uzvarētā ateisma» manuskriptā, bet izdevumā tas netika iekļauts.

viņam iespēju izmantot grāmatas, kā arī rakstīt, Kampanellas prātā nobrieda lielākie no viņa sacerējumiem. Dažiem viņa darbiem ir grūti noteikt daudz maz precīzu hronoloģiju, bet var uzskatīt par vairāk kā iespējamu, ka viens no ievērojamākajiem viņa darbiem — «Par spāņu monarhiju», kurā viņš sevi parāda kā īstu politikas un vēstures pazinēju, ir iecerēts un sarakstīts cietumā, kaut gan pats Kampanella norādījis, ka tas ir agrāka perioda darbs. Uz sākotnējo ieslodzījuma periodu var attiecināt arī viņa labākos dzejoļus.

Cietumā Kampanella sarakstījis arī «Saules pilsētu» — vēlāk vispazīstamāko no visiem viņa sarakstītajiem darbiem, kurš, būdams neliels sava apjoma ziņā, tomēr ir bezmaz vai pats ievērojamākais no visiem Kampanellas sacerējumiem.

Lai arī kādu Kampanellas sacerējumu mēs apskatītu — kaut vai «Par spāņu monarhiju», «Astroloģiju», «Uzvarēto ateismu» vai jebkuru citu —, visus, lai gan tajos iztirzātas daudzveidīgas tēmas, caurauž viena un tā pati doma — doma par dižas sociālas reformas nepieciešamību un neizbēgamību, doma, kas aizplīvurota ar spriedumiem par ideālo kristīgo monarhiju vienos darbos un atklāti izteikta ievērojamajā utopijā. 1602. gada rudenī Kampanellam tika piespriests mūža ieslodzījums cietumā.

Ne vienreiz vien tika veikti mēģinājumi atbrīvot Kampanellu no cietuma. Bija pat sagatavota viņa bēgšana, tomēr sagatavošanās darbi tika atklāti un ieslodzīto pārveda uz citu cietumu, kuru, salīdzinādams sevi ar sakalto Prometeju, Kampanella sauca par savu Kaukāzu.

Pārsteidzošs ir gara možums, kas nepameta Kampanellu visu šo laiku. Viņš ne tikai turpināja savas filozofijas tālāku izstrādāšanu, savu iepriekšējo sacerējumu pārskatīšanu un papildināšanu, bet arī rakstīja vairākus jaunus sacerējumus. Mēs šeit nevaram sīki analizēt šajā dzīves posmā sarakstītos Kampanellas darbus. Norādīsim tikai to, ka par viņa darbiem ieinteresējās daudzi, arī viņa priekšniecība, kurai bija svarīgi iepazīt ievērojamā ieslodzītā domāšanas veidu. Šis pēdējais apstāklis sekmēja to, ka viņu atļāva apmeklēt draugiem, kā arī citām personām, kuras vēlējās tuvāk iepazīt nepakļāvīgo dominikāni.

Uz šo laikposmu, piemēram, attiecas Kampanellas iepa-
zišanās ar luterāni Tobiju Adami. Šie kontakti balstījās

uz viņu kopīgo interesi par Kopernika un Galileja mācībām. Lai gan Kampanella, tiecoties radīt pats savu astronomisko sistēmu, neuzskatīja Kopernika sistēmu par neapstrīdami patiesu, viņš enerģiski nostājās Galileja pusē, kad 1616. gadā tika apspriests jautājums par Kopernika sistēmu, un vienlaikus aizstāvēja brīvību izdarīt zinātniskos pētījumus. Šai jautājumā Kampanella izrādīja tādu noteiktību, par kādu nespēja izšķirties ievērojamākie viņa laikabiedri, kuriem turklāt nedraudēja tās vajāšanas, kādas varēja apdraudēt drosmīgo ieslodzīto. Kampanella sarakstīja detalizētu «Galileja aizstāvību» (*Apologia pro Galilaeo*), kurā, nepievienojoties Galileja mācības tēzēm, pamatoja viņa teorijas likumsakarīgumu no dabaszinātņu, filozofijas un teoloģijas aspekta.

Adami un Kampanellas draudzīgās attiecības pārtrauca tā nesaudzīgā polemika, kuru Kampanella uzsāka pret Lutera sekotājiem vēstulēs savam piekritējam. Šās polemikas rezultātā viņu desmit gadus ilgušie draudzīgie sakari izbeidzās.

Tikai 1626. gadā — pēc vairāk nekā divdesmit gadu ilga ieslodzījuma cietumos Kampanellas liktenis sāka mainīties uz labo pusi. Savas pret Spāniju vērstās politikas interešu vadīts, pāvests Urbans VIII panāca ieslodzītā nodošanu baznīcas varai, un Kampanellu pārveda uz Romu. Tomēr Kampanella neatguva brīvību arī Romā. Pēc ilgām pūlēm viņam atļāva publicēt savus darbus, protams, pēc tam, kad tos bija pārbaudījusi garīgā cenzūra. Labvēlība, kuru Kampanellam izrādīja pāvests, bez politiskajiem apsvērumiem balstījās arī uz katoļu baznīcas galvas personiskajām interesēm. Pāvests bija kaismīgs astroloģijas piekritējs un vēlējās iemantot tādu astroloģijas pazinēju, kāds bija Kampanella. Katoļu baznīca, ja arī tieši nevajāja astroloģiju, tad jebkurā gadījumā izturējās pret to ar aizdomām. So aizdomīgumu izraisīja tas, ka astroloģija noveda pie gribas brīvības noliegšanas un veicināja iepriekšnolemtības mācības panākumus, tās mācības panākumus, kura bija raksturīga kalvinisma teoloģijai. Tomēr atsevišķi katoļu baznīcas pārstāvji (piemēram, pāvests Pāvils V, Rišeljē un citi) ticēja astroloģijai un, oficiāli būdami tās pretinieki, savā ikdienas praksē bieži tai pievērsās. Vēl jo vairāk minētais saprotams tad, ja ņemam vērā, ka galvenā autoritāte šajā sfērā bija Ptolemajs, kura astronomisko sistēmu

katoļu baznīca atzina par patiesu pretstatā Kopernika un Galileja sistēmai. Tajā pašā laikā jāatzīmē, ka šajā laikposmā astroloģijai ticēja daudzi ievērojami zinātnieki. To var izskaidrot ar laikmeta pārejas raksturu, kas no teica pretrunīgumu laikmeta progresīvāko prātu apziņā. Šis apstāklis ļoti spilgti izpaudās arī Kampanellas pasaules uztverē. Pāvesta interese par Kampanellas astroloģiskajām zināšanām pēdējam ļoti palīdzēja. Kad Kampanella uzrakstīja rakstu par to, kā izvairīties no «zvaigžņu pareģotā» likteņa, viņš tika atbrīvots.

Tomēr, pat baudot pāvesta labvēlību, kas deva iespēju turpināt zinātnisku darbību, Kampanella nevarēja justies mierīgi. Tās pašas astroloģiskās zināšanas, ar kurām viņš iztapa pāvestam, savilka pār viņu jaunu nepatīkšanu mākoņus. 1629. gadā bez Kampanellas ziņas un atļaujas tika iespiesta viņa «Astroloģija». Kampanellas ienaidnieki to izmantoja kā jaunu pierādījumu viņa māņticībai un nepakļāvīgumam. Drīz pēc šiem notikumiem (1632. gadā) sākās prāva pret Galileju, un Kampanella atkal enerģiski viņu aizstāvēja. Viss minētais arvien vairāk pasliktināja Kampanellas pozīcijas. Visbeidzot apsūdzība jaunā sazvērestībā pret Spāniju viņam gandrīz kļuva liktenīga. Šajā gadījumā Kampanellam palīdzēja viņa labās attiecības ar franču rakstnieku Nodi, taču galvenokārt ar Francijas sūtni Romā Noālu, pie kura viņš, uzzinājis par draudošajām briesmām, meklēja patvērumu.

Pēc tam kad Kampanella bija neveiksmīgi mēģinājis meklēt patvērumu Venēcijā, viņam atlika tikai viena iespēja — uz visiem laikiem pamest savu dzimteni un bēgt uz Franciju.

Francijā, kuras valdība redzēja Kampanellā Spānijas ienaidnieku, viņš tika silti uzņemts un beidzot varēja pēc ilgajām ciešanām atpūsties. Viņa draugi, kuru vidū bija arī ievērojamais filozofs materiālists Gasendī, centās Kampanellu iekārtot pēc iespējas labāk un nodrošināt viņu materiālajā ziņā. Tomēr, neraugoties uz apkārtējo rūpēm un lielo mīlestību, Kampanella dzīvoja lielā trūkumā. Tikai pēc ilgiem pūliņiem viņš saņēma no Romas atļauju izdot savus kopotos rakstus. Taču 1639. gada 21. maijā Kampanella nomira, paspējis izdot tikai pirmos sējumus.

F. Petrovskis

SAULES
PILSĒTA

Līdztērzētāji: *Virspārzinis* [turpmāk Pārzinis — Red.]
un *Jūras braucējs* no Genujas [turpmāk Kuģinieks — Red.]¹

Pārzinis

Pavēsti man, lūdzu, par visiem saviem piedzīvojumiem
pēdējā jūras brauciena laikā.

Kuģinieks

Es jau tev stāstīju par savu pasaules apceļojumu, kura
laikā es galu galā nonācu pie Taprobanas², kur biju
spiests izkāpt krastā. Tur, baidīdamies no iezemiešiem,
es paslēpos mežā; kad es beidzot no tā izkūlos, es no-
kļuvu plašā līdzenumā, kas atrodas tieši uz ekvatora.

Pārzinis

Nu, bet kas tur ar tevi atgadījās?

Kuģinieks

Es negaidīti saskrējos ar apbruņotu vīriešu un sieviešu
lielu nodaļu, no kuriem daudzi saprata mūsu valodu. Viņi
tūdaļ pat aizveda mani uz Saules Pilsētu.

Pārzinis

Pastāsti man, kā tad iekārtota šī pilsēta un kāds tajā ir valdīšanas veids?

Kuģinieks

Pilsētas izskats un iekārtojums. Plašajā līdzenumā pa ceļas augsts uzkalns, un uz tā tad izvietojusies lielākā pilsētas daļa; turpretī tās daudzās aploces tālu aizvīrās no kalna pakājes, kuras izmēri ir tādi, ka pilsētas diametrs ir vairāk nekā divas jūdzes, bet tās apkārtmērs līdzinās septiņām [jūdzēm]. Bet sakarā ar to, ka šī pilsēta atrodas uz uzkalna kūkuma, tās laukums ir lielāks, nekā ja tā atrastos līdzenumā. Pilsēta iedalās septiņās lielās joslās jeb apļos, kas nosaukti pēc septiņām planētām³. No viena apļa otrā iekļūst pa četrām bruģētām ielām caur četriem vārtiem, kas vērsti uz četrām debess pusēm. Un tā, nūdien, tā uzbūvēta, ka tad, ja triecienā ieņemtu pirmo apli, otrā ieņemšanai būtu jāpieliek divreiz vairāk pūļu, bet trešā ieņemšanai — vēl ij vairāk. Tātad, lai ieņemtu katru nākamo [apli], allaž būtu jālieto divreiz vairāk pūļu un darba. Tādējādi, ja kāds sadomātu ieņemt šo pilsētu triecienuzbrukumā, viņam nāktos to ieņemt septiņas reizes. Tomēr, manuprāt, nav iespējams ieņemt arī pirmo apli: tik plats ir to ieskaujošais zemes valnis un tā nocietināts tas ir ar bastioniem, torņiem, bombardām un grāvjiem.

Tātad, ieiedams pa ziemeļu vārtiem⁴ (kas apkalti ar dzelzi un tā uztaisīti, ka var viegli pacelties un nolaisīties un cieši jo cieši noslēgties sakarā ar brīnum izveidīgi ierīkotajiem izvīrijumiem, kas pielāgoti kustībai izturīgo stenderu grupēs), es ieraudzīju līdzenu izplatījumu septiņdesmit soļu platumā starp pirmo un otro mūru rindu. No tās vietas var redzēt plašas pilis, kas savienotas ar otrā apļa mūri tā, ka tās, var sacīt, veido it kā vienu veselu celtni. Šīm pilīm pusē no augstuma stiepjas vienlaidu arkas, uz kurām atrodas galerijas pastaigām un kuras no apakšas balsta lieliski resni stabi, kas ieskauj arkādes līdzīgi kolonādēm vai klostera ejām. Apakšā ieejas šajās celtnēs ir tikai no iekšējās — ieliek tās mūra puses; apakšējos stāvos iet iekšā tieši no āra,

bet augšējos — pa marmora kāpnēm, kuras ved uz tādām pašām iekšējām galerijām, bet no tām — uz brīnum jaukām augšējām dzīvojamām telpām, kuru logi [vērsti] gan uz iekšējo, gan arī uz ārējo mūra pusi un kuras šķirtas ar vieglām starpsienām. Izliktā, t. i., ārējā mūra biezums ir astoņi sprīži, ielikta — trīs, bet starpsienu — no viena līdz pusotram sprīdim.

No šejienes var iziet uz nākamo eju starp sienām, kura par kādiem trim soļiem ir šaurāka par pirmo [un] no kuras redzams nākamā apļa pirmais mūris ar tādām pašām galerijām augšā un apakšā, bet no iekšējās puses stieejas otrs mūris, kas ieskauj pilis ar tādiem pašiem izvirzījumiem un ejām, kas no apakšas balstās uz kolonnām; turklāt augšā, tur, kur atrodas augšējo dzīvojamo telpu durvis, tas [šis mūris] krāšņi apgleznots. Tādējādi pa tādiem pašiem apļiem un caur divkāršiem mūriem, kuru iekšienē atrodas pilis ar uz āru izvirzītām galerijām, kas balstās uz kolonnām, nonāksi līdz pašam pēdējam aplim, visu laiku iedams pa līdzenu vietu; tomēr, ejot caur divkāršajiem vārtiem (ārējos un iekšējos mūros), nākas kāpt pa pakāpieniem, taču tā ierīkotiem, ka pacelšanās tikpat kā nav nomanāma: pa tiem ej pa diagonāli un kāpņu augstums tamdēļ tik tikko jaušams. Uzkalna virsotnē atrodas klajš un plašs laukums, kura vidū paceļas dievnams, kas uzcelts apbrīnojami meistarīgi.

Pārzinis

Turpini jel, turpini, stāsti, lūdzu tevi savas dzīvības vārdā!

Kuģinieks

Virsotnes dievnama iekārtojums. Dievnamu brīnum skaistu dara tā pilnīgi apaļā forma. Ap to nav uzceltas sienas, bet tas balstās uz resnām un samērīgām kolonnām. Milzīgo, ļoti prasmīgi uzcelto dievnama kupolu vainago vidū jeb zenītā mazais kupols ar spraugu virs paša altāra. Šis vienīgais altāris atrodas dievnama centrā, un apkārt tam ir uzceltas kolonnas. Dievnama apkārtmērs ir pāri par trīssimt piecdesmit soļiem. Uz kolonnu kapietļiem no ārpuses balstās arkas, kas izvirzās aptuveni

astoņus soļus un ko atbalsta otra kolonnu rinda, kas balstās uz plaša un izturīga parapeta trīs soļu augstumā; starp to un pirmo kolonnu rindu stiepjas apakšējās galerijas, kuras bruģētas ar skaistiem akmeņiem; bet parapeta ieliektajā pusē, ko sadala biežas un platas ejas, iekārtoti nekustināmi soli; tak starp iekšējām kolonnām, kas balsta pašu dievnamu, netrūkst arī skaistu pārvietojamu krēslu. Uz altāra redzams tikai viens liels globuss ar visas debess attēlu un otrs — ar Zemes atainojumu. Pēc tam uz galvenā kupola velves⁵ uzgleznotas visas debess zvaigznes no pirmā līdz sestajam lielumam un zem katras no šīm zvaigznēm trejās vārsnās norādīts tās nosaukums un spēki, ar kuriem tā ietekmē Zemes parādības. Tur ir gan poli, gan arī lielie un mazie riņķi, kas uzzīmēti dievnamā perpendikulāri pret horizontu, bet ne pilnībā, jo apakšā nav sienas; taču tos iespējams papildināt pēc tiem riņķiem, kuri uzzīmēti uz altāra globusiem. Dievnama grīda mirdz dārgakmeņos. Septiņas zelta lampadas, kuras sauc pēc septiņām planētām, karājas, degdamas ar nedziestošu liesmu. Mazo kupolu virs dievnama ieskauj vairākas nelielas skaistas celles, bet aiz valējās ejas virs galerijām jeb arkām starp ārējām un iekšējām kolonnām izvietotas daudzas citas plašas celles, kurās dzīvo līdz četrdesmit deviņiem priesteriem un askētiem. Virs mazā kupola paceļas tikai savdabīgs vējrādis, kas rāda visu vēju virzienu, kurus viņi saskaitījuši līdz trīsdesmit sešiem⁶. Viņi zina arī to, kāds gads kādus vējus sola un kādas [tas sola] pārmaiņas uz sauszemes un jūras, taču tikai attiecībā uz savu klimatu. Turpat, zem vējrāža, glabājas zelta burtiem aprakstīts tistoklis.

Pārzinis

Lūdzu tevi, drosmīgais vīrs, izskaidro man sīki visu viņu valdīšanas sistēmu. Tā mani sevišķi interesē.

Kuģinieks

Valdīšanas veids. Augstākais valdītājs⁷ viņiem ir priesteris, ko viņu valodā dēvē par «Sauli», turpretī mūsējā mēs viņu sauktu par Metafiziķi. Viņš ir visu galva gan

laicīgajā, gan arī garīgajā [jomā], un visos strīdos un jautājumos viņš dod galīgo spriedumu. Viņa rīcībā ir trīs līdzvaldītāji: Pons, Sins un Mors⁸ jebšu, mūsu valodā, Varenība, Gudrība un Mīlestība.

Valdītāja Varenības pārziņā esošais. Varenības pārziņā ir viss, kas attiecas uz karu un mieru, — kara māksla, virspavēlniecība karā; taču arī šajā ziņā viņš nav pārāks par Sauli. Viņš vada militāros amatus, zaldātus, pārzina apgādi, nocietinājumus, aplenkšanu, kara mašīnas, darbnīcas un meistarus, kuri apkalpo tās.

Valdītāja Gudrības pārziņā esošais. Gudrības pārziņā ir brīvās mākslas, arti un visvisādas zinātnes, kā arī attiecīgās amatpersonas un zinātnieki, tāpat arī mācību iestādes. Viņam pakļauto amatpersonu skaits atbilst zinātņu skaitam: ir Astrologs, tāpat arī Kosmogrāfs, Ģeometrs, Historiogrāfs, Poēts, Loģiķis, Retors, Gramatiķis, Mediķis, Fiziķis, Politiķis, Morālists.⁹ Un ir viņiem tikai viena grāmata, ko sauc «Gudrība», kurā apbrīnojami tikai koncentrēti un viegli saprotami izklāstītas visas zinātnes. To lasa tautai pēc pitagoriešu ieražas¹⁰.

Cik viegli apgūt zinātnes ar attēlu palīdzību. Pēc Gudrības pavēles visā pilsētā sienas, ij iekšējās un ārējās, ij apakšējās un augšējās, apgleznotas ar gauži brīnišķīgām gleznām, kuras brīnum harmoniskā secībā ataino visas zinātnes. Uz dievnama ārējām sienām un uz aizkariem, kuri krīt lejup, lai neapslāpētu balsi priesterim, uzrunājot klausītājus, attēlotas visas zvaigznes un trīs vārmās pie katras zvaigznes atzīmēti tās spēki un kustības¹¹.

Uz pirmā apļa mūra iekšējās puses attēlotas visas matemātiskās figūras, kuru ir ievērojami vairāk par tām, ko atklājuši Arhimēds un Eiklīds. To lielums ir atbilstošs mūru izmēram, un katrai no tām dots piemērots paskaidrojošs uzraksts vienā vārmā — tur ir gan definīcijas, gan teorēmas u. tml. Vispirms uz mūra ārējā izliekuma atrodas prāvs visas Zemes attēls, pēc tam seko visvisādu apgabalu sevišķas kartes, un tām klāt prozā ir īsi aprakstīti to iedzīvotāju paradumi, likumi, tikumi, izcelšanās un spēki; tāpat arī alfabēti, ko lieto visos šajos apgabalos, uzzīmēti šeit virs Saules pilsētas alfabēta.

Uz otrā apļa jeb otrās celtņu rindas mūra iekšējās puses var redzēt dārgakmeņu un parastu dažāda veida

akmeņu, minerālu un metālu gan attēlus, gan arī īstus gabalus, un pie katra no tiem ir paskaidrojums divās vārsnās. Uz ārējās puses attēlotas pasaulē pastāvošās jūras, upes, ezeri un avoti; tāpat kā arī vīni, eļļas un visi šķidrumi; norādīts uz to rašanos, labumu un īpašībām; bet uz mūra izvirzījumiem stāv trauki, kas piepildīti ar šķidrumiem dažādu slimību ārstēšanai, kuri nostāvējušies no simta līdz trim simtiem gadu. Turpat ar [pievienotām] vārsnām atrodas arī krusas, sniega, negaisa un visu gaisa parādību patiesi attēlojumi.¹²

Uz trešā apļa mūra iekšējās puses uzzīmētas visas koku un zālaugu sugas, bet dažā laba no tām aug tur podos uz celtņu ārējā mūra izvirzījumiem, un katrai pievienoti paskaidrojumi, kur kāda pirmoreiz atrasta, kādi ir to spēki un labums un kas tām ir līdzīgs ar debess parādībām, metālu vidū, cilvēka ķermenī un jūras apgabalā, kāda ir to lietošana medicīnā, utt. Uz ārējās puses [atainotas] visdažādākās upju, ezeru un jūru zivju sugas, to iedaba un īpatnības, vairošanās, dzīves, audzēšanas veidi, kāds no tām labums pasaulei un mums, tāpat kā arī to līdzība ar debess un Zemes priekšmetiem, ko radījusi daba vai kas radīti mākslīgi; tā ka es biju gluži pārsteigts, ieraudzījis bīskapa zivi¹³, ķēdes zivi, bruņu zivi, naglu, zvaigzni, vīrieša dzimumlocekli, kuri pēc sava izskata uz mata atbilda priekšmetiem, kuri pastāv pie mums. Tur iespējams ieraudzīt ij jūras ežus, ij gliemežus, ij austeres utt. Un viss izzināšanas vērtais tur reprezentēts brīnišķīgos attēlos un apgādāts ar paskaidrojošiem uzrakstiem.

Uz ceturtā apļa iekšējās puses attēlotas visvisādas putnu sugas, to īpašības, izmēri, iedaba, krāsa, dzīves veids utt. Un Feniksu viņi uzskata par patiesi eksistējošu putnu¹⁴. Uz ārējās puses redzamas visas rāpuļu sugas — čūskas, pūķi, tārpī — un kukaiņi — mušas, odi, dunduri, vaboles utt. ar norādījumiem par to īpatnībām, indīgumu, īpašībām, izmantošanas veidiem utt. Un tur to ir krietni vien vairāk, nekā iespējams pat iedomāties.

Uz piektā apļa mūra iekšējās puses ir augstākie Zemes dzīvnieki, kuru sugu skaits ir gluži pārsteidzošs: mēs nezinām pat tūkstošo daļu no tām. Un dzīvnieku ir tik daudz un tādi ir viņu izmēri, ka viņi attēloti arī uz apļa mūra ārējās puses. Cik gan tur ir daudz vienu pašu

zirgu šķirņu, kas tie visi par lieliskiem attēliem, un cik sakarīgi tas viss paskaidrots!

Uz sestā apļa mūra iekšējās puses attēloti visi arodi ar to darba rīkiem un to lietošanu pie dažādām tautām. Izvietoti tie atbilstoši savai nozīmei, un tiem pievienoti paskaidrojumi. Sept attēloti arī to izgudrotāji. Bet uz ārējās puses uzzīmēti visi zinātņu, apbruņojuma izgudrotāji un likumdevēji; redzēju es tur Mozu, Ozirisu, Jupiteru, Merkuru, Likurgu, Pompīliju, Pitagoru, Zamolksiju, Solonu¹⁵ un daudzus citus; viņiem ir arī Mahometa attēls, kuru tomēr viņi nievā kā muļķīgu un nenozīmīgu likumdevēju. Toties pašā godpilnākajā vietā ieraudzīju es Jēzu Kristu un divpadsmit apustuļus, kurus viņi dziļi godā un cildina, ieskatīdami tos par pārcilvēkiem. Redzēju es Cēzaru, Aleksandru, Pirru, Hanibalu un citus slavas cienīgus vīrus, kuri kļuvuši slaveni karā un mierlaika lietās, galvenokārt Romiešus, kuru attēli atrodas uz mūra apakšējās daļas, zem portīkiem. Bet kad es izbrīnījies sāku apvaicāties, no kurienes viņiem zināma mūsu vēsture, man paskaidroja, ka viņi pārvalda visas valodas un pastāvīgi izsūta pa visu pasauli speciālus izlūkus un sūtņus, lai iepazītos ar atsevišķo tautu paradumiem, spēkiem, valdīšanas veidu un vēsturi un ar visu, kas tām ir labs un nelādzīgs, un lai pēc tam ziņotu savai republikai; un tas viss viņus ļoti interesē. Tur uzzināju es arī to, ka ķīnieši vēl agrāk par mums izgudrojuši bombardas un grāmatu iespiešanu¹⁶. Visiem šiem attēliem ir [sagatavoti] pamācītāji, bet bērni bez grūtībām un it kā rotaļdamies iepazīstas ar visām zinātnēm uzskatāmā ceļā līdz desmit gadu vecuma sasniegšanai.

Valdītāja Mīlestības pārziņā esošais. Mīlestības pārziņā, pirmkārt, ir bērnu dzemdinašana un pārraudzība pār to, lai vīriešu un sieviešu savienošanās dotu vislabākos pēcnācējus. Un viņi zākājas par to, ka mēs, rūpēdamies cītīgi par suņu un zirgu sugu uzlabošanu, ignorējam tajā pašā laikā cilvēku sugu. Tā paša valdītāja pārziņā ir jaundzimušo audzināšana, dziedināšana, zāļu pagatavošana, sējumi, pļauja un augļu novākšana, zemkopība, lopkopība, uzturs un vispārīgi viss, kas attiecas uz pārtiku, apģērbu un dzimumsakariem. Viņa rīcībā ir vairāki pamācītāji un pamācītājas, kuri nolikti uzmanīt visas šīs lietas.

Bet Metafiziķis novēro to visu ar minēto triju valdītāju palīdzību, un nekas nenotiek bez viņa ziņas. Viņu republikas visas lietas apspriēž šīs četras personas, un Metafiziķa domām pievienojas savstarpīgā vienprātībā visi pārējie.

Pārzinis

Bet saki, lūdzu: visi šie viņu amati, iedibinājumi, pienākumi, audzināšana, dzīves veids — kas tā [tāda] ir: republika, monarhija vai aristokrātija¹⁷?

Kuģinieks

Vislabākās republikas rašanās un nepieciešamība pēc tās. Šī tauta ieradās no Indijas, aizbēgusi no turienes pēc tam, kad Mongoļi, laupītāji un varmākas bija to sakāvuši un izpostījuši tās dzimto zemi, un nolēma dzīvot filozofisku dzīvi kopienā. Un kaut gan sievu kopība ar nav noteikta starp pārējiem iedzīvotājiem, kuri dzīvo viņu apgabalā, pie viņiem pašiem tā ir pieņemta uz tā pamata, ka viņiem viss ir kopīgs. Visa [kā] sadale ir amatpersonu rokās; taču tā kā zināšanas, pagodinājumi un baudas ir kopīga manta, tad neviens nevar sev neko piesavināties.

Viņi apgalvo, ka īpašumu pie mums izveido un uztur tas, ka mums katram ir savs atsevišķs mājoklis un savas sievas un bērni. No tā rodas savtīgums, jo taču, lai sasniegtu savam dēlam bagātību un godājamu stāvokli un atstātu viņu kā prāvas mantības mantotāju, ikviens no mums vai nu sāk aplaupīt valsti, ja viņš nekā nebaidās, būdams bagāts un dižciltīgs, vai arī kļūst par sīkstuli, nodevēju un liekuli, kad viņam nepietiek varenības, mantas un dižciltības. Bet kad mēs tiksīm vaļā no savtīguma, mums paliek tikai mīlestība uz kopieņu.

Pārzinis

Bet neviens taču negribēs strādāt, ja jau cerēs izdzīvot uz pārējo [lidzpilsoņu] darba rēķina, un par to Aristotelis tieši atspēko Platonu.

Kuģinieks

Es esmu vājš strīdnieks, bet tas man nekavē apgalvot tev, ka viņi kaist tādā mīlestībā uz savu dzimteni, kādu pat iedomāties grūti, — krietni lielākā pat nekā Romieši, — kuri, kā zinām no teikām, labprātīgi gājuši bojā par tēvzemi, — tāpēc ka ievērojami pārspēj viņus [romiešus — *Red.*] īpašuma noliegšanas ziņā. Es vismaz esmu pārliecināts, ka ij mūsu brāļi, ij mūki, ij garīdznieki, ja viņus nepavedinātu mīlestība uz radiem un draugiem, kļūtu daudz svētāki, mazāk būtu pieķērušies mantai un justu lielāku mīlestību pret savu tuvāko.¹⁸

Pārzinis

To, šķiet, saka svētais Augustīns¹⁹, bet es nāku pie slēdziena, ka šā veida cilvēku vidū draudzībai nav nekādas nozīmes, ja jau viņiem nav iespējams sniegt savstarpējus pakalpojumus.

Kuģinieks

Gluži otrādi, — milzīga [nozīme]: vajag tak pievērst uzmanību tam, ka, lai gan viņiem ar nav, no kurienes ņemt kaut kādas dāvanas, — tāpēc, ka visu, kas viņiem vajadzīgs, viņi saņem no kopienas un amatpersonas rūpīgi seko, lai neviens nesaņemtu vairāk, kā viņam pienākas, taču nevienam arī neatsakot nepieciešamo, — tomēr draudzība viņiem parādās karā, slimības laikā, sacenšoties zinātnēs, kad viņi palīdz viens otram un savstarpīgi dalās zināšanām, kā arī uzslavās, vārdos, pildot pienākumus un savstarpīgi patapinot nepieciešamo.

Visi viengadnieki sauc viens otru par brāļiem; tos, kuri ir vecāki nekā viņi par divdesmit diviem gadiem, sauc viņi par tēviem, bet tos, kuri jaunāki [nekā viņi] par divdesmit diviem gadiem, — par dēliem. Un amatpersonas vērīgi seko tam, lai neviens nenodarītu otram kādu pārestību šajā brālībā.

Pārzinis

Kādā tad veidā?

Kuģinieks

Par apsūdzībām. Viņiem ir [tieši] tikpat daudz amatpersonu, cik mums ir tikumu: ir amats, kas tiek saukts par Augstsirdību, ir tāds, ko dēvē par Vīrišķību, tad Šķīstība, Devība, Justīcija — kriminālā un civilā, Centība, Taisnības mīlestība, Filantropija, Laidība, Jautrība, Možums, Mērenība utt. Katram no šiem amatiem tiek izraudzīti tie, kurus jau kopš bērnības atzīst skolās par pašiem piemērotākajiem šo amatu ieņemšanai. Tālab, tā kā nevar starp viņiem sastapt ne dzīvību, ne asinsgrēku, ne netiklību, ne pārējos noziegumus, kādos apsūdzam viens otru mēs, — viņi vajā pie sevis nepateicību, jauna prāta turēšanu, pienācīgas savstarpīgās cieņas neizrādīšanu, laiskumu, grūtsirdību, ātrsirdību, ākstību, melošānu, kas viņiem ir nīstamāka pat par mēri. Un vaininieki tiek sodīti, atsakot viņiem vai nu kopīgo maltīti, vai savienošanos ar sievietēm, vai arī citas godpilnas privilēģijas uz tik ilgu laiku, kādu tiesnesis atzīst par nepieciešamu pārkāpuma izpirkšanai.

Pārzinis

Saki: bet kāda pie viņiem ir amatpersonu izraudzīšanas kārtība?

Kuģinieks

Par apgērbu, audzināšanu un [amatpersonu] izraudzīšanu. To tu kā nākas nesapratīsi, pirms neiepazīsies ar viņu dzīves veidu. Vispirmām kārtām lai tev būtu zināms, ka vīrieši un sievietes pie viņiem valkā bezmaz vai vienādu apgērbu, kas piemērots kara lietām, tikai apmetnis sievietēm ir zemāk par ceļgaliem, bet vīriešiem tas stiepjas tikai līdz ceļgaliem. Un visiem viņiem tiek

mācītas dažnedažādas zinātnes kopīgi. Otrajā un līdz trešajam [dzīves] gadam bērni tiek mācīti runāt un mācās ābeci, staigādami gar namu sienām; viņi sadalās četros pulciņos, un tos pieskata četri mācīti sirmgalvj²⁰, kas vada šos pulciņus. Šie paši sirmgalvji pēcāk zināmu laiku nodarbojas ar viņiem vingrošanā, skriešanā, diska mešanā un citos vingrinājumos un rotaļās, kur vienlīdzīgi attīstās visi bērnu locekļi. Turklāt līdz septītajam gadam viņi staigā vienmēr basām kājām un kailu galvu. Vienlaicīgi ar to ved viņus uz darbnīcām pie kurpniekiem, maizniekiem, kalējiem, galdniekiem, gleznotājiem utt., lai noskaidrotu katra [bērna] sliecību.

Astotajā [dzīves] gadā pēc matemātikas pamatu elementārās apgūšanas no sienu apgleznojumiem bērni dodas uz lekcijām par visām dabas zinātnēm. Katrā priekšmetā ir četri lektori, un četru stundu ritumā visi četri pulciņi uzklausa viņus pēc kārtas, tā ka tajā laikā, kad vieni nodarbojas ar ķermeņa vingrināšanu vai izpilda sabiedriskos pienākumus, citi cītīgi nodarbojas lekcijās.

Pēc tam viņi stājas pie abstraktāku zinātņu — matemātikas, medicīnas un citu zinātņu — apgūšanas, pastāvīgi un centīgi nodarbojami ar pārrunāšanu un disputēšanu. Vēlāk visi dabū amatus to zinātņu vai arodu novadā, kur viņi guvuši vislielākos sasniegumus, — katrs pēc sava vadoņa jeb vadītāja norādījuma. Viņi dodas uz tīrumiem un ganībām novērot un apgūt zemkopību un lopkopību; un to godā kā pašu izcilāko un cienījamāko, kurš apguvis visvairāk mākslu un arodu un kurš prot izmantot tos ar lielu lietpratību. Tāpēc viņi ņirgājas par mums, tādēļ ka mēs dēvējam meistarus par zemas kārtas cilvēkiem, bet par dižciltīgajiem uzskatām tos, kuri nav iepazinušies ne ar kādu meistarību, dzīvo bezdarbībā un tur daudz kalpu savai dīkdienībai un izvirtībai, kālab, kā no netikumu skolas valstij par postu arī ceļas tik daudz slaistu un ļaundaru. Pārējās amatpersonas izraugās četri galvenie valdītāji — ☉, Pons, Sins un Mors un attiecīgo zinātņu un arodu vadītāji, labi pārzinoši, kurš ir visvairāk piemērots piekopt to vai citu arodu un pārzināt to vai citu tikumu. Un neviens neuzstājas pats kā reflektants, kā tas parasti pieņemts [pie mums], bet tiek likts priekšā Padomē, [ko dara] amatpersonas, un katrs uz savu ziņu pamata izsakās par vai pret noteiktas personas izraudzīšanu.

⊙ **izraudzīšanās.** Bet neviens [cits] tomēr nevar gūt ⊙ amatu, izņemot to, kurš pārziņa visu tautu vēsturi, visas to parašas, reliģiskos rituālus, likumus, visas republikas un monarhijas, likumdevējus un zinātņu un arodu izgudrotājus, un debess uzbūvi un vēsturi. Tāpat [šim amatam] par nepieciešamu tiek ieskatīts iepazīties ar visiem arodiem (apmēram divās dienās tak var izprast ikvienu no tiem, kaut arī neapgūstot to praktiski, bet iepazīstot to pēc tā pielietojuma un attēliem). Gluži tāpat jāzina arī fizikas un matemātikas, un astroloģijas zinātnes. Nav tik būtiska valodu pārzināšana, jo viņiem ir daudz tulku, un par tiem viņu republikā kalpo gramatiķi. Taču par visu visvairāk nepieciešams iepazīt metafiziku un teoloģiju, izziņāt visu mākslu un zinātņu saknes, pamatus un pierādījumus, līdzības un atšķirības lietās, pasaules nepieciešamību, likteni un harmoniju, varenību, gudrību un mīlestību lietās un dievā, eksistējošā kategorijas un tā atbildmes debess, zemes un jūras lietām un arī ideālajām [lietām] dievā, ciktāl tas sasniedzams mirstīgajiem, kā arī izpētīt netikumus un astroloģiju. Tādējādi jau labu laiku pirms tam ir zināms, kurš kļūs par ⊙. Taču neviens tomēr netiek iecelts šajā amatā, pirms viņš nav sasniedzis trīsdesmit piecu gadu vecumu. Šī amatpersona nav nomaināma līdz tam laikam, kamēr neatradīsies tāds, kurš izrādīsies gudrāks par savu priekštecī un spējīgāks par to pārvaldišanā.

Pārzinis

Bet vai gan, vienalga, kurš tas būtu, var iemantot tik lielas zināšanas? Turklāt nav tak spējīgs, man šķiet, pārvaldišanai tas, kas nodevies zinātnēm.

Kuģinieks

Vai ir iespējams, ka gudrajie būtu spējīgi pārvaldīt? Gluži to pašu iebildu viņiem arī es. Taču viņi man atbildēja: «Mēs neapšaubāmi labāk zinām, ka tik mācīts vīrs būs saprātīgs pārvaldišanas lietās, nekā jūs, kas ceļat par valdības galvām cilvēkus neizglītotus, uzskā-

tidami viņus par piemērotiem [šim darbam] vienīgi tāpēc, ka viņi vai nu pieder pie valdošās dzimtas, vai arī ir valdošās partijas izraudzīti. Bet mūsu ☉, lai arī viņš būtu pat pilnīgi nepiedzīvojis valsts pārvaldīšanas lietas, tomēr nekad nebūs nedz cietsirdīgs, nedz noziedznieks, nedz arī tirāns tieši tādēļ, ka viņš ir tik sapratīgs. Taču bez tam lai jums būtu zināms, ka tavam argumentam ir [pierādījuma] spēks attiecībā uz jums, ja jau reiz jūs uzskatāt par pašiem mācītākajiem tos, kuri labāk zina gramatiku vai Aristoteļa loģiku, vai kādu citu autoru. Tāda veida gudrībai vajadzīga tikai verdziska atmiņa un darbs, no kā cilvēks top sastindzis, jo nodarbojas nevis ar paša priekšmeta, bet vienīgi ar grāmatu vārdu izzināšanu un pazemo dvēseli, pētīdams lietu nedzīvās zīmes, un tieši tamdēļ nesaprot nedz to, kādā veidā dievs pārvalda eksistējošo, nedz arī tikumus un parašas, kas pastāv dabā un pie atsevišķām tautām. Bet nekas tamliudzīgs nevar atgadīties ar mūsu ☉, jo neviens taču nav spējīgs apgūt tik daudzas mākslas un zinātnes, ja viņam nav ārkārtēju spēju uz visu, tātad visaugstākajā mērā arī uz pārvaldīšanu. Mums tak ļoti labi zināms, ka tas, kurš nodarbojas ar kaut kādu vienu zinātni, nedz to kā nākas zina, nedz arī pārējās. Un tas, kurš spējīgs tikai uz kaut kādu vienu zinātni, kas smelta no grāmatām, ir neizglītots un konservatīvs. Taču tas neatgadās ar lokaniem prātiem, kuri ir uztvērīgi pret visvisāda veida nodarbībām un jau no dabas spējīgi uz lietu iepazīšanu, un tieši tādām nepieciešami jābūt mūsu ☉. Turklāt, kā redzi, mūsu pilsētā tik viegli tiek apgūtas zināšanas, ka mācekļi [pie mums] sasniedz vairāk panākumu viena gada laikā, nekā pie jums desmit vai piecpadsmit gadu laikā. Pārbaudi to, lūdzu, pie mūsu bērniem.»

Es biju galīgi izbrīnēts gan par viņa spriedumu pareizību, gan arī par to bērnu pārbaudījumu [rezultātiem], kuri labi saprata manu dzimto valodu. Lieta tā, ka ikkatriem trim bērniem ir jāzina vai nu mūsu valoda, vai arābu, vai poļu, vai arī kāda cita no pārējām svešvalodām. Un viņi neatzīst nekādu citu atpūtu, izņemot to, kuras laikā iemanto vēl vairāk zināšanu, un tālab arī viņi dodas klajā laukā nodarboties ar skriešanu, bultu un šķēpu raidīšanu, šaut ar arkebūzām, medīt meža zvērus, noteikt zālaugus un akmeņus un mācīties zemkopību un lopkopību te vienas, te otras nodaļas sastāvā.

Turpretī trim Saules līdzvaldītājiem piedien apgūt vienīgi tās zinātnes, kas attiecas uz viņu pārvaldāmo novadu: ar pārējām visiem kopīgajām [zinātnēm] viņi iepazīstas tikai uzskates ceļā, turpretī savas pārzina pilnībā un, dabiski, labāk par jebkuru citu. Tā, piemēram, Vareņība pilnībā pārzina kavalērijas lietas, karaspēka nostādīšanu, nometnes ierīkošanu, visvisāda veida ieroču, kaujas mašīnu izgatavošanu, kara viltības un visas vispārējās kara lietas. Taču bez tam šiem valdītājiem noteikti jābūt arī filozofiem, arī vēsturniekiem, arī politiķiem, arī fiziķiem.²¹

Pārzinis

Tagad es vēlētos, lai tu pastāsti par viņu iedibinājumiem — sīki par katru — un mazliet labāk izskaidro viņu sabiedrisko audzināšanu.

Kuģinieks

Dzīves un nodarbību kopība un to sadalījums starp sievietēm un vīriešiem. Mājas, guļamistabas, gultas un viss pārējais nepieciešamais viņiem ir kopīgs. Taču ik pēc katriem sešiem mēnešiem priekšnieki nosaka, kam kādā aplī gulēt un kam pirmajā guļamistabā, kam otrajā: katra no tām tiek norādīta ar burtiem uz durvju palodas. Nodarbošanās ar abstraktajām zinātnēm un arodiem viņiem ir kopīgas gan vīriešiem, gan arī sievietēm, un pastāv tikai viena atšķirība: pašus smagākos arodus un ārpilsētas darbus veic vīrieši šādi: aršana, sēšana, augļu vākšana, kulšana un arī vīnogu novākšana. Taču aitu slaukšanai un siera siešanai parasti tiek norīkotas sievietes; gluži tāpat viņas iet turpat pie pilsētas robežām vākt zālaugus un strādāt dārzos. Bet uz sieviešu darbu tiek attiecināti tie darbi, ko veic sēdus vai stāvus: tā, piemēram, aušana, vērpšana, šūšana, matu un bārdas cirpšana, ārstniecības zāļu un dažāda veida apģērbu gatavošana. Tomēr galdnieku un kalēju darbos²² un ieroču izgatavošanā sievietes netiek izmantotas. Bet pie nodarbībām glezniecībā viņas tiek pielaistas, ja parāda tajā spējas. Turpretī kas attiecas uz mūziku, tad ar to nodarbojas vienīgi sievietes, tāpēc ka tā viņām iznāk tikamāka, un

bērni, tomēr taures un bungas viņi nespēlē. Viņas gatavo arī [ēdienu] un klāj galdu; taču apkalpošana pie galda ir zēnu un meiteņu pienākums līdz divdesmit gadu vecumam. Katrā aplī ir savas virtuves, noliktavas, trauku, pārtikas krājumu un dzērienu pieliekamie kambari. Lai pārraudzītu visu pienākumu izpildišanu šajā jomā, nolikts cienijams sirmgalvis un sirmgalve, kuri izriko apkalpojošos un kuriem ir vara sist vai pavēlēt sist nolaidīgos un nepaklausīgos; un tajā pašā laikā viņi ievēro un apbalvo [tos] zēnus un meitenes, kuri labāk nekā pārējie izpilda atsevišķus pienākumus. Visa jaunatne pakalpo vecākajiem, kuriem pāri par četrdesmit gadiem. Un vakarā, dodoties gulēt, un no rīta priekšnieks un priekšniece sūta vienu no jaunajiem cilvēkiem pēc kārtas pakalpot katrā atsevišķā guļamistabā. Viens otram jaunie cilvēki pakalpo paši, un bēdas tiem, kuri izvairās!

Par ēdienreizēm. Galdus pie viņiem liek divās rindās ar sēdekļiem gar abām pusēm: vienā pusē sēd sievietes, bet otrā — vīrieši, un, tāpat kā klosteru ēdamistabās, tur nemēdz būt nekāda trokšņa. Maltītes laikā viens jauniešs no paaugstinājuma lasa dziedošā balsī skaidri un labskaņīgi grāmatu, bet amatpersonas bieži risina pārrunu sakarā ar kādu ievēribas cienīgu vietu izlasītajā. Un nūdien patikami skatīties, cik izveicīgi pakalpo viņiem tāda skaista jaunatne apjoztās drānās, un redzēt, kā tik daudz draugu, brāļu, dēlu, tēvu un māšu dzīvo kopā tādā cienīgumā, izskatīgumā un mīlestībā. Ikvienam pienākas sava salvete, māla bļoda, strobjamais, virums un ēdamais. Un ārstu pienākums ir pasūtīt pavāriem maltīti katrai dienai, ko gatavot sirmgalvjiem, ko jaunajiem un ko priekš slimniekiem. Amatpersonas saņem lielākās un labākās porcijas, un no savām porcijām viņi vienmēr liek galdā kaut ko tiem bērniem, kuri no rīta parādījuši vairāk uzcītības lekcijās, zinātniskās sarunās un militārajās nodarbībās. Un tas tiek uzskatīts par vienu no pašiem lielākajiem pagodinājumiem. Bet pa svētku dienām viņi mīl arī dziedāt pie galda — dzied vai nu vairākbalsīgi, vai arī kāds viens pats kokles pavadījumā u. t. jpr. Un, tā kā visi vienlīdz lielā mērā piedalās mājsaimniecībā, tad nekad kaut kādā ziņā neizrādās nekāda trūkuma. Godājami padzīvojuši cilvēki pārrauga virtuvi un tos, kuri apkalpo ēdnīcā, un rūpīgi gādā par guļamvietu, telpu, trauku, apģērbu, darbnīcu un noliktavu tīrību.

Par apgērbu. Apgērbu viņiem sastāda balts apakškreklis, bet virs tā apgērbs, kas vienlaicīgi ir ij kamzolis, ij bikses, pašūts bez ielocēm, ar šķelumiem no pleciem līdz apakšstilbiem un no nabas līdz sēžamvietai starp ciskām. Šo šķelumu vienā pusē stiepjas cilpiņas, bet otrā — pogas, uz kurām tās [cilpiņas] tiek uzāķētas. Bikšu galos ir saites pie pašām potītēm; tūliņ aiz tām nēsā viņi augstas gamašas, it kā zābakstulmus, ar sprādzēm un virs gamašām — kurpes. Un beidzot, kā mēs [jau] sacījām, uzmet viņi apmetni. Un tik saskanīgi un ērti pieguļ viņiem apgērbs, ka tad, kad noiet viņi apmetni, visa viņu figūra iezīmējas visos sīkumos. Viņi maina apgērbu četras reizes gadā — kad Saule nonāk Auna, Vēža, Svaru un Mežāža zīmēs²³; apgērba sadali atbilstoši nepieciešamības apstākļiem pārzina ārsti un atsevišķo apļu apgērbu glabātāji. Un aprīnojami, cik daudz viņiem vienlaikus ir visvisādu vajadzīgu tērpu, izturīgu un vieglu, skatoties pēc gadalaika. Viņi valkā baltas krāsas apgērbu, un tas tiek mazgāts ik mēnesi ar sārnu vai ziepēm.

Apakšējās telpas aizņem darbnīcas, virtuves, pieliekamie kambari, noliktavas, ieroču noliktavas, ēdamistabas un pirtis. Tomēr mazgāšanas viņi līdzās galeriju kolonnām, bet ūdens notek pa renēm, kas ved uz notekgrāvjiem. Atsevišķo apļu katrā laukumā ir savi fontāni, kuriem ūdens tiek piegādāts pa caurulēm no kalna dzilēm, darbojoties vienīgi meistariski iekārtotam krānam. Viņiem ir ūdens gan avotā, gan arī ūdens tvertnēs, kuras piepildās ar lietus ūdeni, kas sakrājas uz jumtiem un notek pa akveduktiem ar smiltīm. Tāpat bieži viņi mazgā savu ķermeni pēc ārsta un priekšnieka norādījuma. Ar visiem arodiem nodarbojas viņi apakšā, zem kolonādēm, bet ar abstraktajām zinātnēm — augšā uz balkoniem un galerijām, kur atrodas attiecīgas gleznas; bet dievnamā tiek apgūtas svētās zinātnes. Pie namu ieejām un uz apļu mūru dzeguļiem ir saules pulksteņi un pulksteņi ar zvaņiem, un karogi, kas rāda laiku un vēja virzienu.

Pārzinis

Pastāsti man par bērnu dzemdināšanu.

atsevišķās istabās līdz pašai savienošanās stundai. Tad pieceļas priekšniece un atdara vaļā durvis no ārpusē. Stundu šo nosaka astrologs un ārsts²⁶, kuri cenšas notrāpīt laiku, kad Venera un Merkurs atrodas uz austrumiem no Saules labvēlīgā Namā, Jupitera labā aspektā, bet vienlīdz arī Saturna un Marsa [aspektā] vai arī ārpus to aspektiem. Sevišķi svarīgi tas ir Saulei un Mēnesim, kuri visbiežāk mēdz būt afeti*. Viņi mīl Jaunavu horoskopā, taču rūpīgi sargājas no tā, lai stūrī nebūtu jaunu planētu, tādēļ ka tās saindē kvadrātiskajā un pretējā aspektā visus stūrus, no kuriem atkarīga vitālā spēka sakne atbilstoši Visuma harmonijai tā kopumā un [tā] daļās. Viņi cenšas panākt ne tik daudz pavadonības, cik labos aspektus. Par pavadonību rūpējas viņi pie pilsetas pamatakmeņa likšanas un likuma iedibināšanas, tomēr ar tādu noteikumu, lai pie tam neieņemtu noteicošo stāvokli nedz Marss, nedz arī Saturns, izņemot vienīgi to abu vislabvēlīgāko novietojumu. Ņem vērā viņi arī stāvzvaigžņu novietojumu.

Viņi uzskata par nepieļaujamu, ja [nākamie] vecāki mazāk nekā trīs dienas pirms savienošanās aptraipījuši sevi ar sēklu un izturējušies [ne jau] nepeļami, nav izlīguši ar augstāko dievu un nav uzticīgi viņam. Attiecībā uz tiem, kam ir dzimumsakari ar neauglīgajām vai ar grūtniecēm, vai ar nievājamām sievietēm prieka dēļ vai sakarā ar [dzimumsakaru] nepieciešamību veselībai, vai arī sava kaislīguma dēļ, — viņi šos noteikumus neievēro. Bet amatpersonas, kuras visas tajā pašā laikā ir arī priesteri, un tāpat arī skolotie pamācītāji var būt producētāji tikai tad, ja vairāku dienu laikā ievēro daudzus noteikumus, jo no pastiprinātām garīgajām nodarbībām kļūst slābanāki viņu vitālie spēki un viņu smadzenes neizlej [šaltīm] vīrestību, tāpēc ka viņi allaž par kaut ko prāto un tādēļ producē nīkulīgus pēcnācējus. Bet no tā viņi [solāriji — *Red.*] visvisādi pūlas izvairīties, un tāpēc tādus mācītos savieno ar možām, spriganām un skaistām sievietēm, turpretī skarbus, žīgus, nemiera pilnus un negantus — ar pilnīgām un lēnīgas dabas sievietēm. Un viņi apgalvo, ka pilnīgu miesas būvi, kurai pateicoties attīstās tikumi, nevar sasniegt vingrināšanās ceļā, ka pēc dabas netikumīgie cilvēki strādā labi vienīgi

* Sākuma impulsa devēji — *L. R.*

aiz bailēm likuma priekšā vai dieva priekšā, bet, ja nebūtu to, viņi paslepen vai atklāti grūstu postā valstī. Tāpēc visai galvenajai uzmanībai jābūt koncentrētai uz bērnu dzemdināšanu un vajag augstu vērtēt producētāju dabiskās īpašības, nevis pūru un maldinošo dižciltīgumu.

Ja kāda sieviete nekļūst grūta no viena vīrieša, viņu savieno ar citu; ja arī tad viņa izrādās neauglīga, tad pāriet vispārējā lietošanā, taču vairs nebauda tādu cieņu kā matrona nedz bērnu dzemdināšanas padomē, nedz dievnamā, nedz pie galda. Tas tiek darīts ar tādu mērķi, lai neviena pati nenovērstu grūtniecību saldkaislīguma dēļ. Turpretī tās, kuras kļūst grūtas, divu nedēļu laikā nenodarbojas ar fizisku darbu. Pēc tam viņas pāriet uz mierīgām nodarbībām, lai spēcinātu augli un lai [nodrošinātu] tam barības pieplūdumu, un tad stiprina sevi, pamazītēm pāriedamas uz pastiprinātu darbu. Uzturu viņām tiek atļauts lietot tikai veselīgu, pēc ārstu priekšrakstiem. Kad viņas dzemdē, tad baro pašas un audzina jaundzimušos sevišķās kopīgās telpās; ar krūti baro viņas divus gadus un ilgāk — atkarībā no Fiziķa norādījuma. Izzīdītais mazbērns tiek nodots priekšnieču aizgādībā, ja tā ir meitene, vai priekšnieku [pārziņā], ja tas ir zēns. Un tur kopā ar pārējiem bērniem viņi rotaļādamies mācās ābeci, aplūko gleznas, skraidelē, pastaiģājas un cīkstas, no attēliem iepazīstas ar vēsturi un valodām. Apģērbj viņus skaistos raibos tērpos. Septītajā [dzīves] gadā pāriet viņi uz dabas zinātnēm, bet pēc tam arī uz pārējām [zinātnēm] — pēc priekšniecības ieskata — un tad uz arodiem. Mazāk spējīgie bērni dodas uz laukiem, taču daži no viņiem, kuri izrādās sekmīgāki, tiek pieņemti atpakaļ pilsētā. Taču vairumā gadījumu, dzimuši zem viena un tā paša zvaigžņu novietojuma, viena vecuma bērni ir līdzīgi gan pēc spējām, gan pēc dabas, gan arī pēc ārējā izskata, no kā valstī ceļas dižā saskaņa, ko balsta uzticīga savstarpīga milestība un viena palīdzība otram.

Par vārdu došanu. Vārdi viņiem tiek doti nevis nejauši, bet tos nosaka Metafizikis atbilstoši ikviena savdabībām, kā tas bija ierasts pie senajiem Romiešiem. Tāpēc viens saucas «Skaistais», otrs — «Lieldegunis», tas — «Resnkājis», šis — «Nešpetnais», cits — «Ķalsnais» utt. Bet, ja kāds izceļas ar savu meistarību vai kļūst slavens ar kaut kādu varoņdarbu karā vai mierlaika [apstākļos], tad

vārdam tiek pievienots attiecīgais pavārds vai arī atbilstoši meistarībai, piemēram, «Lieliskais-Dižais Gleznētājs», «Zelta [...]», «Izcilais», «Izveicīgais», jebšu arī pēc varoņdarbiem, piemēram: «Drosminieks ar lielo degunu», «Viltnieks», «Dižais (Visdižākais) Uzvarētājs», vai arī pēc uzvarētā ienaidnieka vārda, līdzīgi šiem: «Āfrikas [...]», «Āzijas [...]», «Toskānas [...]» jeb, ja kāds uzvarējis Manfrēdu vai Tortēliju, tad arī tiek dēvēts: «Kalsnais Manfrēdijs», «Tortēlijs» utt. Sos pavārdus dod augstākā valdīšana, un bieži [to piešķiršanai] nāk līdzī vai ņagu likšana atbilstoši varoņdarbam, meistarībai utt. mūzikas pavadījumā. Jo zeltu un sudrabu viņi cienī tikai kā materiālu, kas paredzēts traukiem vai visiem kopīgajām rotām.

Pārzinis

Par skaudību un godkāres iznīdēšanu.²⁷ Saki, lūdzu: bet vai viņu vidū nemēdz būt skaudības vai īgnuma [starp] tiem, kurus nav izraudzījuši par priekšniekiem vai arī kādam citam amatam, ko viņi centušies iemantot?

Kuģinieks

It nemaz. Nevienš tak no viņiem necieš nekādu trūkumu ne tikai nepieciešamā [ziņā], bet arī pat izpriecu [ziņā]. Uz bērnu dzemdināšanu viņi raugās kā uz reliģisku lietu, kas tiek virzīta valsts, nevis atsevišķu personu [labā], turklāt nepieciešams pakļauties valdīšanai. Un to, ka mēs uzskatām par dabisku, ja cilvēkam ir sava sieva, māja un bērni, lai zinātu un audzinātu savus pēcnācējus, viņi noraida, teikdami, ka bērnu dzemdināšana kalpo cilts saglabāšanai, kā teicis svētais Toms²⁸, nevis atsevišķas personības saglabāšanai. Tātad pēcnācēju producēšanā ņem vērā valsts intereses, bet privātpersonu intereses — vienīgi tiktāl, ciktāl viņas [šīs personas] ir valsts daļas; un, tā kā privātpersonas lielākoties ir slikti producē pēcnācējus, ir slikti tos audzina — par postu valstij, tad svētais pienākums pārraudzīt to [producēšanu] kā valsts labklājības pirmamatu tiek uzticēts amatpersonu gādībai, un garantēt tās drošību var tikai kopiena, nevis privātpersonas. Tāpēc producētājas un producētāji

tiek izraudzīti paši labākie pēc savām dabiskajām īpašībām saskaņā ar filozofijas noteikumiem. Platons uzskata, ka šai izraudzīšanai jānotiek pēc izlozes²⁹, lai tie, kuriem nedod skaistas sievas, aiz skaudības un dusmām nesadumpotos pret valdīšanu, un domā, ka tos, kuri nav cieņīgi apaugļot skaistākās [sievietes], valdīšanai vajag atjautīgi apmānīt lozēšanā tā, lai viņiem vienmēr tiktu piemērotās [sievietes], nevis tās, kuras viņi paši vēlas.

Kas dara sievietes skaistas. Taču Solārijiem nav vajadzības izmantot šādu viltību, lai ļoti neglītiem vīriešiem tiktu arī sievietes ļoti neglītas, jo viņu vidū neglītums nav sastopams, tāpēc ka sievietēm viņu nodarbību dēļ izveidojas ij veselīga sejas krāsa, ij ķermenis attīstās un viņas kļūst smudras un mundras; bet skaistumu ciena pie viņiem smudrumā, spriganumā un možumā. Tāpēc viņi sodītu ar nāves sodu to [sievieti], kura aiz vēlēšanās būt skaista sāktu smiņķēt ar sarkano smiņķi seju vai sāktu valkāt apavus uz augstiem papēžiem, lai šķīstu garāka, vai garu tērpu, lai apslēptu savas smagnējās kājas. Taču ar visu savu vēlēšanos neviena nevarētu tur to izdarīt: kas gan sāktu to visu viņai piegādāt? Un viņi apgalvo, ka pie mums visas šīs iegribas parādījušās sieviešu dīkdienības un bezdarbības dēļ, no kā maitājas viņām ādas krāsa, no kā viņas kļūst bālas un zaudē lokanību un smudrumu, un tamdēļ nākas viņām krāsoties, nēsāt augstus papēžus un centies iemantot skaistumu nevis ar ķermeņa attīstīšanu, bet gan ar laisku pārsmalcinātību un tādā kārtā pagalam saārdīt ne tikai savu, bet arī savu pēcnācēju dabisko attīstību un veselību.

Bez tam, ja kāds karsti iemīlas sievietē, tad iemīlējušies var ij sarunāties, ij jokoties, ij dāvināt viens otram vaiņagus no ziediem vai lapām, ij veltīt dzejoļus. Tomēr, ja tas var būt bīstami pēcnācējiem, savienošanās viņiem nekādā gadījumā netiek atļauta, izņemot tos gadījumus, ja sieviete ir uz grūtām kājām (ko tieši gaida vīrietis) vai arī viņa ir neauglīga. Taču mīlestība tomēr pie viņiem izpaužas drīzāk gan draudzībā, bet nevis karstā mīlas kāribā.

Mājas iedzīves priekšmeti un uzturs viņus maz interesē, tāpēc ka ikviens saņem visu, kas viņam vajadzīgs, bet ieinteresē viņus vienīgi tad, kad tie tiek izsniegti kā godpilns apbalvojums. Bet varoņiem un varonēm tiek

izdalīti no valsts godību maltītes laikā parasti vai nu skaisti vaiņagi, vai gardi ēdieni, vai arī krāšņi tērpi.

Par apģērba krāsu. Kaut gan dienā un pilsētas robežās visi viņi valkā baltu tērpu, taču naktī un ārpus pilsētas viņi apvelk sarkanu tērpu — vai nu vilnas, vai zīda; turpretī melnā krāsa viņiem ir tikpat pretīga kā jebkuri netīrumi, tāpēc viņi ciest nevar japāņus par to sevišķo slieksmi uz melno krāsu.

Pret lepnību. Par pašu riebīgāko netikumu viņi uzskata lepnību, un augstprātīga rīcība tiek vissīvāk nīcināta. Tamdēļ neviens neuzskata par sevis pazemojošu pakalpošanu pie galda vai virtuvē, slimnieku kopšanu utt.

Vispārēja darba derīgums. Jebkuru darbu dēvē viņi par skološanos, turklāt sacīdami, ka vienlīdz godājami ir kājām staigāt, dibenam izkārnīties, bet acīm skatīties un mēlei runāt: nepieciešamības dēļ tak ij acis izdala asaras, ij mēle — siekalas, līdzīgi arī ar izkārnījumiem. Tāpēc ikviens, lai kādā darbā viņš būtu norīkots, izpilda to kā pašu cienījamāko. Vergu, kuri samaitā tikumus, viņiem nav; viņi pilnā mērā apkalpo sevi paši un pat ar uzviju. Bet pie mums, ak vai, nav tā: Neapolē ir septiņdesmit tūkstoši iedzīvotāju³⁰, taču no viņiem strādā tikai kādi desmit vai piecpadsmit tūkstoši, noliesēdami un dabūdami galu no spēkiem nepiemērota un nepārtraukta darba diendienā. Un arī pārējie, dzīvodami dikdienībā, beidzas nost no bezdarbības, skopulības, miesas kaitēm, netiklības, augļošanas utt. un daudzus no tautas sagandē un paved, turēdami tos pie sevis pilnīgā atkarībā, zem nabadzības un zemošanās sloga un padarīdami [tos] par savas netiklības līdzdalībniekiem, ar ko tiek nodarīti zaudējumi sabiedriskajām klaušām un lietderīgu pienākumu izpildīšanai. Ar tīrumu apstrādāšanu, karadienestu, mākslām un arodiem nodarbojas šā tā un tikai nedaudzi un ar ļoti lielu riebumu.

Bet Saules Pilsētā, kur pienākumi, mākslas, pūles un darbi³¹ sadalās starp visiem, ikvienam nākas strādāt ne vairāk par četrām stundām dienā; pārējais laiks tiek pavadīts patīkamās nodarbības ar zinātnēm, pārrunās, lasīšanā, stāstīšanā, rakstīšanā, pastaigās, garīgo un miesas spēju attīstīšanā, un tas viss tiek darīts liksmi. Netiek atļautas vienīgi kauliņu, akmentiņu, šaha un pārējās sēdošās spēles³², bet spēlē tur bumbu, laptu, dzen stīpu, cīkstas, šauj mērķi no loka, arkebūzām, met šķēpus utt.

Viņi apgalvo, ka galēja nabadzība padara cilvēkus par neliešiem, viltīgiem, nešķīstiem, zagļiem, blēdīgiem, atstumtiem, meliem, viltus lieciniekiem utt., bet bagātība — par augstprātīgiem, lepniem, nejēgām, nodevējiem, par tādiem, kas spriedelē par to, ko nezina, par krāpniekiem, plātībniekiem, bezjūtīgiem, pāridarītājiem utt., kamēr kopiena padara visus vienlaicīgi ij bagātus, ij tajā pašā laikā nabagus: bagātus — tāpēc, ka viņiem ir viss, nabagus — tāpēc, ka viņiem nav nekāda īpašuma, un tamdēļ nevis viņi kalpo lietām, bet gan lietas kalpo viņiem. Un tāpēc viņi visvisādi daudzina dievbijīgos kristiešus un sevišķi cildina apustuļus³³.

Pārzinis

Pārspridumi par sievu kopību. Tas viss, pēc manām domām, ir ļoti labs un svēts, bet, lūk, sieviešu kopība — tas ir grūts jautājums. Sv. Romas Kliments³⁴, tiesa gan, saka, ka arī sievietēm saskaņā ar apustuļu priekšrakstiem jābūt kopīgām, un piekrit Platonam un Sokratam, kuri māca gluži tāpat, bet Glosa³⁵ izprot šo sievu kopību attiecībā uz viņu visiem kopīgo pakalpošanu, nevis [attiecībā] uz kopīgu gultu. Arī Tertuliāns³⁶ domā vienādi ar Glosu, teikdams, ka pie pirmajiem kristiešiem viss bijis kopīgs, izņemot sievas, kuras tomēr bijušas kopīgas pakalpošanā.

Kuģinieks

Pats gan es slikti to zinu. Taču es novēroju, ka Solārijiem sievas kopīgas ij pakalpošanā, ij attiecībā uz gultu, tak ne jau vienmēr un ne jau kā kustoņiem, kuri aplec pirmo patrāpījušos mātīti, bet gan vienīgi pēcnācēju producēšanas pienācīgās kārtības labad, kā es jau stāstīju. Tomēr domāju, ka šajā ziņā viņi varbūt arī kļūdās³⁷. Taču paši viņi mīn sev par apstiprinājumu Sokrata, Katona³⁸, Platona un sv. Klimenta domas, kaut arī, kā tu saki, nepareizi saprastas. Stāsta, ka svētais Augustīns visai atzinīgi vērtējis kopienu, nevis laulības gultas kopību, tāpēc ka tā esot Nikolaiņu ķecerība³⁹. Taču mūsu baznīca pieļāva privātīpašumu nevis lai sasniegtu lielāku labumu, bet gan lai izvairītos no lielāka ļaunuma. Tomēr iespējams, ka kaut kad šis paradums pie viņiem arī izzudīs,

jo viņiem pakļautajās pilsētās kopīga ir vienīgi manta, bet nekādi ne sievas, kas dalās tikai kopīgajā pakalpošanā un nodarbībās pa arodiem. Taču Solāriji izskaidro šādu kārtību ar pārējo cilvēku nepilnīgumu, [kas rodies] sakarā ar mazu kompetenci filozofijā. Neraugoties uz to visu, viņi sūta iepazīt pārējo tautu paražas un allaž piesavina sev labākās no tām. Bet pateicoties iemaņām sievietes pieradinās arī pie militārajām un pārējām nodarbībām. Tātad uz manis paša [veiktās] viņu vērošanas pamata es pievienojos Platonam, bet Kaijetas⁴⁰ un jo īpaši Aristoteļa argumenti priekš manis nav pārliecinoši.

Bet, lūk, kas pie viņiem ir lielisks un atdarināšanas cienīgs: nekāda miesas vaina nepiespiež viņus [nodoties] bezdarbībai, izņemot sirmu vecumu, un arī tad tiek aicināti viņi uz apspriedēm: klibie pilda sardzes dienestu, tāpēc ka viņiem ir redze; aklie kārš ar rokām vilnu, plucina dūnas gultas maisiem un spilveniem; tie, kuriem nav nedz acu, nedz roku, kalpo valstij ar savu dzirdi, balsi utt. Beidzot, ja kādam ir tikai viens kaut kāds loceklis, tad viņš strādā ar tā palīdzību kaut vai laukos, saņem labu uzturēšanu un kalpo par okškeri, ziņojot valstij par visu, ko dabūjis dzirdēt.

Pārzinis

Par kara lietām. Tagad pastāsti, lūdzu, par kara lietām, bet pēc tam par viņu mākslām un arodiem un par viņu reliģiju.

Kuģinieks

Valdītājam Varenībai ir padoti: uzkabes priekšnieks, artilērijas, kavalērijas un infantērijas priekšnieki, kara inženieri, stratēģi utt., kuriem savukārt ir daudz viņiem padotu priekšnieku un kara meistarū. Turklāt pārzina viņš atlētus, kuri māca visiem kara vingrinājumus un kuri, būdami brieduma gados, ir pieredzējuši vadītāji un māca rīkoties ar ieročiem zēnus⁴¹, kas sasnieguši divpadsmit gadu vecumu un jau pirms tam pieradinājušies pie ciktīšanās, skriešanas, akmeņu mešanas utt. zemāko pamācītāju vadībā; turpretī tagad sāk viņi mācīties, kā

cīnīties pret ienaidniekiem, zirgiem un ziloņiem, [mācās] rīkoties ar zobenu, šķēpu, bultām un lingu, jāt, uzbrukt, atkāpties, saglabāt kaujas ierindu, palīdzēt cīņu biedriem, aizsteigties priekšā ienaidnieku uzbrukumam un uzveikt tos. Arī sievietes apgūst visus šos paņēmienus savu priekšnieku un priekšnieču vadībā, lai vajadzības gadījumā palīdzētu vīriešiem pilsētas aizstāvēšanā un apsargātu tās mūrus negaidīta uzbrukuma un triecienuzbrukuma laikā pēc viņu cildināto Spartiešu un Amazoņu⁴² parauga.

Tamdēļ viņas lieliski prot šaut ar arkebūzām, liet svina lodes, sviest akmeņus no šaujamlūkām, atsist uzbrukumū un atradinās no jebkādam bailēm, vēl jo vairāk tāpēc, ka glēvulības izrādīšana tiek nežēlīgi sodīta. No nāves viņi pilnīgi nebaidās, jo tic dvēseles nemirstībai un uzskata, ka dvēseles, izejot no miesas, pievienojas labajiem vai ļaunajiem gariem — atbilstoši savai uzvedībai šīs pasaulē dzīves laikā. Un, kaut gan viņi piebiedrojas brahmaņiem⁴³ un pitagoriešiem, taču viņi neatzīst dvēseļu ceļošanu, izņemot vienīgi atsevišķus gadījumus pēc dieva gribas. Un viņi bez žēlastības vajā valsts un reliģijas ienaidniekus kā tādus, kas nav cienīgi, ka viņus tur par cilvēkiem.

Ik pēc diviem mēnešiem viņi rīko karaspēkam skati, bet ik dienas izdara kara apmācības vai nu klajā laukā — apmācot kavalēriju —, vai arī pašā pilsētā. Šajās nodarbībās ietilpst arī lekcijas par kara lietām un Mozus, Jēzus Nāvina, Dāvida, Makabeju, Cēzara, Aleksandra, Scipiona⁴⁴, Hanibala utt. vēsturu lasījumi, bet pēc tam katrs izsakās par to, kurš, pēc viņa domām, rīkojies labi, kurš slikti, kurš lietderīgi, kurš cienījami, un pēcāk visus šos jautājumus atrisina pamācītāji.

Pārzinis

Bet ar ko tad viņi karo un kamdēļ, reiz viņi ir tik laimīgi?

Kuģinieks

Ta, ja jau viņiem arī nekad nebūtu nācies karot, viņi, vienalga, turpinātu nodarboties ar kara lietām un

medībām, lai nekļūtu izlutuši un netiktu pēkšņi pārsteigti dažnedažādu nejaušību dēļ. Bet bez tam uz tās pašas salas ir vēl četras valstis, kas spēcīgi apskauž viņu labklājību, tāpēc ka turienes iedzīvotāji cenšas dzīvot pēc Solāriju ieražām un ieskata par labāku būt zem viņu varas nekā zem savu pašu valdnieku varas. Tamdēļ bieži sākas karš ar Solārijiem, aizbildinoties ar to, ka viņi sagrābuši pierobežas īpašumus un dzīvo nešķīsti, nepielūgdami elkus un nevadīdamies pēc pagānu un seno brahmaņu mānticībām. Uzbrūk viņiem Indieši, kuru padotie viņi bija agrāk, un Taprobāņi, no kuriem iesākumā viņi bija atkarīgi.

Par karošanas veidu. Neraugoties uz to visu, par uzvarētājiem vienmēr kļūst Solāriji. Kolīdz viņi tiek pakļauti varmācībai, aizvainojumiem, laupīšanai vai arī kad tiek nomākti viņu sabiedrotie, vai aicina viņus palīgā pārējās pilsētas, kas atrodas zem tirānijas jūga, — viņi bez kavēšanās sapulcējas uz Padomi. Te vispirmām kārtām viņi, ceļos metušies, lūdz dievu iedvest viņiem vislabāko lēmumu, tad pārspriež lietas apstākļus, pēc tam jau tiek pieteikts karš. Tūdaļ sapošas priesteris, kurš saucas par lietas vedēju; viņš pieprasa no ienaidniekiem kompensāciju par nolaupīto vai sabiedroto nomākšanas izbeigšanu, vai tirānijas gāšanu. Atteikuma gadījumā viņš piesaka karu, aicinādams sodošo dievu Cebaotu pazudināt tos, kuri stāv par netaisnu lietu. Ja ienaidnieki vilcinās atbildēt, priesteris dod viņiem laiku pārdomām: valdniekam — stundu, bet republikai — trīs stundas, lai izvairītos no kaut kādas piemānīšanas iespējas. Un tā sākas karš pret dabisko tiesību un reliģijas pārkāpējiem.

Visus ar kara pieteikšanu saistītos rīkojumus dod Varenības vietnieks. Turpretī Varenība, līdzīgi Romas diktatoram, pārvalda visu pēc saviem ieskatiem un gribas, lai izvairītos no briesmām nokavēties, sevišķi svarīgos gadījumos apspriežas ar ☉, Gudrību un Milestību. Bet pirms tam Lielajā Padomē kara cēloņus un karagājiena likumību izklāsta Sludinātājs. Šajā Padomē ietilpst visi, sākot ar divdesmit gadu vecumu sasniegušajiem un vecāki. Un tādā veidā tiek doti visi nepieciešamie rīkojumi.

Jāpatur prātā, ka pie viņiem ieroču palātās ir dažāda veida ieroči, ko viņi allaž lieto vingrinājumos paraugkaujās. Atsevišķo apļu ārējie mūri papildnam apgādāti ar bombardām, pie kurām atrodas gatavībā apkalpe. Ir pie

viņiem arī citi tāda paša veida kara metamie ieroči, saucami par lielgabaliem⁴⁵, kas tiek pārvesti uz kaujas lauku ar orēm, bet pārējā uzkabe un kara materiāli tiek pār vadāti uz mūļiem, ēzeļiem un ar ratiem.

Izvietojušies nometnes veidā klajā laukā, viņi novieto vidū vezumus, metamos ieročus, ratus, kāpnes un mašīnas. Cīnās viņi ilgi un sīvi, bet pēc tam visi atiet pie saviem karogiem. Ienaidnieki ļaujas šim apmānam, domādami, ka viņi atkāpjas un gatavi glābties bēgot, un metas viņiem pakal, taču Solāriji, sadalījušies divos flangos un pulkos, sanāk ar jauniem spēkiem un, pavēlējuši artīlērijai sākt apšaudī ar nokaitētām lielgaballodēm, atkal metas kaujā pret apmulsušo ienaidnieku. Ķeras viņi arī pie daudziem citiem līdzīgiem paņēmieniem. Ar savām kara viltībām un mašīnām viņi pārspēj visus mirstīgos. Nometni ierīko viņi pēc Romiešu parauga: uzstāda teltis un aprok apkārt grāvi un valni ar pārsteidzošu ātrumu. Visvisādos darbus, mašīnas un metamos ieročus pārzina īpaši priekšnieki, bet ar kapli un cirvi prot rīkoties visi karavīri. Pieci, astoņi vai desmit komandieri, kuri pieredzējuši kara ierindas un kara viltību lietās, sastāda kara padomi un dod rīkojumus savām vienībām saskaņā ar jau laikus izstrādāto plānu. Pieņemts pie viņiem ņemt līdzī arī apbruņotu zēnu vienību jāšus uz zirgiem, lai viņi pieradinātos pie kara un pierastu kā vilcēni un lauvēni pie asinsizliešanas; bet briesmu gadījumā viņi pārtveras drošā vietā kopā ar daudzām apbruņotām sievietēm. Bet pēc kaujas šīs sievietes un zēni aprūpē karavīrus, pārsien viņiem brūces, pakalpo viņiem un uzmundrina ar glāstiem un vārdiem. Un jau tas vien iedarbojas apbrīnojami: karavīri, lai pierādītu savu drošsirdību sievietēm un bērniem, dodas uz pārgalvīgiem varoņdarbiem, un mīlestība padara viņus par uzvarētājiem. Tas, kurš triecienuzbrukuma laikā pirmais uzkāpj uz ienaidnieka mūriem, saņem pēc kaujas, sievietes un bērnu kareivīgo saucienu pavadīts, vainagu no zāles⁴⁶; savu cīņu biedru izpestījušais dabū pilsoņa vainagu no ozollapām; tirānu nogalinājušais ziedo viņa bruņas un ieročus dievnamam, bet pats saņem no ☉ pavārdu, kas atbilst viņa varoņdarbam. Starp viņiem tiek sadalīti arī citi vainagi.

Ikviens jātnieks bruņots ar piķi un divām pie seglu segas piekārtām pistolēm, kuras ir stipra rūdījuma, stobra galā sašaurinās un tamdēļ caursit visvisādas dzelzs

bruņas; bez tam nēsā viņi zobenu un kinžalu. Bet citi — smagi bruņotie jātnieki⁴⁷ apbruņoti ar dzelzs kaujas vāli, ar ko, ja nav iespējams caursist ienaidnieka dzelzs bruņas nedz ar zobenu, nedz ar pistoli, uzbrūk viņi tam kā Ahillejs Kiknam⁴⁸, sit un nogāž to gar zemi. No kaujas vāles nokarājas divas ķēdes sešu sprīžu garumā ar dzelzs bumbām galā; vēzējot kaujas vāli, tās apvijas ap ienaidnieka kaklu, pievelk viņu, sviež zemē un valsta.

Noslēpums, kā vadīt zirgu, izmantojot kājas.⁴⁹ Bet tādēļ, lai varētu izmanīgāk rīkoties ar šo kaujas vāli, viņi pievelk zirga pavadas nevis ar rokām, bet gan ar kājām: pavadas krustojas uz seglu segas un galos tiek piestiprinātas ar sprādzēm pie kāpšļiem nevis pie kājām; kāpšļiem no ārpuses ir dzelzs lode, bet iekšpusē trīsstūris, kas pagriežas no kājas pamīšus uzspiediena un groza bumbas, kas ar sprādzēm piestiprinātas pie kāpšļu siksnām; tādā veidā viņi pievelk un atlaiž pavadu ar apbrīnojamu ātrumu, ar labo kāju pagrieždami zirgu pa kreisi, bet ar kreiso — pa labi. Noslēpums šis nav zināms pat Tatāriem, jo, lai gan viņi arī pievelk pavadas ar kāju palīdzību, tak neprot tās virzīt, pievilkt un atlaist ar kāpšļu bloka starpniecību.

Kauju ievada vieglā kavalērija, šaudama no arkebūzām, pēc tam kauju sāk šķēpnešu falangas, aiz viņiem lingotāji, kuri tiek vērtēti ļoti augstu un kuri cīnās, pārskriedami kā diegi pa audekla metiem: viens — izskriekdams, pārējie — pamīšus atiedami atpakaļ. Turklāt karaspēku atbalsta ar gariem šķēpiem bruņotu karavīru vienības. Kauja beidzas ar zobenu cīņu.

Pēc kara pabeigšanas tiek svētīti militārie triumfi pēc Romiešu parašas un pat vēl svinīgāk, notiek pateicības dievkalpojumi dievam, un šeit, dievnamā, nostājas priekšā karavadonis, bet dzejnieks vai vēsturnieks, bijis kopā ar viņu pēc ieražas karagājienā, vēsti par panākumiem un neveiksmēm. Un augstākais valdītājs uzliek karavadonim lauru vaiņagu, bet drošsirdīgiem karavīriem izdala goda balvas un uz dažām dienām atbrīvo viņus no sabiedrisko darbu pildīšanas. Taču pēdējo velti viņi nemil, jo nav pieraduši būt bezdarbīgi, un tāpēc palīdz saviem draugiem. Turpretim savas vainas dēļ uzvarētie vai uzvaras iespēju garām aizlaidušie tiek sagaidīti ar negodu, un pirmais, kurš meties bēgt, var izglābties no nāves soda vienīgi tajā gadījumā, kad par to, lai viņam

saglabātu dzīvību, aizbilst viss karaspēks un atsevišķi karavīri uzņemas daļu no viņa soda. Taču šāda saudzība tiek izmantota reti un vienīgi tad, ja ir vairāki vainu mīkstinoši apstākļi. Istajā laikā sabiedrotajam vai draugam palīdzību nesniegušais tiek nopērts ar rīkstēm; pavēles neizpildījušais tiek iemests grāvī, lai meža zvēri viņu saplosītu; turklāt viņam tiek izsniegta runga, un, ja viņš pievārē viņu apstājušos lauvas un lāčus, kas gandrīz vai neiespējami, tad tiek apžēlots.

Visa pakļauto vai labprātīgi padevušos pilsētu manta tūlīt pāriet kopienas īpašumā. Pilsētas saņem garnizonu un amatpersonas no Solārijiem un pamazām pieradinās pie Saules Pilsētas, to kopīgās galvaspilsētas, paražām, kurp sūta mācīties savus bērnus, tamdēļ neiedzīvojoties nekādos izdevumos.

Man būtu grūti pastāstīt vēl par izlūkiem, par viņu priekšnieku, par sardzi un visu kārtību un citiem iedibinājumiem pašā pilsētā un aiz tās robežām — to visu tu vari iztēloties pats. Tā kā ikviena amats tiek noteikts jau bērnībā saskaņā ar viņa dzimšanas brīdī novēroto zvaigžņu stāvokli un savstarpīgo izvietojumu, tad sakarā ar to visi, strādādami katrs atbilstoši savām dabiskajām nosliecēm, izpilda savus pienākumus kā nākas un ar labpatiku, tāpēc ka ikvienam tie ir dabiski. Tas vienlīdz attiecas gan uz kara lietām, gan arī uz visvisāda veida pārējām nodarbībām.

Pilsētu dienu un nakti apsargā sardze, kas stāv pie četriem tās vārtiem un uz septiņā apļa ārējiem nocietinājumiem, uz bastioniem, torņiem un uz iekšējiem vaļņiem. Dienā sardzes dienestu pilda sievietes, bet naktī — vīrieši. Tas tiek darīts tamdēļ, lai neiesūnotu bezdarbībā un vienmēr būtu gatavi jebkādam gadījumam. Sargi mainās, tāpat kā pie mums, ik pēc trim stundām. Rieta stundā sardze tiek izvadīta timpāna un mūzikas skaņu pavadījumā.

Viņi nodarbojas ar medībām kā ar kara imitēšanu, kā arī ar kājinieku un zirdzinieku spēlēm uz dažiem laukumiem svinību laikā, un pēc tam spēlē mūzika utt. Viņi labprāt piedod vainu un aizskārumus saviem ienaidniekiem un, uzvarējuši tos, sniedz viņiem labdarījumus. Ja nolemts sagraut pretinieka mūrus vai izpildīt nāves sodu kādam no pretiniekiem, tad tas tiek izdarīts pašā uzvaras dienā pār ienaidniekiem, un pēc tam viņi nemitīgi

sniedz tiem labdarījumus, teikdami, ka kara mērķis ir nevis uzvarēto iznīcināšana, bet gan to pilnveidošana.

Ja starp viņiem izceļas ķilda par kādu apvainojumu vai cita kaut kāda iemesla dēļ (bet strīdās viņi viens ar otru gandrīz vai vienīgi goda jautājumos), tad valdītājs un viņam padotais priekšnieks soda vainīgo slepeni, ja apvainots ar rīcību pirmo dusmu kaismē, turpretī, ja apvainots vārdiem, tad izspriešana tiek atlikta līdz kaujai, tāpēc ka viņi saka, ka dusmas vajag izgāzt uz ienaidniekiem; un tas, kurš vairāk izceļas karā, arī tiek uzskatīts par lietas vinnētāju un patiesības atjaunotāju, bet viņa pretinieks ar to apmierinās. Sodi tiek piespriesti pēc taisnīguma [principiem] un atbilstoši pārkāpumam, bet divkaujas netiek pieļautas⁵⁰: tas, kurš vēlas pierādīt savu taisnību, lai pierāda to karā.

Pārzinis

Tas pelna visvisādu uzmanību, lai izsargātos no atsevišķu partiju attīstības tēvzemei par postu un lai likvidētu brāļu karus, kuru rezultātā bieži vien parādās tirāni, kā tas redzams no Romas un Atēnu piemēra. Bet tagad, lūdzu tevi, pastāsti par viņu darbiem.

Kuģinieks

Par darbiem. Tu, šķiet, jau dzirdēji, ka viņi visi piedalās kara lietās, zemkopībā un lopkopībā: zināt to pieklājas ikvienam, tāpēc ka nodarbības šīs tiek ieskatītas pie viņiem par pašām cienījamākām. Bet tas, kurš zina lielāku skaitu mākslu un arodu, bauda arī lielāku goda parādīšanu; nodarboties ar to vai citu arodu tiek iekārtoti tie, kuri izrādās tam visspējīgākie. Paši grūtākie arodi, piemēram, kalēju vai celtnieku u. t. jpr., tiek uzskatīti pie viņiem arī par pašiem cildināmākiem, un neviens neizvairās no nodarbošanās ar tiem, vēl jo vairāk tāpēc, ka sliecība uz tiem kļūst redzama kopš dzimšanas, bet sakarā ar tādu darbu kārtību ikviens nodarbojas nevis ar viņam kaitīgu darbu, bet gan, gluži otrādi, ar viņa spēkus attīstošu [darbu]. Ar vieglākiem arodiem nodar-

bojas sievietes. Visiem jāprot peldēt, un tamdēļ ierīkoti pie viņiem ūdens baseini kā aiz pilsētas mūriem, tā arī to iekšpusē ap fontāniem. Tirdzniecība pie viņiem nav parasta [lieta], kaut gan viņi gan zina naudas vērtību, gan arī kaļ naudu saviem sūtņiem un izlūkiem. No dažādām zemēm ierodas pie viņiem pilsētā tirgotāji, lai iepirktu tās mantas, kas pilsētai nav vajadzīgas, taču Solāriji atsakās pārdot tās par naudu, bet ņem apmaiņā pēc atbilstoša izcenojuma sev trūkstošās preces, kuras bieži iegādājas arī par naudu. Un Solāriju bērni uzjautrinās, skatīdamies, kādu daudzumu preču atdod viņiem tirgotāji par niecīgu maksu; bet sirmgalvi nesmejas par to, jo baidās no tikumu samaitāšanas pilsētā, [ko izdarīs] vergi un ārzemnieki. Tāpēc tirgošanās notiek pie pilsētas vārtiem, bet vergus, kuri iegūti karā, viņi vai nu pārdod, vai arī izmanto tiklab grāvju rakšanā, kā arī citos smagos darbos ārpus pilsētas.

Par tīrumu apsargāšanu. Tīrumu apsargāšanai allaž dodas četras karavīru nodaļas kopā ar strādniekiem. Viņi iet pa četriem vārtiem, no kuriem stiepjas četri ar ķieģeļiem bruģēti ceļi līdz pašai jūrai ārzemnieku [preču] pārvadājumam un pārvietošanās parocīguma labad.

Par viesmīlību. Ārzemniekus viņi uzņem laipni un devīgi un trīs dienas uztur viņus uz sabiedrības rēķina. Vispirmām kārtām apmazgā viņiem kājas, pēcāk parāda pilsētu un izskaidro tās iekārtojumu, atļauj apmeklēt viņiem Padomi un sabiedrisko maltīti. Pakalpošanai un ārzemju viesu apsargāšanai tiek norīkoti īpaši cilvēki. Turpretī, ja atrodas gribētāji, kuri vēlas kļūt par Sauls Pilsētas pilsoņiem, tad viņus pakļauj mēnesi ilgai pārbaudei ārpus pilsētas, bet pēc tam vienu mēnesi pašā pilsētā. Pēc tam pieņem atbilstošu lēmumu un uzņem viņus, ievērojot noteiktas ceremonijas, zvērestu utt.

Par zemkopību. Zemkopībai tiek veltīta vienreizēja uzmanība: nav neviena sprīža zemes, kas nenestu augļus. Viņi ņem vērā vējus un labvēlīgas zvaigznes un, atstājuši pilsētā tikai dažus [Solārijus], iziet visi bruņojušies uz tīrumiem — art, sēt, aprušināt, ravēt, pļaut, novākt labību un vīnogas; viņi iet ar taurēm, timpāniem, karogiem un izpilda, kā nākas, visus darbus pašā niecīgākajā stundu skaitā. Viņi lieto ar burām apgādātus ratus, kuri var virzīties arī pret vēju, bet, kad nav vēja, tad sakarā ar brīnum meistariski ierīkotu riteņu pārvadu

vezumu velk tikai viens kustonis. Lielisks skats! Pa to starpu bruņoti tīrumu sargi izdara apgaitas, allaž nomainīdami viens otru. Zemi viņi nemēslo nedz ar kūtsmēsliem, nedz ar dūņām, ieskatīdami, ka no tā sāk pūt sēklas un, lietojot tās uzturā, novājinās miesa un sāsinās mūžs, tāpat kā sievietes izskaistinātas, nevis skaistas savas darbības dēļ, producē nīkulīgus pēcnācējus. Tieši tamdēļ zemi viņi neizskaistina, bet rūpīgi to apstrādā, pie tam lietojami slepenus līdzekļus, kuri pasteidzina asnus, palielina ražu un aizsargā sēklas. Šajā sakarībā viņiem ir grāmata, kuras nosaukums ir «Georgika»⁵¹. Vajadzīgā zemes daļa tiek uzarta, bet pārējā tiek izmantota lopu ganīšanai.

Par lopkopību. Zirgu, liellopu un sīklopu, suņu un visvāda veida mājdzīvnieku un piejaucēto dzīvnieku vairošanas un audzēšanas cildenā māksla tiek vērtēta pie viņiem tikpat augstu, cik jau Ābrama laikos⁵². Aplecināšanā viņi rūpējas, lai dzīvnieki varētu dot vislabāko pieaugumu, un izdara aplecināšanu sugas bulļu, zirgu, aitu utt. attēlu priekšā. Vaislas ērzelus viņi nelaiž klāt ķevēm ganībās, bet aplecina tās lauka staļļu pagalmā attiecīgā laikā, raugoties, lai horoskopā atrastos Strēlnieks⁵³ Marsa un Jupitera labvēlīgā aspektā. Bulliem viņi uzmana Vērša stāvokli, aitām — Auna stāvokli utt. saskaņā ar zinātnes norādījumiem. Viņiem ir arī vistu (Plejādu⁵⁴ aizgādībā), piļu un zosu ganāmpulki, kurus ar lielu labpatiku gana sievietes pilsētas tuvumā, kur atrodas putnu kūtis un kur tiek gatavots siers, sviests un pārējie piena produkti. Nobaro viņi arī ļoti daudz kapaunu un šķirnes putnu utt. Kā vadonis šajā jomā noder viņiem grāmata, kuras nosaukums ir «Bukolika».

Visa kā viņiem atliku likām, tāpēc ka ikviens cenšas būt pirmais savā darbā, kurš ij pamazs, ij auglīgs, bet paši viņi ļoti spējīgi. Tas, kurš atrodas priekšgalā pārējiem kaut kādā — līdzīgā nosauktajām — nodarbībā, tiek dēvēts pie viņiem par cēzaru, un viņi teic, ka šis nosaukums raksturīgs taisni tādiem cilvēkiem, nevis neprašām. Apbrīnas vērts ir tas, kā visi — gan sievietes, gan virieši — cienīgi soļo pa nodaļām un visā paklausa savam cēzaram, neparādīdami pie tam (līdzīgi mums) nekādu neapmierinātību, jo ieskata cēzaru par tēvu vai par vecāko brāli. Ir pie viņiem ij birztaļas, ij meži, kur viņi bieži vien medī meža zvērus.

Par jūrlietām. Jūrlietas pie viņiem ir lielā godā. Viņiem ir sevišķi kuģi un galeras, kas brauc pa jūru bez airu un vēja palīdzības ar apbrīnojami iekārtota mehānisma starpniecību; taču ir arī tādi, kas virzās ar vēja un airu starpniecību. Viņi lieliski pārzina zvaigznes un jūras paisyumus un bēgumus. Jūras braucienā viņi dodas, lai iepazītu dažādās tautas, zemes un priekšmetus. Paši viņi nevienam nenodara varas darbus, taču arī attiecībā pret sevi to necieš un uzsāk kauju vienīgi tad, ja viņiem uzbrūk. Viņi apgalvo, ka visa pasaule nonāks pie tā, ka dzīvos saskaņā ar viņu paražām, un tāpēc allaž cenšas izdibināt, vai kaut kur nav tādas tautas, kura dzīvotu vēl cildināmāku un godājamāku dzīvi.⁵⁵ Viņi atrodas savienībā ar Ķīniešiem un ar daudzām tautām uz salām un cietzemes: ar Siāmu, Kaukakīnu, Kalikutu⁵⁶, — no kurienes vien tik var iegūt kaut kādas ziņas. Sauszemes un jūras kaujās viņi pielieto mākslīgās ugunis un daudzas citas slepenas kara viltības, kuru dēļ bezmaz vai allaž izrādās par uzvarētājiem.

Pārzinis

Tagad būtu interesanti izdzirdēt, ko viņi ēd un dzer, kā paiet viņu mūžs un kāds ir tā garums.

Kuģinieks

Par visas republikas un tās daļu dzīvi un uzturu. Viņi uzskata, ka vispirmām kārtām vajag rūpēties par visa veselā dzīvi, bet pēc tam tik par tās daļu [dzīvi]. Tāpēc, kad viņi cēla savu pilsētu⁵⁷, viņi izdibināja noteiktās zīmes četros pasaules stūros. Horoskopā bija Jupiters uz austrumiem no Saules Lauvas zvaigznājā, Merkurs un Venera — tuvumā Vēzī, tā ka izveidojas kopsakarība; Marss bija Strēlniekā, piektajā Namā, ar laimīgu aspektu pastiprinādams afetus un horoskopu; Mēness atradās Vērsī labvēlīgā aspektā pret Merkurū un Veneru un tajā pašā laikā nebojāja kvadrātiskajā aspektā Sauli; Saturns strauji devās ceturtajā Namā, nepavisam tomēr nekaitēdams Saulei un Mēnesim, bet sekmēdams pamatu stingrumu; Fortūna ar Algolu bija desmitajā Namā, kas, pēc

Solāriju domām, solija hegemoniju, stiprumu un diženumu. Un arī Merkurs, būdams labā Jaunavas aspektā un Mēness apspīdēts atrazdamies apsīdā, nevar būt draudīgs; bet, reiz jau tas priekpilns, tad viņu zinātne nemājo niecīgumā; par to, lai [Merkuru] gaidītu Jaunavā un konjunktijā, viņi maz raizējas. Rēķinās viņi ar atsevišķu zvaigžņu stāvokli, to ietekmi uz vitālajiem spēkiem un ilgu mūžu un pie ieņemšanas, kā jau bija norādīts⁵⁸.

Par uzturu. Uzturā viņi lieto gaļu, sviestu, medu, sieru, dateles un dažādus dārzeņus. No sākuma viņi bija pret kustoņu kaušanu, tāpēc ka tā viņiem šķita nežēlīga, taču pēcāk, izsprieduši, ka vienlīdz nežēlīgi ir nokaut augus, arī apveltītus ar maņām, un ka tad viņiem nāktos nomirt badā, viņi aptvēra, ka zemākās radības ir radītas priekš augstākajām, un tamdēļ tagad lieto visvisādu barību. Tomēr vaislas dzīvniekus, kā, piemēram, govīs un zirgus, kauj viņi nelabprāt. Viņi rūpīgi izšķir derīgo un kaitīgo barību un ēd atbilstoši medicīnas prasībām. Uzturs nepārtraukti mainās trīs reizes: pirmajā dienā viņi ēd gaļu, otrajā — zivis, trešajā — dārzeņus, bet pēc tam atgriežas atkal pie gaļas, lai gan neapgrūtinātu sevi, gan arī nenovārgtu. Sirmgalvji lieto barību viegli sagremojamu un ēd trīs reizes dienā un maz; kopiena ēd divas reizes dienā, bet bērni — četras reizes, saskaņā ar Fiziķa priekšrakstu. Dzīvo viņi pa lielākai daļai līdz simt gadiem, bet daži arī līdz diviem simtiem.

Par dzeršanu. Dzer viņi ārkārtīgi mēreni. Jaunekļiem netiek atļauts dzert vīnu līdz pat deviņpadsmit gadiem, izņemot tos gadījumus, kad tas nepieciešams veselības stāvokļa dēļ. Pēc šā vecuma sasniegšanas viņi dzer ar ūdeni atšķaidītu vīnu, tāpat kā sievietes. Sirmgalvji pāri piecdesmit gadiem pa lielākai daļai ūdeni nelej klāt.

Uzturu viņi lieto attiecīgajā gadalaikā pašu veselīgāko un vispār pēc Galvenā Ārsta priekšraksta, kurš pārrauga to. Nekas no tā, ko radijīs dievs, netiek uzskatīts par kaitīgu, ja vien tas netiek lietots nesātīgā daudzumā. Tamdēļ vasarā ēd viņi augļus, jo tie vasaras tveicē un sausumā ir valganti, sulīgi un atspirdzinoši; ziemā viņi lieto kaltētu barību, bet rudenī ēd vīnogas, jo tās radijīs dievs pret melanholiju un grūtsirdību.

Plaši tiek lietotas pie viņiem smaržvielas. Piecēlušies no rīta, visi viņi izsukā matus un mazgā seju un rokas ar aukstu ūdeni; pēc tam viņi vai nu zelē, vai berzē rokās

piparmētras, pētersīļus vai dilles, bet vecākie berzē vīraku. Pēc tam, pagriezušies uz austrumiem, noskaita īsu lūgšanu, visai līdzīgu tai, ko mums iemācījis Jēzus. Pēc tam vieni iet pakalpot sirmgalvjiem, otri — dziedāt kori, trešie — pildīt valstiskus pienākumus; vēlāk dodas uz pirmajām lekcijām, tad iet uz dievnamu, pēc tam nodarbojas ar fiziskajiem vingrinājumiem, pēcāk mazliet atpūšas un visupēc brokastu.

Par Solāriju slimībām un to ārstēšanu⁵⁹. Pie viņiem nemēdz būt nedz podagras, nedz hiragras, nedz kataru, nedz išiasa, nedz koliku, nedz vēdera uzpūšanas, nedz bezdeļu, jo visas šīs slimības ceļas no iztecēšanas un vēdera uzpūšanās, bet viņi ar miesas vingrinājumiem⁶⁰ izkļiedē kuru katru valgumu un bezdeļus. Tamdēļ ārkārtīgi apkaunojoši tikt pamanītam spļaudīšanā un kraukāšanā: viņi apgalvo, ka tās ir vai nu nepietiekamas vingrināšanās, vai nolaidības un laiskuma, vai skurbuļa un negausības pazīmes. Drīzāk pakļauti viņi iekaisumiem vai sausajām spazmām, pret ko palīdz bagātīgs, sulīgs un veselīgs uzturs. Novārdzinošo drudzi viņi ārstē ar patīkamām vannām un piena ēdieniem, ar tikamu laika pavadīšanu laukos un ar rāmiem un jautriem vingrinājumiem. Veneriskā slimība nevar attīstīties starp viņiem, tāpēc ka viņi notīra ķermeni, bieži nomazgādamies ar vīnu, un ieberzējas ar smarželļām, bet, izdalīdami sviedrus vingrināšanās laikā, aizvāc kaitīgos izgarojumus, kas sadala asinis un smadzenes. Ar diloni slimo viņi reti, tāpēc ka pie viņiem nemēdz būt kataru krūtīs, bet gluži reti — ar astmu, kas attīstās valguma uzkrāšanās dēļ. Karsoņus ārstē viņi ar auksta ūdens dzeršanu. Viendienas drudzi ārstē ar garšvielām un treknu buljonu vai arī ar miegu, vai mūziku, vai izpriecām, trīs dienu drudzi — ar asins nolaišanu un rabarberu ieņemšanu vai arī ar citiem attīrošiem līdzekļiem, vai ar novārijumu no caureju radošām saknēm un skābām zālītēm. Taču caurejas zāles dzer viņi reti. Četru dienu drudzi viņi viegli izārstē ar pēkšņa pārbīļa starpniecību, kā arī ar zālītēm, kas pret darbojas valgumam, kurš piemērots četru dienu drudzim, vai arī ar citiem piemērotiem līdzekļiem. Viņi atklāja man arī slepenus to izārstēšanas līdzekļus.

Sevišķi rūpīgi viņi ārstē ilgstošos drudzus, no kuriem viņi ļoti baidās, un cīnās pret tiem, gan vērodami zvaigznes, gan izmeklējami zālītes, gan lūgdami dievu. Piecu

dienu drudži, sešu dienu, astoņu dienu utt. pie viņiem gandrīz vai pilnīgi nemaz nav sastopami, jo pie viņiem nemēdz būt valguma uzkrāšanās.

Viņi mazgājas pirtīs, kuras pie viņiem uzceltas pēc Romas parauga, ieziežas ar eļļām un ir atklājuši vēl daudz vairāk [mums] nezināmu līdzekļu, lai uzturētu tīrību, veselību un spēku. Ar šādiem un vēl citādiem paņēmieniem cīnās viņi pret krītamo kaiti⁶¹, ar kuru bieži mēdz būt apšēsti.

Pārzinis

Tā ir vienreizējas apdāvinātības pazīme: Herkuls, Skots⁶², Sokrats, Kalimahs⁶³ un Muhameds sirguši ar šo pašu slimību.

Kuģinieks

Cīnās viņi pret to ar lūgšanām, ko raida uz debesīm, ar smadzeņu nostiprināšanu, tamdēļ dzerdami skābes, nodarbodamies ar izmeklētām izpriečām un lietodami treknu buljonu, kas aizdarīts ar labākajiem kviešu miltiem. Ēdienus viņi aizdara meistarīgi: pieliek tiem kanēli, medu, sviestu un daudzas jo daudzas spēcīgi stiprinošas garšvielas. Treknos ēdienus viņi aizdarina ar kaut ko skābu, lai izvairītos no atraugām. Viņi nedzer ne ar sniegu atdzesētus, ne arī mākslīgi sasildītus dzērienus, kā to dara Ķīnieši, jo viņiem nav vajadzīgi tādi līdzekļi pret valgumu, lai pastiprinātu dabisko siltumu, bet uztur to ar rīvītiem ķiplokiem, etiķi, ķīmenēm, piparmētrām un baziliku, it īpaši vasarā un piekusuši. Viņiem ir zināms arī noslēpums, kā atjaunināties ik pēc septiņiem gadiem bez jebkāda ļaunuma sev patīkamā un tik tiešām brīnišķīgā veidā.

Pārzinis

Tu līdz šim vēl neesi stāstījis par zinātnēm un valdīšanu.

Kuģinieks

Nē, es stāstīju gan, taču, ja jau tu par to tā interesējies, es papildināšu vēl. Katrā jaunā mēnesī un pilnā mēnesī pulcējas Padome, lai izpildītu dievkalpojumu. Tajā piedalās visi divdesmit gadus vecie un vecāki, un visiem tiek ierosināts pa vienam izteikties par to, kādi trūkumi ir valstī, kuras amatpersonas izpilda savus pienākumus labi un kuras — nelādzīgi. Tāpat arī ik astotajā dienā sapulcējas visas amatpersonas, proti, Augstākais ☉ un kopā ar viņu Varenība, Gudrība un Mīlestība, un katrai no tām ir padoti trīs priekšnieki, tā ka kopā viņu ir trīspadsmit. Visi viņi pārzina attiecīgo pārvaldīšanas nozari: Varenība — kara lietas, Gudrība — zinātnes, Mīlestība — pārtiku, apgērību, bērnu dzemdināšanu un audzināšanu. Sapulcējas arī visi nodaļu — tiklab sieviešu, kā arī vīriešu — priekšnieki: desmitnieki, pussimtņieki un simtņieki, lai pārrunātu valsts lietas un izraudzītos amatpersonas, kuras Lielajā Padomē iepriekš tiek vienīgi iecerētas. Gluži tāpat ☉ un trīs galvenie valdītāji ik dienas apspriežas par kārtējām lietām, pārbauda, apstiprina un izpilda izraudzīšanā nolemto un pārspriež citus nepieciešamos pasākumus. Lozēšanu neizmanto, atskaitot tos gadījumus, kad pilnīgi nezina, kāds lēmums būtu jāpieņem. Amatpersonas nomainās pēc tautas gribas. Taču četras augstākās [amatpersonas] nav nomaināmas, ja vien tās pašas pēc savstarpīgas apspriešanās nenodod savu titulu citam, kuru ar pārliecību ieskata par gudrāku, prātīgāku un nevainojamāku. Viņi tiešām ir tik saprātīgi un godīgi, ka labprāt piekāpjas gudrākā priekšā un paši no viņa pieņemas gudrībā, taču tāda varas nodošana atgādās reti.

Personas, kas ir atsevišķo zinātņu priekšgalā, padotas valdītājam Gudrībai, atskaitot Metafiziķi, kurš ir pats ☉, kas valda pār visām zinātnēm kā arhitekts: viņam būtu apkaunojoši nezināt kaut ko no tā, kas izprotams mirstīgajiem. Tādējādi Gudrībai ir padoti: Gramatiķis, Loģiķis, Fiziķis, Mediķis, Politikis, Ētikas pārzinātājs, Ekonomists, Astrologs, Astronoms, Ģeometrs, Kosmogrāfs, Mūziķis, Perspektivists, Aritmētiķis, Dzejnieks, Retors, Gleznotājs, Skulptors. Valdītāja Mīlestības vadībai pakļauts Bērnu dzemdināšanas pārzinis, Audzinātājs, Mediķis, Tēru pārzinis, Agronoms, Lopkopis, Ganāmpulku

pārzinis, Dzīvnieku piejaucēšanas pārzinis, Galvenais pavārs, Nobarotājs utt. Triumvira Varenības rīcībā ir Stratēģis, Divcīņnieku priekšnieks, Kalēju lietu meistars, Arsenāla priekšnieks, Kasieris, Naudas kalšanas pārzinis, Inženieris, Izlūku priekšnieks, Kavalērijas priekšnieks, Infantērijas priekšnieks, Stallmeistars, Galvenais Gladiators, Artilērijas priekšnieks, Lingotāju priekšnieks un Justičiārijs⁶⁴. Bet šiem visiem padoti īpaši speciālisti.

Pārzinis

Nu, bet ko tu teiksi par viņu tiesnešiem?

Kuģinieks

Par tiesvedību un tiesnešiem. Es jau taisni gribēju stāstīt par to. Visi pa vienam tiesas spriešanas ziņā ir pakļauti sava aroda vecākajam priekšniekam. Tādējādi visi galvenie meistari ir tiesneši un var piespriest izraidīšanu, šaustīšanu, rājienu, atstādīšanu no kopīgās maltītes, izslēgšanu no baznīcas un aizliegumu savienoties ar sievietēm. Pret varmākām tiek lietots nāves sods vai arī sods — aci pret aci⁶⁵, degunu pret degunu, zobu pret zobu utt. atbilstoši atmaksas likumam, ja noziegums izdarīts apzināti un iepriekš pārdomātā nolūkā. Turpretī, ja tas noticis ķildas laikā un izdarīts pilnīgi bez iepriekšēja nolūka, tad spriedums tiek mīkstināts, taču to dara nevis pats tiesnesis, bet trīs valdītāji, no kuriem var apelēt pie ☉, taču nevis tiesvedības kārtībā, bet gan ar lūgumu apžēlot, un viņš var dāvēt apžēlošanu. Cietumu pie viņiem nav, ja neskaita vienīgi torni dumpīgo ienaidnieku un citu ieslodzīšanai. Tiesvedība rakstveidā (tā, ko sauc par prāvu) pie viņiem netiek vesta, bet tiesneša un Varenības priekšā tiek izklāstīta apsūdzība, tiek pieaicināti liecinieki un runā, sevi aizstāvēdams, atbildētājs, kuru tiesnesis turpat uz vietas vai nu attaisno, vai arī notiesā; bet, ja tas apelē pie viena no trim valdītājiem, tad attaisnošana vai notiesāšana tiek pārcelta uz nākamo dienu. Trešajā dienā atbildētājs var būt vai nu ☉ apžēlots un atbrīvots, vai arī spriedums stājas likumīgajā spēkā, turklāt atbildētājs salabst ar saviem apsūdzētājiem

un lieciniekiem kā ar savas slimības ārstiem, apskaudams viņus, skūpstīdams utt.

Nāves sods tiek izpildīts vienīgi ar tautas rokām, kura nogalina vai nomētā notiesāto ar akmeņiem, un pirmos akmeņus sveiž apsūdzētājs un liecinieki. Benžu un liktoru⁶⁶ pie viņiem nav, lai neapgānītu valsti. Dažam labam tiek dotas tiesības pašam darīt sev galu: tad viņš apliek sev apkārt pulvera maisiņus un, aizdedzinājis tos, sadeg, turklāt klātesošie mudina viņu nomirt ar cieņu. Visi pilsoņi pie tam raud un lūdz dievu mīkstināt savas dusmas, sērodami par to, ka nonākuši līdz nepieciešamībai atcirst ietrunējušo valsts locekli. Tomēr viņi pārliecina un pierunā vaininieku līdz tam laikam, kamēr viņš pats piekrīt un vēlas sev nāves spriedumu, bet citādi viņš nevar tikt sodīts ar nāvi. Taču, ja noziegums izdarīts vai nu pret valsts brīvību, vai pret dievu, vai arī pret augstāko valdīšanu, tad bez jebkādas līdzcietības spriedums tiek taisīts tūdaļ. Un vienīgi tādi noziedznieki tiek sodīti ar nāvi. Nāvei pakļautais apņemas visas tautas priekšā pēc sirdsapziņas izskaidrot cēloņus, kuru dēļ, pēc viņa domām, viņam nevajadzētu mirt, paziņot pārējo [Solāriju] pārkāpumus, kas pelnījuši nāvi, un valdīšanas noziegumus, minot pierādījumus, ka tie pelna vēl smagāku sodu, ja vien tik viņš pats par to ir pārliecināts. Un, ja viņa argumenti izrādās pārliecinoši, viņš pats dodas trimdā, bet Pilsētu šķīsta ar lūgšanām, dievkalpojumiem un grēku nožēlošanu. Tomēr uzrādītos apsūdzamos nespīdzina, bet izsaka viņiem vienīgi pamācības. Par grēkiem, kas izdarīti vājuma vai nezināšanas dēļ, soda tikai ar rājieniem un piespiedu atturēšanās stundām vai arī ar tās zinātnes vai aroda apgūšanu, uz kuru attiekusies nogrēkošanās.

Pēc savām savstarpējām attiecībām viņi pilnībā ir it kā viena un tā paša ķermeņa locekļi.

Vēlams, lai tu pievērstu uzmanību tam, ka, ja kāds, izdarījis pārkāpumu, pats, negaidīdams apsūdzību, brīvprātīgi atzīst savu vainu, ieradies pie priekšniecības, un nožēlo grēkus, pirms viņu nav apsūdzējuši, tad sods kā par nozieguma slēpšanu viņam netiek piemērots un tiek nomainīts ar citu sodu. Viņi cītīgi uzmana, lai neviens neapmelotu otru, jo apmelotājs tak jāsoda pēc atmaksas likuma. Un, tā kā viņi allaž staigā un strādā, pulcējušies nodaļās, tad, lai pierādītu noziedznieka vainu, ir vaja-

dzīgi pieci liecinieki; citādi viņu palaiž vaļā, kad viņš ir zvērējis un ir brīdināts. Turpretī, ja viņš tiks apsūdzēts otro reizi vai trešo reizi divu vai triju liecinieku klātbūtnē, tad saņems divreiz lielāku sodu.

Likumu viņiem nav daudz, tie ir īsi un skaidri. Tie iegravēti visi vara platē pie dievnama durvīm, tas ir, zem kolonādes; un uz atsevišķām kolonnām var skatīt lietu definīcijas metafiziskā, ārkārtīgi koncentrētā stilā, proti: kas ir dievs, kas ir eņģelis, pasaule, zvaigzne, cilvēks, liktenis, drosme utt. Tas viss definēts ļoti smalki. Turpat uzrakstītas visu tikumu definīcijas, un pie katras kolonnas, uz kuras uzrakstīta attiecīgā definīcija, atrodas krēslī vai visu šo tikumu tiesnešu tiesa. Prāvas laikā tiesneši sēd tur un saka apsūdzētajam: «Mans dēls, tu esi nogrēkojies pret šo svēto (labdarības, augstsirdības utt.) definīciju. Lasi» — un pēc lietas apspriešanas piespriež apsūdzētajam sodu par pārkāpumu, ko viņš izdarījis (tas ir, par ļaundarību, mazdūšību, lepnību, nevīžību utt.). Bet apsūdzības spriedumi ir īstenas un drošas zāles un tiek uzņemti drīzāk gan kā kaut kas patīkams, nevis kā sods.

Pārzinis

Tagad tev jāpastāsta man par viņu priesteriem, upurēšanu, reliģiju un ticību.

Kuģinieks

Par priesteriem, reliģiju, upurēšanu un aizlūgšanām. Virspriesteris pie viņiem ir pats ☉, bet no amatpersonām tikai augstākās amatpersonas ir priesteri; viņu pienākums ir šķīstīt pilsoņu sirdsapziņu, bet visa Pilsēta bikts laikā, kas pieņemta arī pie mums, atklāj savus grēkus valdīšanai, un valdīšana vienlaikus ir šķīsta dvēseles, ij uzzina, kādiem grēkiem visvairāk pakļāvusies tauta. Vēlāk paši svētpriekšnieki izsūdz trim augstākajiem valdītājiem gan savus, gan arī svešus grēkus, apkopodami tos un nevienu turklāt nesaukdami vārdā, bet norādīdami galvenokārt uz vissmagākajiem un valstij kaitīgākajiem [pārkāpumiem]. Visbeidzot trīs valdītāji izsūdz šos grēkus kopā ar saviem grēkiem pašam ☉, kurš no izteiktā

uzzina, kāda veida grēkiem visvairāk pakļauta Pilsēta, un gādā par to izskaušanu ar attiecīgiem līdzekļiem. Viņš upurē dievam un pielūdz to, un vispirmām kārtām publiski izsūdz dievam visu pilsoņu grēkus dievnamā altāra priekšā katru reizi, kad tas nepieciešams, lai šķīstītos, tomēr nenosaukdams vārdā nevienu no grēkos kritušajiem. Un tādējādi viņš atlaiž tautai tās grēkus, izskaidrodams tai turpmāk izsargāties no tiem, bet pēc tam publiski izsūdz savus grēkus⁶⁷ un visbeidzot upurē dievam, aizlūgdams par Pilsētas apžēlošanu, par tās grēku piedošanu, par tās pamācīšanu un aizstāvēšanu.

Glūži tāpat arī atsevišķo pakļauto augstākie valdītāji vienreiz gadā izsūdz ☉ katrs par sevi šo pilsētu grēkus. No sacītā kļūst zināmi viņam provinces trūkumi, un viņš līdzīgi dziedina tos ar visiem cilvēku un dieva līdzekļiem utt.

Upurēšana notiek šādi: ☉ prasa tautai, kurš vēlas ziedot sevi dievam par saviem līdzpilsoņiem, un taisnprātīgākais atdod sevi brīvprātīgi. Pēc noteikto rituālu piekopšanas un lūgšanu noskaitīšanas viņu uzliek uz četrstūrainas plāksnes, kas ar četriem kāšiem piestiprināta pie četrām tauvām, kuras ar četriem blokiem nolaistas no mazā kupola, un visi apelē pie dieva pēc žēlsirdības, lai viņam būtu par patikšanu šis brīvprātīgais cilvēka upuris, nevis vardarbīgais dzīvnieka [upuris], kādu ziedo elku pielūdzēji. Pēc tam Saule pavēl vilkt virves, upurētais paceļas augšup mazā kupola vidū un tur nododas karstām lūgšanām. Uzturu viņam caur logu piegādā priesteri, kas mīt ap kupolu, taču trūcīgu uzturu, līdz tam laikam, kamēr nav izpirkti Pilsētas grēki. Pats viņš skaita lūgšanas un gavēdams lūdz dievu, lai tas pieņemtu viņa brīvprātīgo upuri. Kad pagājušas divdesmit vai trīsdesmit dienas, kad iežēlinātas dieva dusmas, viņš kļūst par priesteri vai arī (taču retos gadījumos) atgriežas lejā, bet jau pa ārējo — priesteru noeju. Un vīrs šis pēcāk bauda lielu cieņu un godāšanu par to, ka pats nolēmis sevi nāvei par tēvzemi. Turpretī dievs nevēlas nāvi.

Bez tam dievnama augšā mājō divdesmit četri priesteri, kuri pusnaktī, pusdienlaikā, no rīta un vakarā — četras reizes diennaktī — dzied dievam psalmus. Viņu pienākums ir novērot zvaigznes, atzīmēt to kustības ar astrolabijas⁶⁸ palīdzību un izpētīt to spēkus un iedarbību uz cilvēku lietām. Tādējādi zina viņi, kādas izmaiņas

notikušas vai taisās notikt atsevišķos Zemes apgabalos un kurā laikā, un sūta pārbaudīt, vai tik tiešām tur noticis [paredzētais], atzīmēdami ij patiesos, ij maldīgos pareģojumus, lai būtu iespējams turpmāk pareģot ar vislielāko precizitāti uz šo datu pamata. Viņi nosaka stundas apaugļošanai, sējas, pļaujas un vīnogu novākšanas dienas un ir it kā pārraidītāji un saistošais posms starp dievu un cilvēkiem. No viņu vidus lielākoties arī nāk ☉. Viņi pieraksta ievērojamus notikumus un nodarbojas ar zinātniskajiem pētījumiem. Lejā nonāk viņi vienīgi brokastot un pusdienot, līdzīgi garam, kas iet lejup no galvas uz kuņģi un aknām. Ar sievietēm viņi nesavienojas, atskaitot retus gadījumus, kad tas nepieciešams veselībai. Katru dienu pie viņiem uzkāpj Saule un pārsprīē ar viņiem to, ko viņi izprātojuši jaunu Pilsētas un visu pasaules tautu labā.

Apakšā dievnamā pastāvīgi atrodas kāds no tautas, skaitīdams lūgšanas altāra priekšā; ik pēc stundas viņu nomaina cits, līdzīgi tam, kā pieņemts pie mums svīnīgajā četrdesmitstundu dievkalpojumā. Šāda lūgsnu skaitīšanas paraža pie viņiem tiek dēvēta par «nepārtraukto upurēšanu». Pēc maltītes viņi, atskaņodami mūziku, slavē dievu, bet pēcāk apdzied drošsirdīgo kristiešu, ebreju, pagānu un dažnedažādu citu tautu varoņdarbus, un tas sagādā viņiem lielu baudu, jo viņi ne pret vienu neizjūt skaudību. Cildina viņi ij mīlestību, ij gudrību un visvisādus tikumus zem sava valdnieka varas. Ikviens izraugās sev sievieti, kura viņam visvairāk patīk, un sākas saskaņīga un skaista dancošana zem kolonādēm.

Sievietes nēsā garus matus, savākdamas un sasiedamas tos visus mezglā uz pakauša un sapīdamas vienā bizē, turpretī vīrieši — tikai vienu cirtu, apkārt tai nodzēnot visus pārējos matus, apsienot lakatu un tam virsū uzliekot apaļu cepurīti, kas mazliet platāka par galvu. Pārgājienā viņi nēsā cepures, bet mājās — beretes; balta, sarkanā vai raibā — atbilstoši savai meistarībai vai nodarbošanās veidam; amatpersonām tās ir lielākas un greznākas.

Par svētkiem. Viņi svin četrus lielus svētkus, kad Saule nonāk četros pasaules pagrieziena punktos⁶⁹, tas ir, Vēža, Svaru, Mežāža un Auna zīmēs. Tad viņi uzved dziļi pārdomātas un brīnišķīgas izrādes, līdzīgas komēdijām. Svin viņi ij katru pilnmēnesi un jaunu mēnesi,

ij Pilsētas dibināšanas dienu, ij uzvaru gadadienas utt. Svinības pavada sieviešu kora dziedāšana, tauru un timpānu skaņas un šaušana no bombardām, bet dzejnieki apdzied slavenus karavadoņus un viņu uzvaras.

Par dzejniekiem. Tomēr tas, kurš kaut ko piedevām piedzejos no sevis, kaut arī kāda varoņa slavai, tiek sodīts. Dzejnieka vārda cienīgs nav tas, kurš nodarbojas ar melīgiem izdomājumiem, un viņi uzskata [šādu rīcību] par izlaidību, kas postīga visai cilvēku dzimtai, jo to izdarījušais laupa apbalvojumu tiem, kas [balvu] visvairāk pelnījuši, un bieži vien sagādā to netikumīgajiem vai nu no bailēm, vai arī glaimošanas, klanīšanās un alkatības dēļ.

Pieminekļi kādam par godu tiek celti tikai pēc viņa nāves. Taču jau dzīves laikā varoņu grāmatā tiek ierakstīti tie visi, kuri izgudrojuši vai atklājuši kaut ko noderīgu vai arī snieguši lielu pakalpojumu valstij vai nu mierlaika dzīvē, vai arī kara lietās. Mirušo miesas netiek apbedītas zemē, bet, lai izvairītos no mēra slimībām, tiek sadedzinātas un pārvēršas ugunī, tik cildenā un dzīvā stihijā, kura nāk no Saules un pie Saules atgriežas. Tādējādi tiek izslēgta arī iespēja rasties elku pielūgšanai. Tomēr paliek varoņu skulptūras un attēli, uz kuriem bieži noraugās skaistas sievietes, ko valsts paredzējusi bērnu dzemdināšanai.

Par lūgšanu skaitīšanu. Lūgšanas viņi skaita, vērsdamies uz četrām debess pusēm — no rīta vispirms uz austrumiem, tad uz rietumiem, pēcāk uz dienvidiem un visbeidzot uz ziemeļiem, bet vakarā otrādā secībā — vispirms uz rietumiem, pēc tam uz austrumiem, tad uz ziemeļiem un visbeidzot uz dienvidiem. Pie tam atkārtoti viņi vienu un to pašu lūgšanu, kurā lūdz sev un visām tautām veselu miesu, veselu garu un svētlaimi, un nobeidz to ar vārdiem: «... kā patiksies dievam.» Tiešām, visas tautas lūgšana ir gara un plaša, un plūst tā uz debesīm. Tamdēļ arī altāris pie viņiem ir apaļš un sadalīts krusteniski ar ejām, kuras viena pret otru ir taisnā leņķī un pa kurām ienāk ☉ ik pēc katras no četrām vēlreizējām lūgšanām un skaita lūgšanu, raudzīdamies debesis. Tas pie viņiem tiek ieskatīts par lielo sakramentu. Virspriestera ģērbs izceļas ar lieliskumu un sapratīgumu, līdzīgi Ārona ģērbam.⁷⁰

Par astronomiju svētās lietās un pilsoniskajā rēķināšanā. Laiku viņi skaita pēc tropiskā, nevis pēc sideriskā gada⁷¹, taču ik gadus viņi atzīmē, ciktāl pirmais aizstēdzies priekšā otrajam. Viņi uzskata, ka Saule nepārtraukti laižas zemāk un tāpēc, aprakstīdama aizvien zemākus riņķus, sasniedz Tropikus un Ekvinokcijas ātrāk nekā iepriekšējā gadā, vai arī mūsu acij, kura to novēro aizvien zemākā slīpumā⁷², liekas, ka tā sasniedz un sliecas pie tiem drīzāk. Mēnešus viņi aprēķina pēc Mēness kustības, bet gadu — pēc Saules kustības; un sakarā ar to, ka pirmais sakrīt ar otro tikai deviņpadsmitajā gadā, kad arī Drakona galva⁷³ pabeigs savu ciklu, radijuši viņi jaunu astronomiju.

Viņi cildina Ptolemaju⁷⁴ un sajūsminās par Koperniku, kaut arī tam jau bijuši priekšgājēji Aristarhs un Filolajs⁷⁵, taču viņi saka, ka viens aprēķina kustības ar akmentiņiem, otrs — ar pupām, bet nedz pirmais, nedz otrais nerēķina īstā naudā un pasaulei samaksā ar grāmatvedības markām, nevis skaidrā naudā. Tamdēļ viņi paši rūpīgi pētī šo lietu, jo tas ir nepieciešams, lai izziņātu pasaules iekārtojumu un uzbūvi un to, vai tai lemts iet bojā vai ne un kad tieši. Un viņi stingri tic, ka Jēzus Kristus patiesi pravietojis⁷⁶ par zīmēm uz Saules, Mēness un zvaigznēm, ko neatzīst mūsu vidū daudzi neprāši, kurus tā ij pārsteigs pasaules bojā eja kā zaglis naktī. Tāpēc gaida viņi mūžības atjaunināšanu, bet varbūt arī galu. Viņi atzīst, ka ārkārtīgi grūti ir izlemt, vai pasaule ir radīta no nekā, no citu pasaulu drupām vai arī no haosa, bet uzskata ne tikai par iespējamu, bet gan, gluži otrādi, pat par neapšaubāmu, ka tā ir radīta, nevis pastāvējusi no laika gala. Tāpēc gan par šo, tāpat kā arī par daudz ko citu⁷⁷, neieredz viņi Aristoteli⁷⁸, ko saukā par loģiķi, nevis par filozofu, un iegūst daudzus jo daudzus pierādījumus pret pasaules mūžīgumu, pamatojoties uz anomālijām⁷⁹. Sauli un zvaigznes viņi godā kā dzīvas būtnes, kā dieva tēlus, kā dievnamus un dzīvus debesu altārus, taču nepielūdz tos. Vislielākajā godā pie viņiem ir Saule. Taču nevienu veidojumu viņi neieskata par pielūgsmes un dievināšanas cienīgu un dāvā šo pielūgsmi un dievināšanu vienam vienīgam dievam, un tāpēc viņam vienīgam kalpo, lai nenonāktu tirānijas un likstu jūgā kā atmaksā par kalpošanu veidojumiem. Un Saules veidā viņi vēro un iepazīst dievu, dēvēdami Sauli par dieva

tēlu, atspulgu un dzīvu skulptūru, no kā pār visu zem tās esošo izplūst gaisma, siltums, dzīvība, spirdzinoši spēki un visvisādi labumi. Tamdēļ arī altāris pie viņiem uzcelts līdzīgs Saulei un viņu dievvārdu turētāji pielūdza dievu Saulē un zvaigznēs, godādami tos kā viņa altārus, bet debesis — kā viņa dievnamu, un apelē pie labajiem eņģeļiem kā pie aizstāvjiem, kuri mīt zvaigznēs — viņu dzīvajos mājokļos, jo, teic viņi, dievs parādījis savu bezgalīgo krāšņumu debesis un Saulē — savā trofejā un skulptūrā.

Viņi noraida Ptolemaja un Kopernika ekscentrus un epiciklus⁸⁰ un apgalvo, ka pastāv tikai vienas debesis un ka planētas pašas kustas un paceļas, kad tuvojas Saulei un nonāk ar to konjunkcijā; tāpēc tās pa lielo riņķi virzās uz priekšu vispārējās kustības virzienā gausāk, bet, kad pieiet Saulei, tad mazliet novirzās, lai saņemtu no tās gaismu, un sāk kustēties pa īsāko ceļu, jo atrodas tuvāk Zemei, un sakarā ar to virzās ātrāk uz priekšu. Kad tās virzās ar tādu pašu ātrumu kā stāvzvaigznes, tās tiek sauktas par *stāvošām*, kad ātrāk — par *ejošām atpakaļ*, kā saka parastie astronomi, kad gausāk — par *ejošām taisni* uz lielo gaismu, ko tās uztver, uz kuru paceļas utt., jo no kvadrātūrām un opozīcijās⁸¹ tās laižas zemāk, lai no tās neattālinātos. Turpretī Mēness gan opozīcijā, bet vēl jo vairāk konjunkcijā paceļas tāpēc, ka atrodas zem Saules. Tādējādi visi spīdekļi, kaut arī virzās no austrumiem uz rietumiem, šķiet ejoši pretējā virzienā, jo visa zvaigžņotā debess ātri apgriežas divdesmit četrās stundās, taču šie spīdekļi — ne tik ātri, bet aizkavējas ceļā, un tamdēļ, debesu apsteigti, tie redzami kā kustoši pretējā virzienā. Turpretī Mēness, kurš mums ir vistuvāk, nedz opozīcijā, nedz konjunkcijā nekad nav redzams atpakaļ skrejošs, taču tas tikai mazliet aiziet priekšā, kad pilnībā apgaismots no augšas vai no apakšas, jo pirmajām debesīm⁸² salīdzinājumā ar to piemīt tāds ātrums, ka Mēness kustība uz priekšu nevar pārniegt trīspadsmit grādu robežu, pa kuru tas pārvietojas. Tātad tam nav pretējās kustības, bet vienīgi pagausināta un paātrināta kustība uz priekšu, un no tā kļūst acīm redzams, ka nevajag ķerties nedz pie epicikliem, nedz pie ekscentriem, lai izskaidrotu pacelšanos, nolaišanos, atpakaļejošo un pagausināto kustību. Tik tiešām, Solāriji pierāda, ka klejojošos spīdekļus⁸³ noteiktās pasaules daļās

saista simpātija ar visaugstākā parādībām un tāpēc tie aizkavējas tur ilgāk, un tieši tamdēļ tiek sacīts, ka tie paceļas apsīdā⁸⁴. Tālāk tai parādībai, ka Saule ilgāk aizkavējas ziemeļu apgabalā nekā dienvidu⁸⁵, viņi dod fizikālu izskaidrojumu, un proti: tā paceļas, lai kveldētu zemi tur, kur tai liktenis bija lēmis lielus spēkus, kad tā, parādījusies kopā ar pasauli, traucās uz dienvidiem. Tāpēc viņi apgalvo kopā ar Haldejiem⁸⁶ un senajiem Ebrejiem (bet ne tā, kā ieskata vēlākos laikos), ka pasaule ir radusies mūsu rudenī un dienvidu puslodes pavasarī. Tādējādi, paceldamās, lai kompensētu to, ko tā zaudējusi, Saule vairāk dienu paliek ziemeļos nekā dienvidos un redzama kā augšupejoša pa ekscentru. Turklāt viņi tomēr nav pārliecināti nedz par to, vai Saule ir apakšējās pasaules centrs⁸⁷, nedz par to, vai pārējo planētu orbītu centri ir vai nav nekustīgi, nedz arī par to, vai apkārt citām planētās riņķo mēneši, kas līdzīgi tam, kurš riņķo ap Zemi, bet nerimtīgi cenšas izdibināt šajā patiesību.

Par fiziku. Viņi atzīst visu laicīgo lietu divus fiziskus pirmsākumus: Sauli — tēvu un Zemi — māti. Gaisu viņi uzskata par debess netīro daļu, bet visu uguni — par izplūstošu no Saules. Jūra — tie ir Zemes sviedri jeb nokaitētu un izkausētu Zemes dziļu iztecēšana un tāds pats saistošais posms starp debesīm un Zemi kā asinis starp miesu un garu dzīvajām būtnēm. Pasaule ir milzīga dzīva būtne, bet mēs dzīvojam tās vēderā līdzīgi tārpiem, kas dzīvo mūsu vēderos. Un mēs esam atkarīgi nevis no zvaigžņu, Saules un Zemes providences, bet gan vienīgi no dieva providences, jo attiecībā pret tām, kurām nav nekādas citas tieksmes kā tikai pašu vairošanās, mēs esam dzimuši un dzīvojam nejaušības dēļ, turpretī attiecībā pret dievu, kura rīki tās ir, mēs esam viņa iepriekšzināšanā un kārtībā radīti un iepriekšnolemti dižam mērķim. Tamdēļ vienīgi dievam mēs esam pateicīgi un paturam prātā, ka visu pārzina viņš.

Viņi negrozāmi tic dvēseļu nemirstībai, kuras pēc nāves pievienojoties labo vai ļauno eņģeļu pulkam atkarībā no tā, kādiem eņģeļiem līdzinājušās savas laicīgas dzīves laikā, jo viss tiecas pie sev līdzīgā.

Par soda un balvas vietām nākamajā dzīvē viņiem ir gandrīz tādi paši ieskati kā mums. Attiecībā uz citu pasaulu pastāvēšanu aiz mūsējās pasaules robežām viņus māt šaubas, taču viņi uzskata par neprātu apgalvojumu,

ka ārpus tās nekas nepastāv, jo, kā viņi saka, neesamības nav nedz pasaulē, nedz aiz tās robežām un ar dievu kā bezgalīgu būtņi nekāda neesamība nav savienojama.⁸⁸

Par metafiziku. Viņi uzskata, ka ir divi metafiziskie pirmsākumi: eksistējošais, kas ir visaugstā dieva, un neesamība, kas ir kaut kā eksistēšanas nepietiekamība un jebkādas fiziskas tapšanas nepieciešamais nosacījums⁸⁹, jo tas, kas ir, tas netop un tā tad tas, kas top, agrāk nav bijis.⁹⁰ Tālāk, no sliecības uz neesamību dzimst ļaunums un grēks; grēkam tādējādi ir nevis darbīguma cēlonis, bet gan nepietiekamības cēlonis. Ar nepietiekamības cēloni saprot viņi vai nu varenības, vai gudrības, vai gribas nepietiekamību. Tieši šajā viņi saskata grēka rašanos: jo tam, kurš zina un var darīt labu, jābūt arī gribai uz tā darišanu, jo griba rodas no divām pirmajām spējām, nevis otrādi.

Pārsteidzoši ir tas, ka viņi pielūdz dievu trīsvienībā, sacīdami, ka dievs ir visaugstākā varenība, no kuras izriet visaugstākā gudrība, kas gluži tāpat ir dievs, bet no tām abām — mīlestība, kura ir ij varenība, ij gudrība, jo izrietošajam noteikti piemītis tā daba, no kā tas izriet.⁹¹ Turklāt viņi tomēr nenošķir pēc vārdiem atsevišķās trīsvienības personas kā mūsu kristietības mācībā, tāpēc ka viņiem nav atklāsmes, taču viņi zina, ka dievā ietverta izrietešana un sevī paša attiecināšana pret sevi, sevī un no sevīs.

Tādējādi visas būtnes metafiziski sastāv no varenības, gudrības un mīlestības, ciktāl viņām ir esamība, un no nevarības, nezināšanas un naida, ciktāl viņas piederīgas neesamībai; un ar pirmo starpniecību šīs būtnes iemanto nopelnus, ar pēdējo starpniecību — grēko, vai nu krītot dabiskā grēkā — nevarības vai nezināšanas dēļ, vai arī krītot grēkā gribētā un apzinātā, vai arī uzreiz visu triju — nevarības, nezināšanas un naida — dēļ, vai viena paša naida dēļ. Tak ij daba savās atsevišķajās izpausmēs grēko nevarības vai nezināšanas dēļ, radīdama briesmoņus. Tomēr to visu paredz un iekārto tādā veidā dievs, kuram nav nekādas saistības ar neesamību kā visuvarēnai, visuzinātājai un visulabai būtnei. Tāpēc dievā nekāda radība negrēko, bet grēko ārpus dieva. Taču ārpus dieva mēs varam atrasties vienīgi priekš sevīs un attiecībā uz mums, nevis priekš viņa un attiecībā uz viņu, jo mūsos ir ietvērusies nepietiekamība, bet viņā — aktivitāte.

Tamdēļ grēks ir dieva darbība, ciktāl viņam piemīt būtiskums un aktivitāte; turpretī, ciktāl viņam piemīt nebūtiskums un nepietiekamība — un taisni tās veido pašu grēka dabu —, viņš ir mūsos un no mums, jo mēs savas niekārtotības dēļ nosliecamies uz neesamību.

Pārzinis

Ak kungs, kādas smalkas niansas!

Kuģinieks

Tici man, ja es būtu visu iegaumējis un patlaban ne-baidītos nokavēties, es tev pastāstītu brīnumu lietas, taču es aizlaidīšu projām kuģi, ja vien nepasteigšos.

Pārzinis

Es lūdzu tevi — neslēp no manis tikai vienu: ko runā viņi par Ādama grēkā krišanu?

Kuģinieks

Par netikumu cēloni pasaulē. Viņi skaidri apzinās, ka pasaulē valda milzīga samaitātība, ka ļaudis nevadās no īstenajiem augstākajiem mērķiem, ka godājamie cieš mocības par to, ka viņus neuzklausā, bet valda nelieši, kaut gan to laimīgo dzīvi godājamie dēvē par nelaimi, jo tāda dzīve ir it kā mazvērtīga un neīsta esamība, jo patiesībā tak nepastāv nedz valdnieki, nedz gudrie, nedz askēti, nedz svētie, ja viņi tik tiešām nav tādi. Un no tā Solāriji secina, ka cilvēku lietās kaut kāda gadījuma dēļ ir radies milzīgs sajukums. No sākuma viņi it kā esot bijuši noskaņoti piekrist Platonam⁹², ka debesu sfēras senos laikos griezušās no tagadējiem rietumiem un turieni, kur, kā mēs patlaban uzskatām, atrodas austrumi, bet pēcāk sākušās kustēties pretējā virzienā. Uzskatījuši viņi par iespējamu arī to, ka apakšējās pasaules lietas pārvalda kāda zemāka dievība pirmdievības iecietības dēļ,

taču šimbrīžam ieskata, ka šāds viedoklis ir aplams. Bet vēl aplamāks ir uzskats, ka visupirms pasauli labi pārvaldījis Saturns, pēc tam jau sliktāk Jupiters, bet pēcāk — pēc kārtas pārējās planētas, lai gan viņi ij atzīst, ka vispasaules laikmeti iedalās pēc planētām. Pārlicības pilni viņi ir arī par to, ka apsīdu pārvietošanās dēļ ik pēc katriem tūkstsots vai tūkstsots sešsimt gadiem viss ievērojami pārmainās⁹³.

Mūsu gadu simtenis acīmredzot ir jāuzskata par Merkura gadu simteni, kaut arī to pārtrauc lielās konjunkcijas⁹⁴ un liktenīgi iedarbojas anomāliju atgriešanās. Galu galā viņi atzīst, ka laimīgs ir kristietis, kurš apmierinās ar ticību tam, ka tik lielas jukas izcēlušās Ādama grēkā krišanas dēļ. Viņi uzskata vēl, ka no tēviem uz bērniem pāriet gan drīzāk atmaksāšanas ļaunums par vainu, nevis pati vaina.

Taču no dēliem vaina aiziet atpakaļ pie viņu tēviem, ciktāl pēdējie nevērtīgi izturējušies pret bērnu dzemdinašanu un darījuši to nepiemērotā laikā un nepiemērotā vietā, noniecinājuši vecāku izraudzīšanu un audzināšanu un slikti apmācījuši un veduši pie prāta bērnus. Tamdēļ Solāriji paši rūpīgi seko bērnu dzemdinašanai un audzināšanai, sacīdami, ka gan dēlu, gan arī vecāku sodīšana un vaina gremdē valsti. Un tāpēc šajos laikos visas pilsetas iestigušas likstās un (un tas ir vēl ļaunāk) tagad dēvē par mieru un laimību pašas šīs likstas, būdamas neziņā par īstenajiem labumiem, bet pasaule tiek priekšstatīta kā nejaušības pārvaldīta. Īstenībā tas, kurš vēro pasaules uzbūvi un pētī augus, dzīvnieku un cilvēka anatomiju (ko viņi paši bieži vien studē, izmantojot uz nāvi notiesātos), tāpat arī atsevišķo to daļu un daļiņu pielietošanu, neizbēgami būs spiests publiski atzīt dieva gudrību un providenci. Tātad cilvēkam jābūt pilnīgi uzticīgam reliģijai un vienmēr jāgodā savs radītājs. Bet to nav iespējams izpildīt pienācīgā kārtā un bez grūtībām nevienam, izņemot to, kurš izzina un apjēdz dieva veidojumus, ievēro viņa baušļus un, būdamas pareizi tapis gudrāks savā rīcībā, atceras: *Ko negribi pats sev⁹⁵, to nedari otram, un tad nu visu, ko jūs gribat, lai cilvēki jums dara, tāpat darait arī jūs viņiem*. No tā izriet, ka, tāpat kā mēs no dēliem un no cilvēkiem, pret kuriem pašī neesam devīgi, prasām cienīšanu un labu, tā arī mēs pašī daudz vairāk esam parādā dievam, no kura visu saņe-

mam, kuram mums jāpateicas par visu mūsu pastāvēšanu un kurā mēs visur esam. Viņam lai slava mūžīgi mūžos.

Pārzinis

Tik tiešām, ja jau viņi, zinādami vienīgi dabas likumu, ir tādā mērā tuvu kristietībai, kura nepievieno dabas likumiem neko, izņemot sakramentus, kas veicina šo likumu ievērošanu, tad man tas noder par visai svarīgu argumentu kristīgās reliģijas labā, un tā ir pati īstenākā no visām un tā, kura pēc tam, kad tiks novērsta tās ļaunprātīga izmantošana, valdīs visā zemes riņķī, kā māca un cer vislavenākie teologi, kas apgalvo, ka taisni tāpēc Spānieši ij atklājuši Jauno Pasauli (kaut gan pirmais to atklājušais bija visdrošsirdīgākais mūsu Genujietis — Kolumbs), lai visas tautības apvienotos vienotā draudzē un ticībā. Tāpēc šie tavi filozofi būs patiesības aculiecinieki, dieva izraudzītie. Redzu es no sacītā, ka mēs paši nezinām, ko darām, bet kalpojam par dieva rīkiem: cilvēki meklē jaunas zemes, dzīdamies pēc zelta un bagātības, bet dievs tiecas pēc augstāka mērķa; Saule cenšas sadedzināt Zemi, bet nepavisam netiecas producēt augus, cilvēkus utt., taču dievs izmanto pašu cīkstoņu cīkstēšanos to uzplaukšanas labā. Gods un slava viņam.

Kuģinieks

Ak, ja vien tu tikai zinātu, ko saka viņi, pamatodamies uz astroloģiju, kā arī uz mūsu gaišreģiem, par nākamo gadu simteni un par to, ka mūsu gadu simtenī noris vairāk notikumu simts gados, nekā visā pasaulē noticis četros tūkstošos gadu, ka šajā simtgadē ir izdots vairāk grāmatu, nekā tās laistas klajā piecos tūkstošos gadu⁹⁶; ko runā viņi par grāmatu iespēšanas un šaujamo ieroču brīnišķīgo izgudrošanu un magnēta izmantošanu — par šim ievērojamām iezīmēm un tajā pašā laikā par līdzekļiem, kas visas pasaules iedzīvotājus savieno vienotā draudzē, kā arī par to, ka notikuši šie lielie atklājumi laikā, kad bijušas lielās sinodas Vēža trīsstūrī⁹⁷, kad Merkura

apsīda šķērsojusi Skorpionu un darbojusies Mēness un Marsa ietekme, un tas viss veicinājis šajā trīsstūrī jaunus kuģojumus, jaunas valstis un jaunus ieročus! Taču, līdzko Saturna apsīda sāks šķērsot Mežāzi, Merkura apsīda — Strēlnieku, bet Marsa apsīda — Jaunavu, pēc pirmajām lielajām sinodām un jaunas zvaigznes parādīšanās Kasiopejā⁹⁸ izveidosies jauna Monarhija, notiks likumu un zinātņu pārvērtības un atjaunināšanās, parādīsies jauni gaišreģi, un, kā apgalvo viņi, tas viss vēsti kristietībai dižo triumfu. Bet papriekšu tak viss atbrīvojas un izzūd, un tikai pēcāk atkal top radīts, ieviests utt. Atlaid mani: man vēl tik daudz darāma! Bet, lūk, kas tev vēl noteikti jāzina: viņi jau izgudrojuši lidošanas mākslu — un tā, šķiet, bija vienīgā, kuras trūka pasaulei, bet tuvākajā nākotnē gaidāms, ka tiks izgudrotas novērojamās caurules, ar kuru palīdzību būs redzamas slēptās zvaigznes, un klausāmās caurules, ar kuru starpniecību būs dzirdama debesu harmonija.⁹⁹

Pārzinis

Vai patiesi? Ak, ak, ak, tas taču ir brīnišķīgi! Bet Vēzis tak ir Veneras un Mēness sievišķības zīme,¹⁰⁰ un kā gan tas var būt labdarīgs gaisā, ja jau tas ir ūdens zīme?

Kuģinieks

Bet viņi saka, ka sievišķīgais pirmprincips darbojas auglīgi debesīs un pār mums sākusies mazāk noturīgu spēku kundzība. Un no tā ij skaidrs, ka šajā gadu simtenī ir sākusi ņemt pārsvaru sieviešu valdīšana.¹⁰¹ Tā, piemēram, starp Nūbiju un Monopotapu parādījās jaunas Amazones, bet eiropiešu vidū sāka valdīt Krieviete Turcijā, Bona Polijā, Marija Ungārijā, Elizabete Anglijā, Katrīna Francijā, Bianka Toskānijā, Margarita Beļģijā, Marija Skotijā un Spānijā Izabella, kuras valdīšanas laikā tika atklāta Jaunā Pasaule. Un arī šā gadu simteņa dzejnieks sāk ar sievietēm:

*Le donne, i cavalier, l'arme e gli amori.*¹⁰²

Saviesušies arī kaitīgi dzejnieki un ķeceri Marsa trīsstūra dēļ un sakarā ar gaidāmo Merkura atrašanos apogejā, un Mēness un Veneras ietekmē visu laiku runā viņi par izvirtību un piedauzībām; visi vīrieši cenšas kļūt sievietēm līdzīgi gan dzimumā, gan izteikumos, uzrunādami viens otru «Vossignoria»¹⁰³.

Un Āfrikā, kur vadošo stāvokli ieņēmis Vēzis un Skorpions, līdztekus Amazonēm Tecā un Marokā pastāv sievietēm līdzīgo vīriešu publiskie lupanāri un citas neskaitāmas nekrietnības.¹⁰⁴ Taču sacītais vēl nenozīmē, ka Vēža trīsstūris (tropu zīme un Jupitera eksaltācijas vieta, Saules apogejs un Marsa trejādība)¹⁰⁵ it kā ar Mēness, Marsa un Veneras starpniecību novedis pie jaunas puslodes atklāšanas, pie apbrīnojama ceļa apkārt visai zemeslodei un pie sieviešu virsvaldīšanas, bet ar Merkura un Marsa starpniecību — pie grāmatu iespiešanas un šaujamo ieroču izgudrošanas¹⁰⁶. Un ne jau Vēža trīsstūris bija lielās likumu pārmainīšanās cēlonis. Šī pārmainīšanās ir ietverta tajā [parādībā], ka Jaunajā Pasaulē un visā Āfrikas un Āzijas piekrastē, it īpaši dienvidu piekrastē, ir iesakņojusies kristietība, iedarbojoties Jupiteram un Saulei, kuri dievišķīgajās un patvaļīgajās lietās loka un pavēl, bet cilvēku un dabas lietās pat kalpo par noteicošajiem cēloņiem¹⁰⁷. Turpretī Āfrikā ar Mēness un Marsa starpniecību ir iesakņojusies Setifa sekta, Persijā ar Veneras un Jupitera starpniecību — Ali sekta, ko atdzīvinājis Sofijs¹⁰⁸, vienlaikus ar valdīšanas mainīšanos šajās valstīs. Bet Vācijā, Francijā, Anglijā un bezmaz vai visā Ziemeļeiropā ieviešas tur valdošā Marsa, Veneras un Mēness dēļ nelaimi vēstošā ķecerība — miesas kārības un lopiskuma ceļa biedrene un brīvas cilvēka gribas izskaudēja. Turpretī Spānija un Itālija, pateicoties to Strēlnieka un Lauvas zīmēm¹⁰⁹, ir stingri pieturējušās pie īstenās kristīgās ticības tās visā skaidrībā. Ak, ja tur valdītu arī tikumiskā skaidrība!

Tieši Mēness un Merkura dēļ Solāriji izgudrojuši jaunas mākslas ar Saules apsidās līdzdalību¹¹⁰, jo šīs planētas ir veicinošas mākslai lidot pa gaisu, kurš, būdams ūdeņains un izplūdis mūsu zemēs, uz ekvatora ir viegls un lidojošs sakarā ar to, ka zeme tur izvietota zem tādām debesīm, ko spēcīgāk apgaismo Saule.

Un viņi ir izveidojuši jaunu astronomiju¹¹¹, jo otrajā puslodē, uz dienvidiem no ekvatora, Saules Nams izrādās

Ūdensvīrs, Mēness Nams¹¹² — Mežāzis utt. Un visas zīmes un to spēkus viņi tādā veidā griež apkārt¹¹³. Un tas ir nepieciešams saskaņā ar dabas likumiem. Ak, ko gan es tik neuzzināju no šiem zintniekiem par apsīdu, ekscentricitāšu, ekliptikas slīpuma, ekvinokciju, saulstāvju un polu pārvietošanos, par debess figūru pārbīdi, svārstoties debess mehānismam neizmērojami plašajā laika izplatījumā, par simboliskajiem savstarpējiem sakariem starp mūsu pasaules priekšmetiem un tās pasaules priekšmetiem, kas atrodas ārpus mūsu pasaules, par to, cik daudz pārmaiņu būs pēc lielās sinodas Auna un Svaru ekvinokcijas zīmēs, atjaunojoties anomālijām, un kādas apbrīnojamas parādības sekos pēc lielās konjunkcijas, kad būs realizējies viss, ko izraisījušas riņķveida kustības maiņas un atjaunošanās.

Taču, lūdzams, neaizkavē mani ilgāk, man vēl daudz darāma, tu zini, kā es raizējos. Līdz nākamajai reizei. Lūk, vienīgi, kamēr neesmu piemirsis: viņi neapstridami pierāda, ka cilvēks ir brīvs, un saka, ka, ja jau četrdesmit stundu ilgas visnežēlīgākās spīdzināšanas laikā, kurai ienaidnieki pakļāva kādu viņu godātu filozofu¹¹⁴, nebija iespējams no viņa pratināšanā uzdzirdēt nevienu vārdu, kurā viņš atzitos tajā, ko no viņa vēlējas izdabūt, tāpēc ka viņš savā dvēselē izlēma klusēt, tad jau tātad arī zvaigznes, kas iedarbojas iztālēm un maigi, nav spējīgas piespiest mūs rīkoties pret mūsu izlēmumu¹¹⁵. Bet, tā kā tās, kaut arī ij nejūtami, ij maigi, taču tomēr iedarbojas uz mūsu jūtām, tad tas, kurš seko vairāk jūtām nekā dievišķajam saprātam, ij izrādās nokļuvis to verdzībā. Jo tak tas pats zvaigžņu stāvoklis, kurš no ķeceru liķiem¹¹⁶ izlaida smirdīgus izgarojumus, tajā pašā laikā no Jezuītu, Minorītu un Kapuciņu ordeņa¹¹⁷ dibinātājiem izplatīja tikuma aromātu. Un zem tāda paša zvaigžņu izvietojuma Fernando Kortess ieviesa dievišķīgo Kristus reliģiju Meksikā.¹¹⁸

Bet par daudz ko citu, kas patlaban sagaida pasauli, es vēl pastāstīšu tev nākamajā reizē. — Apustulis Pāvils attiecina ķecerību uz miesas darbiem; zvaigznes jūtīgus cilvēkus noliec uz ķecerību atbilstoši noliecamā raksturam, bet saprātīgus cilvēkus — uz sākotnējā saprāta un svēto rakstu saprātīgo, īsteno un svēto mācību. Dievam lai slava mūžīgi mūžos. Āmen.

Pārzinis

Pagaidi, pagaidi vēl mazliet.

Kūginieks

Nevaru, nevaru.

PIEZĪMES UN PASKAIDROJUMI

1. Saruna notiek starp iebraucēju Dženovas jūras braucēju (*Nautarum gubernator Genuensis hospes*) un klostera nespējnieku patversmes virspārziņi (*Hospitalarius magnus*). Dženovas kuģinieka sarunu biedrs (*Hospitalarius magnus*) diez vai varētu būt «hospitāliešu ordeņa lielmeistrs» (tādu uzskatu pauž A. L. Sakketti), jo tik nozīmīga persona, šķiet gan, neuzsāktu sarunu ar vienkāršu ierindas kuģinieku. N. Bobbio izdotās «Saules pilsetas (Tommaso Campanella. La citta del Sole. Torino, 1941) itāļu tekstā šis sarunu biedrs vienkārši tiek saukts par *Ospitalario*. Bobbio sava izdevuma 55. lpp. piezīmē norāda, ka tas esot «sv. Jeruzalemes Jāņa hospitāliešu ordeņa kavalieris», tomēr nekādus pierādījumus, kas apstiprinātu tieši šo apzīmējuma nozīmi, viņš nav sniedzis. Mēs uzskatām, ka šajā gadījumā vārdkopu *Hospitalarius magnus* ir iespējams tulkot kā *pārzinis* (krievu valodā 1954. gada izdevumā «гостинник»).

2. *Taprobana* — kādas Indijas okeāna salas senais nosaukums. Visticamāk, ka tā saukta Ceilona (kaut gan dažkārt tā tika dēvēta arī Sumatra; tā, piemēram, vienā no Ptolemaja sacerējumiem 1552. gadā ir teikts: «Taprobanam insulam hodie vocant Sumatram.»). Ceilonas ģeogrāfiskais stāvoklis neatbilst tekstā norādītajam, jo Ceilona atrodas nevis uz ekvatora, bet gan starp ekvatoru un Vēža tropiku. Tomēr uz senajām kartēm, kuras Campanella neapšaubāmi tika aplūkojis, ekvators šķērso Taprobanu. Šo salu jau ir minējis ģeogrāfs Strabons

(dzimis 66. gadā p. m. ē. — miris mūsu ēras 24. gadā), Plīnijs (23.—79. gads mūsu ērā) un citi senie autori. Šī sala ir minēta arī T. Mora «Utopijā».

3. *Septiņas planētas* (atbilstoši Ptolemaja sistēmai) — Saule, Mēness, Merkurs, Venera, Marss, Jupiters un Saturns.

4. «... *ieiedams pa ziemeļu vārtiem*» — šo paceļamo vārtu iekārtojums ir līdzīgs Kampanellas laikmetā parastajai cietokšņa vārtu uzbūvei. Šādu vārtu atliekas ir saglabājušās arī dženoviešu cietokšņa drupās Sudakā, Krimas pussalā.

5. «... *kupola velves*» — dievnama kupola velvēs attēlotas debesis tā, kā tās redzamas uz ekvatora. Dienvidu un ziemeļu poliem ir jāatrodas velves vai kupola apakšējā loka pretējos punktos, bet ekvators un ekliptika («lielie riņķi») šķērso tā centru. «Mazie riņķi» ir diennakts paralēles. Visi šie riņķi vai pusriņķi tādējādi ir izvietoti «perpendikulāri pret horizontu» jeb galvenā kupola plakni. Dievnama, kā arī visas pilsētas uzbūve ir līdzīga visas Saules sistēmas shēmai tādā veidā, kādu to priekšstatīja Kampanella. Šo «astronomisko» uzbūvi akcentē arī altāra «globusi» un septiņas lampadas, kas attēlo septiņas planētas. 1643. gada izdevumā dievnama aprakstam pievienota piezīme uz lappuses malas: «Mozus, sekojot Visuma paraugam, tādā pašā veidā apraksta dievnamu un tā lampadas.»

6. «... *vēju ... , kurus viņi saskaitījuši līdz trīsdesmit sešiem*» — Kampanella parasto vēja virzienu («rumbu») skaitu — trīsdesmit divi — palielina līdz trīsdesmit sešiem, jo tas dalās ar skaitli seši, kuram Kampanella piedēvē mistisku nozīmi.

7. «*Augstākais valdītājs ... , ko viņu valodā dēvē par «Sauli»*» — pirmajā «Saules pilsētas» izdevumā tas šajā vietā tiek tieši saukts par «Sauli» — «*Sol*». Tālākajā tekstā Kampanella turpina viņu saukt vai nu par «*Sol*», vai arī apzīmē ar astronomisko Saules zīmi ☉. 1637. un 1643. gada izdevumos augstākais valdītājs šajā vietā ir nosaukts par *HOH*, bet turpmākajās lappusēs apzīmēts vai nu ar ☉, vai arī vienkārši ar O. Vadoties pēc pirmizdevuma teksta, mēs neieviesām apzīmējumu *HOH*, kura nav arī itāļu izdevuma tekstā.

8. *Pons, Sins un Mors* (Pon, Sin, Mor) — šie līdzvaldītāju apzīmējumi darināti atbilstoši itāļu valodas vārd

Possanza, Sapienza, Amore (Varenība, Gudrība, Mīlestība) pirmajiem burtiem. Saskaņā ar Kampanellas mācību varenība, gudrība un mīlestība ir jebkuras esamības trīs pozitīvās noteiksmes, kuras visas kopā savā pilnīgajā veidā savienojas augstākas kārtas būtņē. Saules pilsētas variantā tās savienojas augstākajā valdītājā Saulē (Metafizikī).

9. 1643. gada izdevumā amatpersonu sarakstā vēl ir iekļauts Aritmētiķis, bet Fiziķa vietā — Fiziologs.

10. *Pitagorieši* — sengrieķu domātāja Pitagora sekotāji. Saistībā ar savu mācību par pasauli, kuras pamatā bija skaitlis, pitagorieši izstrādāja sarežģītu rituālu sistēmu, un acimredzot ir domāta tieši šī sistēma, kad Kampanella runā par Saules pilsētas iedzīvotājiem.

11. *Zvaigznes* — 1643. gada izdevumā teksts papildināts ar norādījumiem par katras zvaigznes lielumu, spēkiem un kustībām.

12. «... *krusas, sniega, negaisa un visu gaisa parādību patiesi attēlojumi.*» — pēc šiem vārdiem 1643. gada izdevumā ievietots šāds turpinājums: «Viņi pārzina arī mākslu, kā istabās atdarināt visvisādas atmosfēras parādības: vēju, lietu, negaisu, varavīksni utt.»

13. «... *Bīskapa zivī, ķēdes zivī*» — viena no šīm fantastiskajām zivīm, konkrēti, «bīskapa» zivis, ir detalizēti aprakstīta sacerējumā «*La nature et diversité des poissons... Par Pierre Palon du Mans. Paris, 1555*». Šā darba 32. lappusē norādīts: «Braves hronikā ir vēstīts par zivī, kuru klāj zvīņas un kura atgādina bīskapu ar mitru un bīskapa atribūtiem, noķertu... un atgādātu šīs zemes karalim 1531. gadā.» Starp citām «zivīm», kas aprakstītas šajā grāmatā, rodām arī jūras zvaigznes.

14. *Fenikss* — mistisks, ar Saules kultu saistīts ēģiptiešu putns. So putnu attēloja kā ērgli ar sarkanām un zeltītām spalvām. Saskaņā ar visizplatītāko leģendu Fenikss ik pēc pieciem simtiem gadu sevi sadedzinot un atkal atdzimstot no pelniem. Nostāsti par Feniksu ir iekļauti Hērodota darbos (II, 73), Tacita «Annālēs» (VI, 28), Plīnija Vecākā darbos (X, 2) un citu seno autoru sacerējumos.

15. 1637. un 1643. gada izdevumos pēc *Solona* vēl pievienots teksts «Haronda un Faironeju».

Mozus — leģendārs senbreju pravietis un likumdevējs.

Oziris — seno ēģiptiešu Saules dievs.

Jupiters un Merkurs — romiešu dievi.

Likurgs — puslēgendārs spartiešu likumdevējs.

Pompilijs — puslēgendārs romiešu valdnieks. Numa Pompilijs tika uzskatīts par Senās Romas reliģisko un civilo likumu devēju.

Zamolksijs — nostāstā teikts, ka viņš bijis Pitagora skolnieks, kurš Trāķijā realizējis politiskās reformas.

Solons — (ap 640.—559. g. p.m.ē.) — Atēnu likumdevējs.

Haronds — sens Sicīlijas likumdevējs, kura likumiem raksturīga sevišķa bardzība. Zinātnē dominē uzskats, ka viņš dzīvojis VII gadsimtā p. m. ē.

Faironejs — leģendārs Peloponēsas valdnieks; nostāstā apgalvots, ka viņš esot radījis kultūras pirmsākumus Argosā un izdevis tur pirmos likumus. Viņš tiek minēts arī Platona dialogā «Timejs».

16. Iespēšanas veidu, lietojot tipogrāfijas salikumu, ķīnieši sāka izmantot mūsu ēras 1041. gadā, bet jau vairākus gadsimtus pirms tam viņi prata iespiest tekstus no akmens (kopš mūsu ēras II gadsimta) un koka (kopš mūsu ēras VI gadsimta) plāksnēm. Ķīniešu izgudrotā papīra ražošana, kurā tiek izmantotas lupatas, ir attiecināma uz mūsu ēras 105. gadu. Ķīnā salīdzinājumā ar Eiropu ātrāk sāka lietot arī šaujamočus, taču, šķiet, ne agrāk par XIII gadsimtu.

17. «... *republika, monarhija vai aristokrātija*» — Dženovas kuģinieka sarunu biedrs balstās uz Aristoteļa izvirzītajām «pareizajām» valsts iekārtas formām (Аристотель. Политика./Русск. пер. С. А. Жебелева. М., 1911, с. III). Dženovietis uz Pārziņa jautājumu neatbild tieši, bet sāk aprakstīt Saules pilsētas valsts iekārtu, tādējādi norādīdams, ka šī iekārta neatbilst nevienam no Aristoteļa definējumiem.

18. «... *justu lielāku mīlestību pret savu tuvāko.*» — pēc šā teksta 1643. gada izdevumā ievietots: «... kļūtu tādi, kādi viņi bija apustuļu laikos un kādi viņi lielākoties ir arī tagad». Tā ir acīm redzama piekāpšanās «klīriķu un mūku» priekšā, kas nekādi nav saistīta ar iepriekšējiem spriedumiem.

19. *Augustīns* (354—430) — viena no katoļu baznīcas autoritātēm.

20. «... *četri mācīti sirmgalvi*» — turpmākajos izdevumos pievienots: «... viscienījamākie no visiem».

21. «... valdītājiem noteikti ir jābūt ij filozofiem, ij vēsturniekiem, ij politiķiem, ij fiziķiem.» — 1643. gada izdevumā pievienots: «... tas pats attiecas arī uz pārējiem diviem līdzvaldītājiem».

22. «... galdnieku un kalēju darbos» — 1643. gada izdevumā vārds «kalēju» ir izlaists.

23. «... Auna, Vēža, Svaru un Mežāža zīmēs» — tas ir marta, jūnija, septembra un decembra sākumā atbilstoši četriem gadalaikiem. Šeit domātas ir tieši zodiaka zīmes, nevis zvaigznāji ar identiskiem nosaukumiem (sal. ar 26. piezīmi).

24. «... debesu dievam» — 1643. gada izdevumā vienkārši — «dievam».

25. Priekšstats par to, ka tēls, uz kuru raugās sievietē ieņemšanas brīdī, nosaka pēcnācēja ārējo izskatu, eksistēja jau tālā senatnē. Bībelē ir stāstīts, ka Jēkabs licis lopu priekšā rikstes ar mizā iegrieztām svitrām, lai dzimtu raibumaini un plankumaini lopi. Kampanella savukārt iesaka šo līdzekli, lai rastos labi pēcnācēji tiklab cilvēkiem, kā arī dzīvniekiem. (Sk. — 34. lpp.)

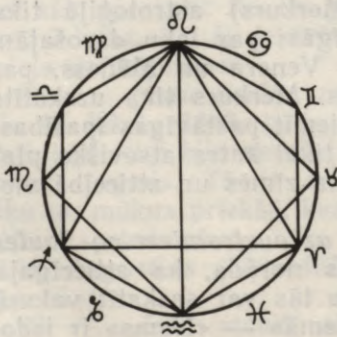
26. «*Stundu šo nosaka astrologs un ārsts*» — Kampanella kā astroloģijas piekritējs un pārzinātājs bija stingri pārliecināts, ka ieņemšanas brīdis ir rūpīgi jāaskaņo ar planētu un zvaigžņu stāvokli debssjumā, jo saskaņā ar astrologu mācību tas nosaka nākamā bērna gan fiziskās, gan arī garīgās un tikumiskās īpašības. Lai mēs varētu izveidot sev priekšstatu par to, ko tad īsti Kampanella domājis ar savu debess spīdekļu stāvokļa aprakstu ieņemšanas brīdī, ir jāiegaumē šādi astroloģijas pamatpostulāti: 1) visas «planētas» (t. i., Saule, Mēness, Saturns, Jupiters, Marss, Venera un Merkurs) astroloģijā tika iedalītas labu darošās un kaitīgās; par labu darošajām tika uzskatīta Saule, Jupiters, Venera un Mēness, par kaitīgām — Marss un Saturns. Merkurs tika uzskatīts par mainīgu planētu, kurai nepiemīt pastāvīgas īpašības; 2) astrologam bija svarīga ne tikai katra atsevišķa planēta, bet arī to stāvoklis zodiaka zīmēs un attiecībā vienai pret otru.

«*Venera un Merkurs atrodas uz austrumiem no Saules labvēlīgā Namā*» šis izteikums norāda, ka attiecīgajā brīdī tās ir vakara planētas, jo tās var saskatīt vakarā pēc Saules rieta. «*Labvēlīgā Namā*» — «*Nams*» ir iedomāta nekustīgā debess riņķa — genitūras riņķa — iedaļa,

kura puse atrodas zem horizonta, pa kuru virzās zodiaks ar saviem zvaigznājiem vai zīmēm un planētām. Pavisam šādu Namu ir divpadsmit, un tie ir šādi: 1) dzīvības nams, kurš piekļaujas genitūras riņķa krustpunktam ar horizontu austrumos; 2) ienākumu nams; 3) brāļu un draudzības nams; 4) vecāku nams; 5) bērnu nams; 6) praviešu nams; 7) laulības nams; 8) nāves un mantojuma nams; 9) reliģijas un ceļojumu nams; 10) goda nams; 11) nopelnu nams; 12) ienaida un nebrīves nams. «*Jupitera labā aspektā*» — viss zodiaks tiek iedalīts divpadsmit zīmēs (Auns Υ , Vērsis $\var�$, Dvīņi II , Vēzis ♎ , Lauva ♌ , Jaunava ♍ , Svāri ♎ , Skorpions ♏ , Strēlnieks ♐ , Mežāzis ♑ , Ūdensvīrs ♒ , Zivs ♓); ņemot jebkuru no šīm zīmēm par izejas punktu, zodiaka lokā var iezīmēt vienādmalu trijstūri, četrstūri (kvadrātu) un sešstūri, kā arī no jebkura punkta var novilkt apla diametru. Šādi mēs iegūstam aspektus, kādos vieni apla punkti atrodas attiecībā pret citiem punktiem. Tā, piemēram, ņemot par izejas punktu Lauvas zīmi ♌ , redzam, ka tā atrodas pretējā (diametrālā) aspektā ar Ūdensvīru ♒ , kvadrāta aspektā ar Vērsi $\var�$ un Skorpionu ♏ , trijstūra vai trigonālā aspektā ar Aunu Υ un Strēlnieku ♐ un sešstūra (vai sekstālā) aspektā ar Dvīņiem II un Svāriem ♎ . Ar pārējām zīmēm Lauvas zīme neatrodas nekādā aspektā.

Planētas, atrodoties dažādās zodiaka zīmēs, gluži tāpat var atrasties noteiktos aspektos viena pret otru. Šie aspekti tika iedalīti labvēlīgos (labos) un nelabvēlīgos (ļaunos): par pirmajiem tika uzskatīti «trigonālie» un «sekstrālie» aspekti, par otrajiem — «kvadrāta» un «diagonālie» aspekti.

Tādējādi, ja Jupiters atrodas Lauvas zīmē, tad, lai Venēra un Merkurs būtu labā aspektā, tiem jāatrodas vai nu Auna, vai Strēlnieka zīmēs, vai arī Svāru un Dvīņu

zīmēs. Vienā no šādiem stāvokļiem šajā brīdī jāatrodas arī «kaitīgajām planētām» — Saturnam vai Marsam, vai arī tiem jābūt ārpus aspektiem, t. i., piemēram Jaunavā vai Vēzī. «...*Saulei un Mēnesim, kuri visbiežāk mēdz būt afeti*» — Ptolemajs un visi vēlākā perioda astrologi priekšstatīja dzīvi kā kustību, kas bija atkarīga no tās sākotnējā impulsa vai «starta» (grieķu valodā — *aphe-sis*). Šī dzīves atkarība no sākotnējā (nejaušā) impulsa norāda uz mehānistisku viedokli, kura piekritējs bija arī Ptolemajs un tā sekotāji bioloģijas sfērā. Šai dzīves kustībā, kura startē līdzīgi bultai, kas palaista no loka, primārā loma ir tai planētai, kura attiecīgajā brīdī bija valdošā, tā sakot, «startere», dzīves bultas palaidēja, izmantojot grieķu terminoloģiju — afetā planēta (*aphe-tes*). Bez tam šai planētai tajā pašā laikā bija jāatrodas vienā no genitūras riņķa *afetiskajām vietām* (topoi aphe-tikoi), turklāt tika uzskatīts, ka ir piecas šādas vietas. «Afetās» varēja būt vai nu Saule, vai Mēness; citas planētas varēja būt «afetās» tikai tajā gadījumā, ja nedz Saule, nedz arī Mēness attiecīgajā brīdī neatradās kādā no «afētiskajām vietām».

«...*Jaunavu horoskopā...*» — šeit ir domāts Jaunavas zvaigznājs vai zīme horoskopa punktā, t. i., horizonta austrumu stūrī. «...*lai stūrī nebūtu ļaunu planētu...*» — droši vien šeit ir domāti genitūras riņķa pamatpunkti — «lēkts» vai horoskops, zenīta punkts vai augšējā priekšpuse, un «riets» — genitūras apļa saskares punkts ar horizontu. «*Viņi cenšas panākt ne tikdaudz pavadonības...*» — pavadonība (*satellitium*) ir astroloģijas termins, kuru attiecina uz savstarpēji tuvu stāvošām planētām, kas attiecīgajā brīdī kustas vienā virzienā.

27. Šī marginālija ir ievietota tikai pirmajā izdevumā, ko laida klajā 1623. gadā.

28. «...*svētais Toms*» — Akvīnas Toms (1225—1274), viduslaiku katolicisma teoloģijas un sholastikas galvenais pārstāvis.

29. Skat. *Платон*. Сочинения в 3 томах, т. 3, ч. I. М., 1971, с. 257 и с. 459.

30. Skaitliskie dati, kurus sniedzis Kampanella, ir visai apšaubāmi. Ievērojami lielāku skaitu iedzīvotāju minējis Kroče savā rakstā «Kampanellas komunisms» (krājumā: *Исторический материализм и марксистская экономия*. XVII gadsimtā Neapolē, pēc viņa aprēķiniem, dzīvojuši

/ Перевод П. Шутякова. П., 1902).

aptuveni 250 000 iedzīvotāju, no kuriem vairāk nekā 50 000 dzīvojuši personiskajos namos.

31. «...*pienākumi, mākslas, pūles un darbi*» — 1643. gada izdevumā nav vārdu «mākslas» un «pūles».

32. «*Netiek atļautas vienīgi kauliņu... spēles*» — Solmi publicētajā itāļu tekstā aizliegto spēļu sarakstā ir iekļautas arī kāršu spēles.

33. «...*cildina apustuļus*» — Kampanella šeit domājis Jaunās derības V grāmatā «Apustuļu darbi» (4. un citās nodaļās) aprakstīto kristiešu kopienu ar tās «patērētāju komunisma» iezīmēm. Agrīnās kristiešu kopienas kā komunistiskas kopienas idealizēšana raksturīga ne tikai Kampanellam, bet arī vēlāka perioda utopistiem līdz XIX gadsimtam.

34. *Romas Klīments* — viens no pirmajiem Romas bāzņīcas bīskapiem. Viņam tika piedēvēti daudzi sacerējumi, bet neapšaubāmi viņš ir sarakstījis tikai tā dēvēto «Pirmo Klimenta vēstījumu korintiešiem», kas attiecināms uz laikposmu no mūsu ēras 92. gada līdz 101. gadam.

35. *Glosa* — skaidrojums. Kampanella šajā gadījumā atsaucas uz Graciāna sacerējumu (XII gadsimtā) komentēto izdevumu, kas pazīstams ar nosaukumu *Decretum Gratiani*.

36. *Textuliāns* (ap 160.—222. gadu) — kristietības teologs. Viņa sacerējumos rodamas interesantas ziņas par pirmo kristiešu kopienu dzīvi.

37. Vārdiem «*Tomēr domāju, ka šajā ziņā viņi varbūt arī kļūdās*» 1643. gada izdevuma marginālijās pievienota piezīme: «Skatīt turklāt arī 4. jautājumu grāmatā «Par Mesijas monarhiju», kas vērstas pret Skotu, kurš uzskata kopienu par ķecerību, kaut gan ķecerība saskaņā ar sv. Tomu, Augustīnu un Konstantinopoles Koncila lēmumu, ko Skots slikti izpratis, ir tieši pretējais. Tāpat skatīt arī «Antimakiavellismu», kur tiek iztirzāts šis jautājums.» 1623. gada izdevumā šī piezīme ir citā redakcijā un īsāka.

38. *Katons Jaunākais* (95.—46. gads p. m. ē.) — romiešu valstsvīrs. Katona domas Kampanella ir aizguvis no Plūtarha sarakstītās biogrāfijas.

39. *Nikolaītu ķecerība* — viena no pirmajām kristiešu ķecerībām; ziņas par to ir visai trūcīgas un apšaubāmas. Šo ķecerību saista ar Nikolaja (viens no septiņiem pīr-

majiem diakoniem) darbību. Tai pēcāk tika piedēvēts bauslis par sievu kopību un amorāla uzvedība.

40. *Kaijeta* (Gaetano) (1480—1547) — itāļu teologs, komentāru autors Akvīnas Toma sacerējumiem.

41. «...māca rīkoties ar ieročiem zēnus» — 1643. gada izdevumā: «...nodarbojas ar zēniem».

42. *Amazones* — leģendāra kareivīgu sieviešu — jāt-
nieču cilts. Mūsu izdevuma 71. lappusē Kampanella pie-
devām minējis arī «Jaunās Amazones». Šis nosaukums,
šķiet, attiecināms uz kavalērijas sieviešu vienībām, kuras
pastāvēja Āfrikā.

43. *Brahmaņi* — brahmanisms vai braminisms —
indiešu reliģija, budisma priekštece. Saskaņā ar šo mā-
cību viss iziet no augstākās dievības Brahmas un pie tās
atgriežas; uz šo tēzi pamatojas mācība par dvēseļu pār-
vietošanos. Šīs reliģijas priesteri veido augstāko kārtu
jeb brahmaņu kastu.

44. *Jēzus Nāvins* — saskaņā ar bībeles stāstu ebreju
vadonis pēc Mozus nāves.

Makabeji — ebreju dinastijas nosaukums. Šī dinastija
valdīja Jūdejā aptuveni simts gadus (līdz mūsu ēras
37. gadam). Makabeji vadīja sacelšanos pret Sīrijas virs-
kundzību un atbrīvoja Jūdeju no tās jūga.

Scipions — vairāku vienai dzimtai piederošu Romas
karavadoņu vārds; kuru Scipionu minējis Kampanella,
grūti izšķiram.

45. «...ieroči, saucami par lielgabaliem» — 1643. gada
izdevumā izlaisti vairāki vārdi par uzkabes un kara ma-
teriālu pārvadāšanu.

46. «...vaiņagu no zāles» — vaiņagu izsniegšanas
paradumu Kampanella aizguvis no Senās Romas para-
žām. Visaugstākais pagodinājums bija saņemt *corona*
civica — vaiņagu no ozola lapām. No Romas aizgūts arī
ienaidnieka vadonim noņemto bruņu ziedošanas para-
dums.

47. «...smagi bruņotie jātnieki» — 1643. gada izde-
vumā šā teksta vietā: «...viegli bruņoti karavīri».

48. «...kā Ahillejs Kiknam» — Kikns grieķu mitolo-
ģijā bija Poseidona dēls, kuru nevarēja ievainot ar iero-
čiem; Trojas kara laikā viņu nogalināja Ahillejs, notrie-
cot zemē un nožņaudzot ar bruņu cepures siksnām
(*Овидий. Метаморфозы, кн. XII, ст. 64—45*).

49. «*Noslēpums, kā vadīt zirgu...*» — detaļas tekstā nav norādītas skaidri.

50. «*...divkaujas netiek pieļautas*» — 1637. gada un 1643. gada izdevumos pēc šiem vārdiem ievietots papildinājums: «...tāpēc, ka ar to tiek pazemota Tiesa, kā arī tāpēc, ka divkaujas bieži vien noved pie netaisnības, ja uzvarētājam bijusi taisnība. Turpmākais teksts tāpat kā 1623. gada izdevumā. Divkauju nepieļaušana Kampanellas darbos ir raksturīga iezīme jaunajām tiesību normām, kas nomainīja «bruņinieku» tiesību normas. Laikmetā, kad dzīvoja Kampanella, bruņinieku tiesību normas vēl bija pilnā spēkā.

51. «*Georgika*» (no grieķu vārda *georgos* — zemkopis) un turpmākajā tekstā «*Bukolika*» (no grieķu vārda *bukolos* — govju gans) — par «Georgiku» un «Bukoliku» sauca Vergilija poēmu par zemkopību un viņa «ganu dzejas» krājumu (eklogu) (krievu valodā tulkojis S. Šervinskis izdevumā: Вергилий. Сельские поэмы. Academia, 1933).

52. «*... Ābrama laikos*» — bībeles patriarha, leģendārā ebreju tautas ciltstēva dzīves laikā.

53. «*... lai horoskopā atrastos Strēlnieks*» — skat. 26. piezīmi.

54. «*Plejādes*» — Vērša zvaigznājā ietilpstoša neliela zvaigžņu grupa.

55. «*... vēl cildināmāku un godājamāku dzīvi.*» — pēc šiem vārdiem 1643. gada izdevumā ievietots papildteksts: «Viņi jūsmo par kristiešu iedibināto kārtību un ar cerībām gaida ij priekš sevis, ij priekš mums apustuļu dzīvi.»

56. *Kaukakina* — viena no Indoķīnas provincēm (Kohinkina).

Kalikuta — Indostānā Malabaras apgabala centrālā pilsēta. Pie tās 1498. gadā ar savu kuģi piestāja Vasko da Gama.

57. «*...kad viņi cēla savu pilsētu*» — skat. 26. piezīmi. Par pilsētas dibināšanu Kampanella runā savā «Astroloģijā» 1630. gadā (VI grāmatā, 4. nodaļā, 1. punktā), pie tam viņš piebilst, ka to var dibināt jebkurā laikā («*Civitatem potest homo fundare quando voluerit*»), tomēr ievērojot attiecīgus astroloģijas noteikumus.

«*...noteiktās zīmes četros pasaules stūros.*» — Par noteiktajām zīmēm zodiakā (*signa fixa*) tika dēvētas Vērša, Lauvas, Strēlnieka un Ūdensvīra zīmes, t. i., tās zīmes, kas seko aiz četru gadalaiku sākuma zīmēm. Par

«*fixa*» zīmēm tās sauc tāpēc, ka brīdī, kad tajās iegāja Saule, gadalaiki jau bija nostabilizējušies, nofiksējušies.

«...*Fortūna ar Algolu*...» — ar Fortūnu tiek saprasts noteikts horoskopa punkts, ko astroloģijā nosaka pēc Saules un Mēness stāvokļa. Algols (no arābu valodas — sātans) ir viena no ievērojamākajām maiņzvaigznēm Perseja zvaigznājā.

«...*apsidā*...» — par apsidām sauc divus galējus punktus planētu orbītās, t. i., punktus, kuros planēta atrodas vistuvāk un vistālāk no Zemes (tiek pieņemts, ka Zeme ir nekustīga). Pirmo no šiem punktiem sauc par perigeju, otro — par apogeju, bet taisni, kas savieno šos punktus, — par apsidu līniju.

«...*Merkurs ... priekpilns*...» (latīņu valodā — *Jovialis*) — t. i., šajā gadījumā Merkuram piemīt Jupitera īpašības, tāpat labvēlīgas planētas īpašības.

58. Pēc vārdiem: «...*kā jau bija norādīts*» — 1643. gada izdevumā pievienots: «...jo viņi saka, ka dievs noteicis lietu cēloņus, kurus gudrajam jāizmanto, bet ne ļaunprātīgi». Šis papildinājums ievietots, lai mīkstinātu astroloģiskos secinājumus.

59. *Solāriju slimības* — slimību un to cēloņu, kā arī to ārstēšanas līdzekļu apraksts galvenokārt pamatojas uz antīko ārstu Hipokrata, Celsa un Galēna mācībām.

60. «...*ar miesas vingrinājumiem*» — 1643. gada izdevumā mazliet citāds teksts: «...ar mērenību un miesas vingrinājumiem».

61. «...*kritamo kaiti*» — epilepsiju, kuru senatnē uzskatīja par augstākās garīgās apdāvinātības pazīmi un tāpēc sauca par «svēto slimību» — *morbus sacer*, kā arī par *morbus Herculeus*.

62. *Skots* — Duns Skots (1265—1308), pazīstams teologs, šolasts.

63. *Kalimahs* — Aleksandrijas zinātnieks un dzejnieks, kurš dzīvojis III gadsimtā p. m. ē.

64. *Justiciārijs* — acīmredzot sevišķa veida militāro vingrinājumu vai divcīņu vadītājs, tā saucamais *giostra* (latīņu valodā — *iustra* vai arī *iuxta*). Pie tāda paša veida amatiem pieder arī gladiatora amats.

65. «*Acī pret aci*» — Kampanella šo likumu aizguvis no Vecās derības.

66. *Liktori* — sargi-izpildītāji Senajā Romā. Viņi kā savu pavadāmo amatpersonu varas zīmi nesa rikšu saišķi

ar tajā ieliktu cirvi. Šajā gadījumā acīmredzot domāti bendes palīgi.

67. «...*pēc tam publiski izsūdz savus grēkus*» — 1643. gada izdevumā nav šo vārdu.

68. *Astrolabija* — leņķu mērīšanas instruments, kuru lietoja spīdekļu stāvokļa noteikšanai debessjumā.

69. «...*četros pasaules pagrieziena punktus*» — Vēža, Svaru, Mežāža un Auna zīmes (Kampanellas «Astroloģijā» tās tiek dēvētas par *signa mobilia*), ar kurām sākas gadalaiki: Vēža zīme — vasaras saulstāvji; Svaru — rudens punkts (kad dienai un naktij ir vienāds garums); Mežāzis — ziemas saulstāvji; Auns — pavasara punkts (arī ar dienas un nakts vienādu garumu).

70. «... *lidzīgi Ārona gērbam.*» — 1637. gada un 1643. gada izdevumos pēc šīs frāzes pievienots: «Tie atveido dabu un izceļas ar apbrīnojamu mākslinieciskumu.»

71. «*Laiku viņi skaita pēc tropiskā, nevis pēc sideriskā gada*» — tropiskais gads ir laika periods starp diviem secīgiem momentiem, kad Saule iziet caur pavasara ekvinoxijas punktu. Par siderisko jeb zvaigžņu gadu sauc pilnu Saules aprites laiku, t. i., Saules apgriešanās laiku pret vienu un to pašu zvaigžņotās debess punktu. Ievērojot tā saucamo «precesiju» vai pavasara punkta pakāpenisku pārvietošanās kustību, tropiskais gads ir mazliet īsāks par siderisko gadu (apsteidz to).

72. «...*zemākā slīpumā*» — šajā gadījumā acīmredzot ir domāta pakāpeniska ekliptikas (Saules gada kustības riņķa) slīpuma izmaiņa attiecībā pret ekvatoru.

73. *Drakona galva* — par Drakona galvu (*Caput Draconis*) un asti (*Cauda Draconis*) sauc uzkāpjošo un nokāpjošo Mēness mezglu, t. i., Mēness orbītas krustpunktus ar ekliptiku. Kampanella šajā gadījumā domājis tās Mēness orbītas plaknes stāvokļa izmaiņas, sakarā ar kurām šie «mezgli» visu laiku virzās pa ekliptiku uz rietumiem un pilnu apli veic aptuveni deviņpadsmit gados.

74. «*Viņi cildina Ptolemaju*» — Kampanella, gan piedalīdamies Galileja aizstāvēšanā, tomēr neizprata Kopernika un Galileja mācības būtību. «Saules pilsētā» viņš cenšas radīt savu astronomisko sistēmu, kuras saturu viņš izklāsta, balstoties uz saviem fizikas, astroloģijas un reliģiski filozofiskajiem uzskatiem. Kampanellas svār-

stības jautājumā par to, vai pareiza ir ģeocentriskā (Ptolemaja) sistēma vai heliocentriskā (Kopernika) sistēma, ir formulētas viņa spriedumu beigās: «Turklāt viņi tomēr nav pārliecināti..., vai Saule ir... pasaules centrs...».

75. *Aristarhs* (III gadsimtā p. m. ē.) — grieķu astronoms, kurš mācīja, ka Zeme griežas ap savu asi un vienlaikus arī ap Sauli.

Filolajs (V gadsimtā p. m. ē.) — Pitagora skolnieks. Viņam tika piedēvēta mācība par Zemes lodveida formu, un viņu uzskatīja par heliocentriskās sistēmas piekritēju. Tomēr no Filolaja sacerējumiem līdz mūsdienām saglabājušies tikai niecīgi fragmenti, pēc kuriem nevar spriest par viņa sistēmu. Heliocentrisma mācība tika piedēvēta arī pašam Pitagoram (pāvesta 1616. gada aizliegumā Kopernika teorija nosaukta par «maldīgo Pitagora mācību» — «*falsa doctrina Pythagorica*»), taču tas ir pārpratums. Pitagora sistēma bija ģeocentriska.

76. «*Jēzus Kristus patiesi pravietojis*» — šajā gadījumā domāti pravietojumi par zīmēm, kas vēstī «pasaules galu».

77. «...kā arī par daudz ko citu» — šie vārdi ir tikai 1623. gada izdevumā.

78. «...viņi neieredz Aristoteli» — saskaņā ar Aristoteļa mācību pasaule nav tikusi radīta un nav radusies, bet eksistējusi mūžīgi. Šī mācība bija pretrunā gan ar kristietisko, gan arī ar astroloģisko pasaules uzskatu.

79. «...pamatojoties uz anomālijām» — balstoties uz planētu novirzēm no vienmērīgas riņķveida kustības.

80. «...Ptolemaja un Kopernika ekscentrus un epiciklus» — saskaņā ar Ptolemaja teoriju planētām piemīt divējāda kustība: tās kustas pa mazo apli vai «epiciklu» ap kādu centru, kurš tajā pašā laikā pats virzās pa lielo apli ap Zemi. Šo divu kustību savienojums veido planētu redzamo ceļu, kas sastāv no cilpu virknes debess sfērā. Novērojot Saules un Mēness kustību, grieķu astronoms Hiparhs (II gadsimtā p. m. ē.) jau pirms Ptolemaja konstatēja, ka šīs kustības nav vienmērīgas. Lai šo nevienmērību izskaidrotu, viņš izteica domu, ka šo ķermeņu riņķveida kustības centrs nesakrīt ar Zemes centru, bet pārvietojas pa *ekscentrisku riņķi* jeb, kā saka Kampanella, pa «ekscentru». Attālumu attiecība starp Zemes centru un šo orbītu centru attiecībā pret to rādiusu tika

nosaukta par orbītas *ekscentritāti*. Koperniks salīdzinājumā ar Ptolemaju epicikliem piedēvēja citu nozīmi: tie viņam noderēja, lai izskaidrotu tās nepareizības planētu reālajās kustībās, ko nebija iespējams interpretēt ar orbītu ekscentritāti.

«...vienas debesis...» — vēršanās pret Ptolemaja un citu seno astronomu mācībām par atsevišķām debesīm vai sfērām.

Tālāk Kampanella apraksta planētu redzamo kustību debesis un sniedz šo kustību izskaidrojumu no savām pozīcijām. Viņa skaidrojumā planētas te virzās uz priekšu, te atpakaļ, te apstājas. Šo redzamo kustību sarežģītība īstenībā ir izskaidrojama, kombinējot planētu kustību ar Zemes kustību ap Sauli. Savu traktējumu Kampanella pamato ne tik daudz ar astronomiskajiem, cik ar astroloģiskajiem skaidrojumiem. Viņa konstrukcijās interesants moments ir tas, ka viņš nav vienisprātis ar tā laika astronomiem un uzskata, ka planētu «atpakaļejošā kustība» ir tikai šķietama, nevis reāli notiekoša.

81. *Konjunkcija, kvadratūra, opozīcija* — dažādi planētu stāvokļi attiecībā pret Zemi un Sauli.

Konjunkcija — planētas stāvoklis aiz Saules vai Saules priekšā (Mēnesim tas ir jauns Mēness).

Kvadratūra — tāds planētas stāvoklis, kad taisnes, kas vilktas no Zemes uz planētu un uz Sauli, veido taisnu leņķi (Mēnesim tas ir pirmais un pēdējais ceturksnis).

Opozīcija — planētas stāvoklis Saulei pretējā punktā (Mēnesim — pilns mēness).

82. «...*pirmajām debesīm*» — šeit domātas nekustīgu zvaigžņu debesis. Kaut gan Kampanella Saules pilsētas iedzīvotājiem piedēvē apgalvojumu, ka eksistē tikai vienas debesis, šajā gadījumā viņš saglabā Ptolemaja terminoloģiju. Diennakts laikā Mēness debesis novirzās uz austrumiem par trīspadsmit grādiem.

83. *Klejojošie spīdekļi (sidera errantia)* — grieķu termina «planētas» tulkojums.

84. *Apsīda* — skat. 49. piezīmi.

85. «...*Saule ilgāk aizkavējas ziemeļu apgabalā nekā dienvidu*» — tā kā Saules kustība nav vienmērīga, tad ziemeļu puslodē pavasaris un vasara ilgst aptuveni 186 diennaktis, bet pavasaris un vasara dienvidu puslodē (atbilstoši mūsu rudenim un ziemai) ilgst tikai 179 diennaktis.

86. *Haldeji* — tauta, kas senatnē apdzīvoja Babilonijas dienvidrietumu daļu. Haldeji līdztekus ēģiptiešiem bija slaveni kā ievērojami astronomi un astroloģi.

87. «...*vai Saule ir apakšējās pasaules centrs*» — tiklab šajos, kā arī turpmākajos vārdos īsumā apkopotas tās daudzveidīgās šaubas, kuras Kampanellam radās attiecībā pret Ptolemaja sistēmu, par kuras tiešu noraidīšanu viņš tomēr neizšķirās. Vārdi: «...*vai apkārt citām planētām riņķo mēneši...*» — ir mājiens uz Galileja atklātajiem Jupitera pavadoņiem. Tā kā šis atklājums tika publicēts 1610. gadā, tad ir saprotams, kāpēc «Saules pilsētas» teksta sākotnējā variantā, kurš sarakstīts ap 1602. gadu, nekas nav teikts par planētu pavadoņiem. Par šo atklājumu (tomēr Galileja vārdu neminot) Kampanella vēstījis arī savā «Astroloģijā» (1630. gadā), norādīdams ne tikai ar teleskopa starpniecību atklātos četrus Jupitera pavadoņus, bet arī divus Saturna pavadoņus, par kuriem īstenībā tika uzskatītas Saturna gredzena daļas. («*Sunt quattuor circa Jovem incessanter moti; aliique duo circundant Saturnum per telescopium revelati.*») Kampanellam, kā viņš pats izteicies, veidojot savus astroloģiskos apsvērumus, bijis pilnīgi vienalga, vai Saule riņķo ap Zemi vai arī Zeme ap Sauli, jo viņa secinājumus svarīga bijusi tikai planētu redzamā jeb jutekliski uzvertamā kustība, nevis tas, kā šī kustība notiek patiesībā.

88. «...*nav savienojama.*» — pēc šiem vārdiem 1643. gada izdevumā ievietots papildinājums: «...tomēr lietiski bezgalīgo viņi nepieļauj».

89. «...*jebkādas fiziskas tapšanas nepieciešamais nosacījums*» — 1643. gada izdevumā vārdu «nepieciešamais nosacījums» vietā lietots «robeža».

90. «...*tas, kas top, agrāk nav bijis.*» — pēc šās frāzes 1643. gada izdevumā pievienots: «Gluži tāpat no šiem abiem pirmsākumiem — neesamības un eksistējošā — metafiziski veidojas galīgais eksistējošais.»

91. «...*no kā tas izriet.*» — pēc šiem vārdiem «...*a qua procedit*» 1643. gada izdevumā turpināts: «...*et non recedit*».

92. «...*piekrist Platonam*» — skat. Platona dialogu «Politikis». Platons savu kosmogoniju detalizēti izklāstījis «Timejā».

93. «...*apsīdu pārvietošanās...*» — ar apsīdu pārvietošanos Kampanella acīmredzot apzīmējis planētu orbitu

formu un stāvokļa lēnas izmaiņas. Šīs izmaiņas konstatēja Koperniks, sava laika novērojumos gūtos datus salīdzinādam ar Ptolemaja laika novērojumiem. Balstoties uz dažādiem astroloģiskajiem apsvērumiem un pareģojumiem, daudzi gaidīja pasaules galu mūsu ēras 1000. gadā. Pats Kampanella varbūt ne jau pasaules bojā eju, tomēr jebkurā gadījumā kādu lielu visas pasaules apvērsumu paredzēja 1600. gadā. Tas bija viens no cēloņiem, kāpēc Kampanella paša vadītās Kalabrijas sacelšanās sākumu pieskaņoja šā «liktenīgā» gada sākumam.

94. Ar «*lielajām konjunkcijām*» ir apzīmētas planētu konjunkcijas (atrašānās vienā virzienā ar Sauli).

95. «*Ko negribi pats sev...*» — šajā gadījumā izmantoti Evāņģēlija vārdi (Matejs, 7., 12., un Luka, 6., 31.).

96. «*... šajā simtgadē ir izdots vairāk grāmatu, nekā tās laistas klajā piecos tūkstošos gadu*» — pēc Starptautiskā bibliogrāfijas institūta statistikas, no 1436. gada līdz 1500. gadam iespiesti 30 742 sacerējumi, no 1500. gada līdz 1600. gadam — 285 824 sacerējumi un no 1600. gada līdz 1700. gadam 972 300 sacerējumi.

97. «*... lielās sinodas Vēža trīsstūrī*» — «sinodas» ir astroloģijas termins, kuru izmanto, lai apzīmētu planētu atrašanos noteiktās zodiaka zīmēs.

«Vēža trīsstūris» — trīsstūris, ko veido Vēža, Skorpiona un Zivs zīmes, kuras savstarpēji atrodas «trīsstūra» vai «trigonālā» aspektā (skat. 26. piezīmi).

98. «*... jaunas zvaigznes parādīšanās Kasiopejā*» — šī jaunā zvaigzne uzliesmoja Kasiopejas zvaigznājā 1572. gada rudenī un sasniedza tādu spožumu, ka bija saskatāma pat dienā. 1574. gadā tā jau pilnībā novērotājiem bija zudusi. Šo zvaigzni aprakstījis Tiho Brahe.

99. «*... novērojamās caurules... klausāmās caurules...*» — tālskatis tika izgudrots ap 1608. gadu. Vienlaikus ar šo prognozi Kampanella pareģoja arī tādu klausāmo instrumentu izgudrošanu, ar kuru starpniecību būšot dzirdama debesu harmonija vai sfēru mūzika, kura, kā izriet no senajām mācībām, atskanot, kad debesu sfēras beržoties viena pret otru (skat. Cicerons. «Scipiona sapnis» u. c.).

Kampanella tādējādi galīgi piemirsis, ka solāriji noraida mācību par sfērām un atzīst tikai vienas debesis (skat. 70. piezīmi).

100. «...Vēzis... ir Veneras un Mēness sievišķības zīme...» — saskaņā ar astrologu mācību tiklab planētas, kā arī zodiaka zīmes tika iedalītas pēc dažādām pazīmēm «vīrišķīgajās» un «sievišķīgajās» zīmēs un planētās; «ūdens» (jeb «mitrajās»), «gaisa», «uguns» utt. zīmēs un planētās u. t. jpr.

101. «...sieviešu valdīšana.» — Nūbija ir valsts dienvidos no Ēģiptes, Nilas vidustecē. *Monopotapa* jeb *Monomotapa* bija nēģeru valsts Āfrikā, kas eksistēja līdz XVIII gadsimtam Zambezi upes lejtecē. *Krieviete Turcijā* — Turcijas sultāne Roksolana, Suleimana II Lieliskā (1520—1566) vismīļākā sieva. Vienos avotos teikts, ka viņa bijusi krieviete, citos — ka itāliete. Viņai bijusi neierobežota ietekme uz sultānu. *Bona Polijā* — Polijas karaliene, Sigismunda I (1506—1548) sieva. *Marija Ungārijā* — karaliene Marija (1505—1558), Filipa I Skaistā meita, bijušā Ungārijas karaļa Ludviga II (miris 1522. gadā) sieva. *Elizabete Anglijā* — Elizabete Tjudore (1558—1603), Anglijas karaliene, kuras valdīšanas laikā tika pilnīgi sagrauta «Neuzvaramā armāda» (Spānijas karaļa Filipa II flote). *Katrina Francijā* — slavenā Katrīna Mediči (1519—1589), Francijas karaliene, Anrī II sieva, pēc kura nāves savu dēlu Franciska II, Kārļa IX un Anrī III valdīšanas laikā viņa bija pilntiesīga Francijas valdniece. Saskaņā ar viņas rīkojumu notika hugenotu slaktiņš 1572. gada 24. augustā (Bērtuļa nakts). *Bianka Toskānijā* — Bianka Kapelli (mirusi 1587. gadā), Venēcijas senatora meita, Toskānas lielhercoga Franciska otrā sieva. *Margarita Beļģijā* — Parmas Margarita (1522—1586) Beļģijā (t. i., Nīderlandē), Kārļa V ārļauības meita, kura tika audzināta Ungārijas karalienes Marijas galmā. 1558. gadā Filips II iecēla viņu par Spānijas vietvaldi Nīderlandē. *Marija Skotijā* — šajā gadījumā, iespējams, minēta nevis Marija Stjuarte, par kuru Kampanella sarakstīja traģēdiju, bet gan viņas māte Marija Gīze (1515—1560), kura nežēlīgi vajāja protestantus. *Spānijā Izabella* — Kastīlijas karaliene (1450—1504), Spānijas karaļa Ferdinanda V sieva.

102. «*Le donne...*» — Ariosto (1474—1533) poēmas «Trakojošais Rolands» pirmā rinda («Es apdziedu dāmas, bruņiniekus, cīņas un mīlestību...»).

103. *Vossignoria* — Jūsu Godība.

104. «...neskaitāmas nekrietnības.» — pēc šiem vārdiem 1643. gada izdevumā ievietots papildinājums: «kuru rašanos veicina, bet kuras neuzspiež pasaules kārtība.»

105. *Jupitera eksaltācijas vieta* — «Eksaltācija», «trejādība» ir astroloģijas termini, kas apzīmē planētu «labās īpašības» (*dignitates*), t. i., īpašības, kuras tām tiek piedēvētas dažādos stāvokļos zodiaka zvaigznājos. Saules apogejs ir vasaras saulstāvja punkts, kas atrodas Vēža zīmē.

106. Pēc vārdiem: «*pie grāmatu iespiešanas un šaujamo ieroču izgudrošanas*» — 1643. gada izdevumā ievietots šāds papildinājums:

«Un tas bija nevis cēlonis, bet drīzāk gan gadījums, lai notiktu lielā likumu pārmaiņa saskaņā ar dieva providenci, kas vienmēr virzīta uz labo, ja vien mēs to nesa-grozām.

Tur viņi pastāstīja man brīnumu lietas par debess un zemes parādību atbilstību, par prātu stāvokli, par Kristus mācības izplatīšanos Jaunajā Pasaulē, par šās mācības nesatricināto spēku Itālijā, par svārstībām Ziemeļvācijā, Anglijā, Skandināvijā, Panonijā. Par šīm vēstojām zīmēm es negribu ij runāt, tāpēc ka taisnīgu cēloņu dēļ to aizliedzis mūsu ļoti gudrais pāvests. Es nevēstīšu par Kserifa un Sofija reformām Āfrikā un Persijā, kas notika tajā pašā laikā, kad Viklefs, Huss un Luters pie mums grāva reliģiju, bet Minorīti un Kapucīni padarīja to slavenu, un nestāstīšu arī par to, kādā veidā vienu un to pašu spīdekļu pārvietošanos debesīs vieni izlieto, lai gūtu labo, turpretī otri izmanto, lai darītu ļaunu, kaut gan apustulis minējis ķecerību miesas lietu skaitā un tāpēc tā pieder pie jutekliskajām kaislībām, ko modina Marss, Saturns un Venera, mūsu gribai nekavēti pakļaujoties tiem.

Tomēr pastāstīšu par to, ka Solāriji jau izgudrojuši lidošanas mākslu un dažādas citas mākslas Mēness un Merkura ietekmē un ar Saules apsidās līdzdalību...».

Pēc vārdiem «ar Saules apsidās līdzdalību» turpmākais teksts atkal sakrīt ar 1623. gada izdevuma tekstu.

107. «...*kalpo par noteicošajiem cēloņiem.*» — 1623. gada izdevuma marginālijās šiem vārdiem pievienota piezīme: «Spīdekļi attiecībā uz dieva lietām ir tikai zīmes. Turpretī attiecībā uz cilvēku lietām tie ir zīmes un cēloņi, taču vienīgi rosinošie. Bet attiecībā uz dabas lietām —

zīmes un cēloņi vai nu rosinātāji, vai dažkārt arī piespiedēji. Un tā kā ķecerība saskaņā ar apustuli ir miesas lieta, — jo prātu nosliec uz ķecerību miesas saprašana, — tad spīdekļi, darbodamies tieši uz miesu un jūtām, ir ķecerību cēloņi tiktāl, ciktāl cilvēks, kurš pakļaujas ietekmei, nododas nešķīstībai.»

Vārdi «ķecerība saskaņā ar apustuli ir miesas lieta» satur norādījumu uz apustuli Pāvilu, kurš par to minējis savā grāmatā Kolosiešiem (2. nodaļā).

108. «...*Ali sekta, ko atdzīvinājis Sofijs*» — Ali bija Muhameda audzudēls un znots. Viņa piekritēji izveidoja šiītu sektu. 1499. gadā šiitiskais islamisms kļuva par oficiālo reliģiju Persijā.

Sufi jeb sufiju sekta ir pati nozīmīgākā no šiītu sektām.

109. «...*Strēlnieka un Lauvas zīmēm*» — pēc Ptolemaja mācības, visas valstis un zemeslodes apgabali atrodas noteiktu zodiaka zīmju pakļautībā: tā, piemēram, Āfrikā valda Vēzis, Itālijā — Lauva, Spānijā — Skorpions utt. Līdzīgu ietekmi astrologi piedēvēja arī noteiktām planētām.

110. Pēc vārdiem: «*ar Saules apsīdas līdzdalību*» — 1623. gada izdevuma teksts sakrīt ar vēlāko izdevumu tekstiem (skat. 95. piezīmi).

111. «...*izveidojuši jaunu astronomiju*» — mēs šajā gadījumā drīzāk gan lietotu terminu «astroloģija», saskaņā ar kuru īpašības un spēki, kas tiek piedēvēti vienām zodiaka zīmēm ziemeļu puslodē, ir diametrāli pretējo zodiaka zīmju īpašības un spēki dienvidu puslodē. Tāds iedalījums ir saprotams, ja atceramies, ka šajā ziņā mūsu pavasara ekvinokcijas punktam atbilst rudens ekvinokcijas punkts utt.

112. «...*Saules nams ... Mēness nams*» — astroloģijā tika uzskatīts, ka visām planētām ir savi «Nami» jeb «dzīvesvietas» atsevišķās zodiaka zīmēs, kur atrodoties, šo planētu spēks esot vislielākais. «Reducējot» zodiaka zīmes, izrādās, ka, piemēram, ja Saules nams ir Lauvas zīme, tad dienvidu puslodē tāds nams būs šai zīmei pretējā Ūdensvīra zīme utt. Šos «Namus» nevajag jaukt ar ģenitūras riņķa namiem (skat. 26. piezīmi).

113. Starp vārdiem: «... *un visas zīmes... viņi tādā veidā griež apkārt*» un «*un tas ir nepieciešams saskaņā ar dabas likumiem*» 1643. gada tekstā ir papildinājums:

«Un uz ekvatora starp tropikiem arī pašas zīmes tiek dēvētas citādāk nekā aiz to robežām un polārajos apgabalos.»

114. «...*kādu viņu godātu filozofu*» — ar šiem vārdiem Kampanella domājis pats sevi un aprakstījis savu spīdināšanu pratināšanā (skat. biogrāfisko aprakstu).

115. «...*rikoities pret mūsu izlēmumu.*» — 1643. gada izdevumā pēc šiem vārdiem ievietots papildinājums: «un arī dievs nespēj mūs vadīt piespiežot; jo cilvēks ir tik brīvs, ka spējīgs pat dievu zaimot, un vai tad dievs ir citāds?»

116. «...*no ķeceru liķiem*» — 1643. gada izdevumā: «no ķeceru gruzdošajām smadzenēm», bet itāļu tekstā — «*da Luthero cadavero*», kas, protams, nebija ērta frāze 1623. gada izdevumam, kura izdevējs bija luterānis Adami. Tomēr iespējams, ka Kampanella šo vietu mikstinājis arī pats, 1613. gadā tulkojot «Saules pilsētu» latīņu valodā.

117. *Jezuīti* — 1534. gadā Ignacio Loijolas dibināts garīgs ordenis, kura mērķis ir katolicisma izplatīšana un stiprināšana. Šis ordenis bija galvenais ierocis katoļu reakcijas cīņā pret protestantismu. Jezuītu ordeni 1773. gadā likvidēja pāvests Kliments XIV, bet 1814. gadā atjaunoja pāvests Pijš VII.

Minorīti jeb *franciskāņi* — 1209. gadā Asīzes Franciska dibināts mūku ordenis.

Kapucīni — 1525. gadā dibināts katoļu mūku ordenis, viens no franciskāņu (minorītu) ordeņa atzarojumiem.

118. Šis teikums 1643. gada izdevumā sniegts mazliet citādākā redakcijā: «Un zem tāda paša zvaigžņu izvietojuma Kolumbs un Kortess ieviesa otrā puslodē dievišķo Kristus reliģiju».

Kortess — Meksikas iekarotājs.

SATURS

Kampanella. Apcere par viņa dzīvi	5
Saules pilsēta	15
Piezīmes un paskaidrojumi	75

SĒRIJA „AVOTS”

Pagātnes izcilo domātāju darbu sērijas «Avots» pamatzdevums ir sniegt latviešu lasītājam šo domātāju galvenos darbus un galvenās viņu darbu idejas, kas nozīmīgas arī mūsdienās (gan no zinātnes vēstures, gan arī no mūsdienu zinātnes nozaru problemātikas risināšanas aspektiem).

Jau iznākuši šādi darbi:

- G. J. Cēzars.* Piezīmes par gallu karu
- Dž. Loks.* Eseja par cilvēka sapratni
- R. Dekarts.* Pārruna par metodi
- D. Didro.* Domas par dabas interpretāciju. Matērijas un kustības filozofiskie principi
- G. Mendelis.* Pētījumi par augu hibrīdiem
- Voltērs.* Zadīgs jeb liktenis. Mikromegs. Kandidats
- Platons.* Menons. Dzīres

Izdošanai tiek gatavoti M. Monteņa, G. V. F. Hēgeļa, L. Feiebaha, Platona atsevišķi darbi.

Kontroleksemplar

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306089551

*Tommaso
Campanella
Civitas
solis*

45 kap.